

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra sociální práce

Diplomová práce

Hodnota a postavení sociálních pracovníků z pohledu veřejnosti

Vypracovala: Bc. Denisa Kroupová
Vedoucí práce: Doc. PhDr. Adéla Mojžíšová, Ph.D.

České Budějovice 2015

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá tím, jaké postavení a hodnotu mají sociální pracovníci pro veřejnost.

Teoretická část diplomové práce vymezuje pojem sociální pracovník. Snaží se poukázat na rozdíly mezi sociálním pracovníkem, pracovníkem v sociálních službách a zdravotně sociálním pracovníkem. Rovněž je zde popsán i historický vývoj jednotlivých profesí. Následující kapitola je věnovaná samotné sociální práci. Sociální práce je relativně starým oborem. Má za sebou poměrně složitý historický vývoj. To, jak ji chápeme dnes, je zcela odlišné od chápání sociální práce v předchozích letech. Sociální práce musí umět adekvátně reagovat na rozmanité potřeby společnosti. Je to společenskovědní disciplína a zároveň oblast praktické činnosti. Do sociální práce zasáhly mnohé osobnosti, kterým je v této práci dán prostor. Žijeme v postmoderní době, která nás ovlivňuje na každém kroku. Stejně tak je ovlivňována i sociální práce. Hlavními pojmy v postmoderní době jsou důraz na individualitu a svobodu jedince. Tyto dvě kompetence s sebou však nesou zvýšené nároky na jedince, a to v podobě rostoucí míry zodpovědnosti. Sociální pracovník, zejména pak jeho osobnost, je důležitým prvkem v celé sociální práci. Jsou to právě sociální pracovníci, kteří napomáhají prezentaci sociální práce. Z hlediska role, může sociální pracovník zaujímat různé pozice. V této diplomové práci jsou role sociálních pracovníků rozděleny dle minimálních standardů vzdělání, dle hodnotového systému, dle etického kodexu a dle kompetencí. Vnímání sociálních pracovníků se prolíná de facto celou diplomovou prací. Sociální vnímání (sociální percepce) úzce souvisí se sebepojetím, tedy tím, jak vnímáme sami sebe. To, jak přistupujeme k druhým lidem, tedy to, jak je vnímáme, ovlivňuje několik faktorů. Jsou jimi zejména stereotypy, předsudky a mýty, haló efekt, projekce, zkušenost a média. Hodnoty a hodnotový systém utvářejí postoj jedince ke všem oblastem lidského života. Různí autoři pojmají hodnoty různě. Mezi nejznámější pojetí hodnot patří Franklovo pojetí hodnot, Rokeachovo pojetí, Gordonovo a Schwartzovo pojetí hodnot. Postoje charakterizují soubor myšlenek a přesvědčení, které jedinec zaujímá ke konkrétním věcem a událostem. Postoje si vytváříme po celý

život a jsou více či méně neměnné. K jejich změnám dochází především na základě dramatických zkušeností. Supervize, která je náplní jednou z kapitol, patří mezi důležité části profese sociálního pracovníka. Umožňuje jedincům reflektovat a optimalizovat vlastní profesní jednání, čímž se zlepšuje kvalita poskytovaných služeb. První kořeny supervize nacházíme již v 19. století. Od té doby se supervize neustále vyvíjí a zdokonaluje. Koncept celoživotního vzdělávání zaujímá v životě sociálních pracovníků podstatné místo. Sám zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, ukládá sociálním pracovníkům povinnost dalšího vzdělávání. Důvodem jsou nejen nové sociální problémy, ale i ty staré, které přicházejí v určité modifikaci.

Cílem práce bylo zjistit, jaké postavení zaujímají sociální pracovníci ve společnosti a jak prestižní je profese sociálních pracovníků. Dílčím cílem bylo zjistit, jakými vlastnostmi by měl sociální pracovník disponovat. Praktická část diplomové práce byla zpracována pomocí kvantitativní výzkumné strategie. Byla použita metoda dotazování, technika dotazníků. Byly stanoveny dvě formy dotazníkového šetření, jedna pro laickou veřejnost, druhá pro veřejnost odbornou. Sběr dotazníků probíhal na území Jindřichohradecka, a to od 15. ledna do 16. března 2015. Laickou veřejnost, která byla vybrána metodou kvótního výběru, zastupovali jedinci bydlící na území Jindřichohradecka. Odbornou veřejnost vybranou náhodným účelovým výběrem zastupovali sociální pracovníci pracující na území Jindřichohradecka.

Výsledky výzkumného šetření napomohly k objasnění postojů, které zaujímá veřejnost vůči sociálním pracovníkům. Mohou posloužit jako podkladový materiál pro výuku nebo jako příspěvky na konference a odborné semináře zabývající se prezentací sociální práce. Výsledky práce by rovněž mohly podpořit vznik profesního zákona. S ohledy na cíle práce bylo sestaveno 5 hypotéz, které jsou podrobně rozpracovány ve výzkumné části této práce. Hypotézy byly statisticky testované a byly vyhodnoceny takto: H1: Neexistuje rozdíl ve vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti mezi těmi, kdo mají zkušenost s profesí sociálního pracovníka a těmi, co tuto zkušenost nemají. H1 byla potvrzena. H2: Neexistuje rozdíl ve vnímání prezentace profese sociálního pracovníka v médiích mezi odbornou a laickou veřejností.

H2 byla potvrzena. H3: Mezi věkem a hodnocením činnosti profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti není souvislost. H3 byla zamítnuta. H4: Úroveň dosaženého vzdělání nemá vliv na to, jak je vnímaná prestiž profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti. H4 byla potvrzena. H5: Mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a vnímáním nutnosti vysokoškolského vzdělání u sociálních pracovníků u laické veřejnosti existuje souvislost. H5 byla zamítnuta

Sociální pracovníci jsou ve společnosti prezentováni spíše negativněji. K tomu přispívá i prezentace této profese prostřednictvím médií. Prestiž sociálních pracovníků je ve velké míře ovlivňována prestiží samotného oboru sociální práce. Z výsledků výzkumu vzešlo, že profese sociálního pracovníka není ani prestižní ani neprestižní profese nebo spíše neprestižní profese. Vlastnosti, kterými by měl sociální pracovníky disponovat, jsou z pohledu laické i odborné veřejnosti především tyto tři: empatie, trpělivost a ochota.

Přínos práce lze spatřit především v prezentaci výsledků toho, jak se společnost staví k profesi sociálního pracovníka. Práce pomohla objasnit slabá místa tohoto oboru a poukázala na aktuálnost problematiky prestiže sociálních pracovníků. Je tedy potřeba páchat osvětovou činnost, psát odborné články a reagovat na aktuální zprávy médií.

Klíčová slova: sociální pracovník – prestiž sociálních pracovníků – hodnoty a postoje – celoživotní vzdělávání sociálních pracovníků

Abstract

This diploma thesis deals with position and values of social workers from public view.

The theoretical part defines the concept of a social worker. This diploma thesis tries to highlight the differences between social workers, workers in social services and health and social workers. Historical development of individual professions are also described. Another chapter is devoted to social work itself. Social work is a relatively old field. Social work has undergone a complex historical evolution. Today's understanding of social work is different from what we have understood it in previous years. Social work must be able to adequately respond to the diverse needs of society. It is a social science discipline and area of practical activities. Many celebrities have influenced social work, and this thesis gives them place. We live in a postmodern era, which affects us at every step. Social work is influenced by postmodernism as we are. The main concepts in the postmodern era are the emphasis on individuality and individual freedom. These two skills require a higher degree of individual responsibility. Social worker, mainly the personality of social worker, is an important element in the whole social work. Social workers help in the presentation of social work. Social worker takes on different roles. The roles of social workers are divided in this diploma thesis on role according to the minimum standard of education, the role according to the value system, the role under the Code of Ethics, the Role Competency Based. Perception of social workers pervades the whole diploma thesis. Social perception is related to how we perceive ourselves. Our approach to others, how we perceive them, is influenced by several factors. These factors are: stereotypes, prejudices and myths, halo effects, projection, experience and media. Values and value systems shape the individual's attitude to all areas of human life. Various authors understand values differently. Among the most famous concepts of values are included Frankl's concept of values, Rokeach's concept of values, Gordon's concept of values and Schwartz's concept of values. Attitudes characterize a set of ideas and beliefs that an individual holds to specific things and events. Attitudes are formed throughout life and are more or less constant. Dramatic experiences can change attitudes. Supervision,

which is described in one of the chapters is an important part of the social worker profession. Supervision enables individuals to reflect on and optimize their professional conduct and thus the quality of services helps improve provided. The first mention of supervision is found in the 19th century. Supervision is constantly evolving and improving since then. The concept of lifelong education occupies in the lives of social workers a significant place. Law No. 108/2006 Collections on social services, as amended, requires social workers obliged to further education. New social problems and the old social problems that come in the new modification are the reason.

The aim of this diploma thesis was to identify the position of social workers in society and find out how prestigious the profession of social workers is. A secondary aim was to determine what features a social worker should have. The practical part was processed using quantitative research strategy. A method of questioning, questionnaire technique were used. Questionnaire survey had two forms. One form for the general public, one form for the professional public. Collection of questionnaires conducted on the territory of Jindřichohradecko from 15 January to 16 March of 2015. The general public were chosen by quota sampling. People residing in the territory of Jindřichohradecko represent it. Professional public was chosen randomly purposeful choice. Professional public was represented by social workers that work in the territory of Jindřichohradecko.

Results of the research have helped to clarify the positions of social workers from public view. The results can serve as background material for teaching or as contributions to conferences and seminars that deal with presentation of social work. The results of the diploma thesis can promote the formation of professional Law. 5 hypotheses have been established with regard to the objectives of the work. These are specified in detail in the research part of the diploma thesis. Hypotheses were statistically tested and evaluated as follows: Hypothesis 1: There is no difference in perception of the status of social workers in society between those who have experience with the profession of social worker and those who do not have this experience. Hypothesis 1 was confirmed. Hypothesis 2: There is no difference in perception of presentation profession of social workers by the media between

professionals and public. Hypothesis 2 was confirmed. Hypothesis 3: There is no relationship between age and evaluation activities of social worker in professional public. Hypothesis 3 was rejected. Hypothesis 4: The level of educational attainment does not affect how the prestige of social worker is perceived from professional public. Hypothesis 4 was confirmed. Hypothesis 5: There is no correlation between high educational attainment and perceptions of the need for higher education of social workers. Hypothesis 5 was rejected.

Social worker are present rather negatively. Negative slideshow presentation helps presentation of social work through the media. Prestige social workers are affected by the prestige of social work. The research results showed that the profession of social worker is neither prestigious nor low prestigious profession or rather low prestigious profession. Professional and general public said the three qualities that should have a social worker: empathy, patience and willingness.

Benefits of this diploma thesis can be seen in the presentation of public attitudes towards the profession of social workers. This diploma thesis has helped to clarify the weaknesses in this field and noted the timeliness of the issue of prestige social workers. It is necessary to commit awareness activities, write articles, and to respond to current media reports.

Key words: social worker – prestige of social workers - the values and attitudes – lifelong learning of social workers

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 18. května 2015

Denisa Kroupová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla velice poděkovat paní doc. PhDr. Adéle Mojžíšové Ph.D., za její cenné rady, nápady, připomínky a komentáře, které mi během psaní diplomové práce poskytla. Rovněž bych chtěla poděkovat celé své rodině za trpělivost a podporu, kterou mi poskytovala v celém průběhu mého studia.

Obsah

ÚVOD.....	13
1 SOUČASNÝ STAV	14
1.1 SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	14
1.1.1 Sociální pracovník.....	16
1.1.2 Pracovník v sociálních službách	17
1.1.3 Zdravotně sociální pracovník.....	17
1.1.4 Historie sociální práce	18
1.1.5 Historie sociálních pracovníků	20
1.1.6 Historie zdravotně sociálních pracovníků.....	20
1.1.7 Významné osobnosti v sociální práci	21
1.2 SOCIÁLNÍ PRÁCE V POSTMODERNÍ DOBĚ.....	22
1.2.1 Postmodernismus v sociální práci.....	24
1.3 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK	24
1.3.1 Osobnost.....	25
1.3.2 Role sociálního pracovníka	26
1.4 VNÍMÁNÍ SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA VEŘEJNOSTÍ.....	31
1.4.1 Vnímání	31
1.4.2 Sociální vnímání.....	32
1.4.3 Faktory ovlivňující vnímání.....	32
1.5 HODNOTY A POSTOJE LIDÍ	36
1.5.1 Hodnoty	36
1.5.2 Různá pojetí hodnot.....	36
1.5.3 Postoje	40
1.5.4 Vlastnosti a dělení postojů	41
1.5.5 Funkce postojů	42
1.6 SUPERVIZE	43
1.6.1 Historie supervize.....	43
1.6.2 Pojem supervize.....	44
1.6.3 Účel supervize	45
1.6.4 Druhy supervize.....	46
1.7 CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ (UČENÍ).....	47
1.7.1 Celoživotní vzdělávání.....	47
1.7.2 Celoživotní vzdělávání, celoživotní učení.....	47
1.7.3 Celoživotní učení	48
2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY	49
2.1 CÍL PRÁCE	49
2.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	49
2.3 HYPOTÉZY.....	49

3	METODIKA	51
3.1	POUŽITÁ METODIKA	51
3.2	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU	52
4	VÝSLEDKY	55
4.1	VYHODNOCENÍ GRAFŮ A TABULEK VYCHÁZEJÍCÍCH Z KVANTITATIVNÍHO ŠETŘENÍ	55
4.2	VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ ZA POMOCI CHÍ-KVADRÁT TESTU	81
5	DISKUZE	89
6	ZÁVĚR	98
7	SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	100

Seznam použitých zkratk

ASVP - Asociace vzdělavatelů v sociální práci

AV ČR – Akademie věd České republik

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

SP – sociální pracovník

Úvod

Téma diplomové práce je v poslední době čím dál více aktuální. I přesto, že pojem sociální práce je ve společnosti široce užíván, panuje ve společnosti dle mého názoru názorová odlišnost na výkon profese sociálního pracovníka. S tím, jak naše populace stárne a zároveň s přílivem nových sociálně patologických jevů vyvstává potřeba kvalitních sociálních pracovníků. K tomu, aby mohl být sociální pracovník prospěšný svému okolí, je potřeba, aby byla jeho profese respektována. K respektu je však potřeba vědět, co konkrétně si pod pojmem sociální práce, potažmo sociální pracovník představit.

Sociální práce se neustále vyvíjí. Kdybychom brali v potaz její dnešní podobu, hovořili bychom o sociální práci jako o relativně mladém oboru. Sociální práce musí pružně reagovat na sociální problémy, a k tomu je potřeba kvalitní osobnosti sociálního pracovníka. Pomáhat druhým lidem považuje Úlehla (1999) za samozřejmost, která vychází jak z dobré výchovy, tak z pocitu člověka být druhým prospěšný. Kopřiva (2000) říká: *„ideálním pomáhajícím pracovníkem je prosociálně orientovaná zralá osobnost, vědomá si svého životního směřování, s příznivým a realistickým sebezpojetím, osobnost bez neurotických či psychopatických rysů, s předpokladem sebereflexe vlastního rozhodování, jednání i emocí, otevřená podnětům, ochotná se sebevzdělávat i procházet pravidelnými supervizemi.“* Výše zmíněná charakteristika však uvádí pouze ideální podobu sociálního pracovníka.

Téma této diplomové práce jsem si vybrala především s ohledem na to, jaké názory mělo mé okolí na profesi, kterou studuji. Setkala jsem se především s negativními charakteristikami a zajímalo mne, zda se k profesi sociálního pracovníka staví podobně i veřejnost.

Pojem sociální pracovník je v této práci použit bez ohledu na to, zda jej vykonává žena nebo muž a zároveň bez ohledu na skutečnost, že tuto profesi vykonávají v České republice spíše ženy.

1 Současný stav

1.1 Sociální práce

Definice sociální práce existuje nespočetné množství. Tím jak jde doba neustále dopředu, zdokonalují se i jednotlivá vymezení toho, co vlastně sociální práce představuje. A to především z toho důvodu, aby předložená definice obsahovala všechny poznatky, které v sobě sociální práce skrývá. Prvotní a stará definice sociální práce říkala, že „*sociální práce je to, co dělají sociální pracovníci (...).nebo to, co prostě jiní – zdravotníci, učitelé, politici, rodiče (...) nedělají.*“ (Gulová, 2011). Mezinárodní federace sociálních pracovníků uvádí, že sociální práce je „*činnost, která předchází nebo upravuje problémy jednotlivců, skupin a komunit, vznikající z konfliktů potřeb jedinců a společenských institucí. Jejím záměrem je zlepšit kvalitu života všech lidí*“ (Burianová, 2007). Havrdová (1999) definuje sociální práci jako aplikovanou vědu, která zkoumá mnohazměrné souvislosti mezi procesy intrapsychickými, interpersonálními, skupinovými a společenskými. A zároveň se soustředí na to, jak tyto souvislosti ovlivňují komunikační, organizační a vztahové prostředky, a to s cílem zlepšit celkovou životní pohodu lidí v celé společnosti. Matoušek (2003) vymezuje sociální práci jako: „*společenskovědní disciplínu i oblast praktické činnosti, jejímž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů.*“ Socioložka a publicistka Jiřina Šiklová nazývá sociální práci „*nekončícím procesem, během něhož obor dohání měnící se společnost, ve které se objevují nové problémy a známé problémy mění svou váhu.*“ (Šiklová, 2010). O různorodosti sociální práce mluví i Musil (2008), který chápe sociální práci v trojím rozměru – jako administrativní, profesionální a filantropickou. Tabulka 1 (str. 15) přináší přehled charakteristik jednotlivých pojetí.

Tabulka 1: Pojetí sociální práce

Představy o roli SP	„administrativní“	„profesionální“	„filantropické“
Ideál role	úředník	specialista	člověk
Úkol SP	daným způsobem vyřizovat žádosti, volit z daných variant opatření	koncipovat, realizovat a vyhodnocovat dlouhodobě pojatou intervenci	poskytnout potřebnému to, co právě potřebuje
Předmět působení SP	dílčí, zákonem určená a předpisy upřesněná agenda	unikátní a komplexní životní situace konkrétního klienta	akutní biologické, praktické, emoční, duchovní potřeby určitého klienta
V čem má být SP autonomní	ve výkladu norem a v poskytování poradenství nad rámec agendy podle vlastního úsudku	v plném rozsahu úkolu	v empatickém poznávání potřeb a v prožívání vztahu s klientem
Kvalifikace, Předpoklady výkonu SP	SŠ, někdy VOŠ, loajalita, zvládnutí agendy, daných procedur a obtížného kontaktu	VOŠ, lépe VŠ v oboru SP, respekt, schopnost posoudit ŽS, koncipovat a realizovat přiměřenou intervenci	vůle využít jakoukoli kvalifikaci při realizaci altruistických hodnot, altruismus, schopnost navázat vztah
Supervize	neočekává se, důraz na instrukce a dohled	očekává se „peer supervize“	vzdělávací a manažerská supervize je důležitější než formální kvalifikace
Další vzdělání	v zákonem předepsaném rozsahu	odborná specializace a samostudium	kultivace dílčích psycho-sociálních dovedností

Zdroj: Musil, Libor. 2008. Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce“. Sociální práce/Sociálna práca, (2): 60 - 79.

Zjednodušeně by tedy šlo říci, že sociální práce je orientována na řešení problémových situací jedinců a jako taková je zaměřena na sociální fungování klienta. Zaměřuje se na prosazování sociální spravedlnosti, na rozvoj potenciálu jednotlivých klientů, a na zlepšení kvality života jedinců, skupin i celého společenství. Tato vědní disciplína spolupracuje s řadou společenskovedních disciplín (př. filozofie, religionistika, právo, sociologie, psychologie, politologie, pedagogika, kriminologie, sociální pediatrie atd.). (Matoušek a kol., 2001).

1.1.1 Sociální pracovník

Sociálním pracovníkem nazýváme samostatnou osobu, která je vzdělaná v daném oboru a řídí se etickým kodexem své profese. Mezinárodní federace sociálních pracovníků nazývá sociální pracovníky agenty, kteří napomáhají změnám ve společnosti a změnám v životě lidí, kterým pomáhají (Sociální revue, 2007). Gulová (2011) chápe sociálního pracovníka jako osobu, která získala odpovídající vzdělání. Předpoklady pro výkon povolání profese sociálního pracovníka a roli sociálního pracovníka specifikuje §109 Zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, v znění pozdějších předpisů, který uvádí, že: *„sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb“* (Zákon č.108/2006 Sb.). Profesionální standardy, zaměstnavatel a právní systém definují práva a povinnosti, v jejichž rámci se sociální pracovník pohybuje (Matoušek, 2003).

1.1.2 Pracovník v sociálních službách

Pracovníka v sociálních službách rovněž definuje Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Jde o pracovníka vykonávající přímou obslužnou péči o osoby v ambulantních nebo pobytových zařízeních, dále vykonává základní výchovnou nepedagogickou činnosti, pečovatelskou činnost v domácnosti klienta a pod dohledem sociálního pracovníka vykonává činnosti, které jsou spojené se základním sociálním poradenstvím, depistážní činností, s výchovnými, vzdělávacími a aktivizačními činnostmi, s činnostmi při zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, s činnostmi při poskytování pomoci při uplatňování práv a oprávněných zájmů a s činnostmi souvisejícími s obstaráváním osobních záležitostí. (Zákon č. 108/2006 Sb.)

1.1.3 Zdravotně sociální pracovník

Činnosti a náplň práce zdravotně sociálního pracovníka upravuje Vyhláška o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků č. 55/2011 Sb. v §9. Mezi hlavní úkoly zdravotně sociálního pracovníka patří provádět sociální prevenci, a to včetně depistážní činnosti, při které se tento pracovník zaměřuje na vyhledávání osob, které se v důsledku svého onemocnění mohou ocitnout v nepříznivé sociální situaci. Provádí sociální šetření u pacientů včetně posuzování životní situace pacientů, a to v kontextu onemocnění nebo důsledků onemocnění. Vytváří plán psychosociální intervence, zabezpečuje sociálně právní poradenství ve vztahu k dané nemoci nebo důsledkům nemoci. Pomáhá při integraci pacientů. Přípravuje a organizuje rekondiční pobyty. Zajišťuje služby následné péče po propuštění pacienta do domácího ošetřování. Poskytuje odborné poradenství při úmrtí pacienta, a pokud se jedná o osamělou zemřelou osobu, obstarává záležitosti spojené s úmrtím. (Vyhláška č.55/2011 Sb.)

1.1.4 Historie sociální práce

Určité prvky sociální práce můžeme nalézt už v pravěku v prvotní lovecko-sběratelské společnosti, kde nacházíme institut mudrců, jež pomáhali řešit rodinné a sousedské spory. Ve starověkých civilizacích byla sociální pomoc zajištěna prostřednictvím rodiny, sousedství a náboženských organizací. Středověk dal prostor církvi, jejímž úkolem bylo organizování pomoci všem potřebným, byly zakládány ústavy při kostelech a kláštorech, nemocnice a chudobince. Na přelomu 13. a 14. století však už církev nestačila z důvodu neustálého nárůstu počtu nemajetných. Zastávala péči pouze o nejpotřebnější a zbylé kompetence začala převádět na města. V období renesance a osvícenství vznikají první špitály a sirotčince, na přelomu 16. a 17. století je zřízena největší pražská nemocnice, která je rozdělena na část, kde je poskytována zdravotní péče a na část, která zajišťuje péči sociální. Závěr 18. století je ve znamení konce rozhodujícího postavení církve. Významným problémem v tomto období je velký počet zanedbaných dětí. Pod nadvládou Marie Terezie vznikají nalezince a sirotčince pro děti. V péči o potřebné poté pokračuje Josef II. a zřizuje ústavy a chudinské pokladny. S 19. stoletím přichází industrializace a s ní ruku v ruce nová podoba nouze – př. dětská práce. Počátek 20. století s sebou přináší nové formy pomoci, kdy je hlavním úkolem pomáhajícího lépe poznat potřebného. Jako inovativní trend se jeví i názor, že jednorázový dar/pomoc neodstraní chudobu, ale pomohou pouze dočasně. Na začátku 20. století rovněž vznikají první školy se zaměřením na sociální práci. (Matoušek a kol., 2010) Převládající metodou práce v praxi je práce s rodinou a případová sociální práce. (Matulayová, Musil, 2013) Mary Richmondová dokončuje svou průkopnickou práci *Social Diagnosis*, ve které popisuje práci s klientem od prvního setkání až po ukončení. V té samé chvíli pronesl Abraham Flexner slavné tvrzení o tom, že sociální práce není žádnou zvláštní profesí, jelikož nemá specifickou teorii. (Matoušek a kol., 2001)

Na území Československa vzniká v roce 1914 na popud Alice Masarykové Vyšší škola sociální – ve svém prvopočátku jako jednorozční studium, později rozšířena na dvou roční studium. Hlavními cílovými skupinami sociální práce se v této chvíli stávají sirotci, osoby postižené válkou, vězni, nezaměstnaní, bezdomovci a drogově závislí.

Sociální práce přebírá řadu termínů z medicíny (sociální anamnéza, diagnóza) a nechává se ovlivňovat jinými vědeckými obory, především pak psychologii a sociologií. Významnými impulsy pro rozvoj sociální práce se staly obě světové války. (Gitterman, 2001) V návaznosti na ně pak také formulování lidských a dětských práv v mezinárodních právních dokumentech. Po 2. světové válce docházelo ke znárodnění majetku bohatých a jeho redistribuci, čímž se se snížila příjmová a sociální diference mezi občany. Rozvíjí se školství se zaměřením na sociální práci, vzniká 4 letá vyšší škola sociálně zdravotní a Vysoká školy politická a sociální. (Matoušek, 2003) V roce 1948 dochází k převratu a nastupuje sovětský systém s modelem centrálního plánování, který je rovněž zaváděn do sociální politiky a sociální péče. Předpokládalo se, že sociální práce není potřeba, jelikož původcem sociálních problémů byla (dle názorů komunistů) ekonomická nerovnost, kterou měl sovětský systém odstranit. Stát prostřednictvím sociálních intervencí, které byly zredukované na poskytování finančních dávek, zabezpečoval veškeré obyvatelstvo. Byly rušeny úřady práce a sociální pojišťovny, sociálně zaměřené školy byly buď zrušeny, nebo přejmenovány. Sociální problémy ve společnosti byly řešeny prostřednictvím ústavní zdravotnické péče nebo represivní institucionální péče. (Kodymová, 2013)

V 60. letech 19. století došlo k velké kritice stávajícího systému, především pak ke kritice sociální péče poskytované státem. V návaznosti na kritiku byla obnovena sociální práce jako vědní obor. V období normalizace dochází k obrovskému rozmachu sociální práce, začíná systematická práce s alkoholiky, s propuštěnými vězni a s příslušníky romského etnika. Po roce 1989 se obnovuje a rozvíjí vzdělávání v oblasti sociální práce. Sociální práce začíná řešit zcela nové problémy, kterými jsou neskrývaná prostituce, bezdomovectví, migrace uprchlíků na Západ, postavení menšin, závislosti na drogách, gamblerství a nezaměstnanost. Přistupuje se k deinstitucionalizaci sociálních služeb, na trhu se krom státního sektoru začíná objevovat také sektor soukromí. (Matoušek, 2003)

1.1.5 Historie sociálních pracovníků

Vznik profese sociálního pracovníka se datuje od konce 19. a začátku 20. století. Je to tedy velmi mladý obor. Na území našeho státu nacházíme kvalifikované sociální pracovníky od roku 1920, když se na trhu začínají uplatňovat absolventi Vyšší školy sociální péče, která fungovala od roku 1918 v Praze. V roce 1921 vzniká na našem území Společnost sociálních pracovníků. Během 2. světové války však musela svou činnost ukončit, po skončení války začala opět fungovat, nicméně díky změnám ve společnosti došlo k opětovnému ukončení činnosti, a to v roce 1950. Rok 1968 byl pro Společnost sociálních pracovníků přívětivým, činnost byla opět zahájena. O dva roky později však docházelo k velkým tlakům na zrušení Společnosti sociálních pracovníků, a tak byla Společnost sociálních pracovníků přidružena ke Společnosti zdravotních sester, pod kterou fungovala až do roku 1989. Až v roce 1990 došlo ke vzniku samostatného občanského sdružení Společnost sociálních pracovníků, která ke dnešnímu dni čítá 295 členů. Práce v rámci Společnosti je zcela dobrovolná a pomáhá k rozvoji sociální práce. (Společnost sociálních pracovníků, 2015)

1.1.6 Historie zdravotně sociálních pracovníků

S profesí zdravotně sociálních pracovníků se setkáváme až v roce 2004, a to prostřednictvím Zákona o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů, ve kterém je tato profese poprvé definována. (Zákon č. 96/2004 Sb.).

1.1.7 Významné osobnosti v sociální práci

Robert Owen – (18. století) britský socialista a reformátor, vlastnil manufakturu, ve které se pokoušel humanizovat pracovní podmínky. Pro své dělníky stavěl domy, školy, knihovny a jako první prosadil práci dětí v manufakturách až od 10-ti let (všude jinde pracovali děti už od 6-ti let). Děti do 10-ti let navštěvovaly školu, kterou sám zřídil, a děti od 10-ti do 17-ti let navštěvovaly večerní školu. (Puras, 2014)

Don Bosco – (19. století) italský katolický kněz, otec a učitel mládeže. Svůj život věnoval péči o ohrožené chlapce, které nacházel na ulici. Prvky jeho práci se blíží dnešnímu streetworku, v kontextu jehož historie je také často zmiňován. (Urban, Kajanová, 2008)

Octavie Hillová – (19. a 20. století) londýnská sociální pracovnice, prosazovala metodu skupinové sociální práce. Zkoumala život a pracovní podmínky dělníků. Při řešení bytových podmínek dělníků hledala východisko v komunitě. Pro chudé prosazovala přátelskou podporu a vytváření příležitostí, nikoliv almužnu. (Levická, 2009)

Elyzabeth Fryová – (19. století) působila v Londýně, předmětem jejího zájmu byly ženy, a to ženy vykořisťované, vězněné se svými dětmi, věnující se prostituce a ženy bez domova. V londýnském vězení organizovala vzdělávání pro děti vězenkyň a pro samotné vězenkyně pořádala kurzy šití. Její obrovská zásluha tkví v tom, že dozorkyněmi vězněných žen se staly ženy. (Matoušek a kol., 2001)

Jane Adamsová – (20. století) americká sociální pracovnice, nositelka Nobelovy ceny za mír pro rok 1931. Její cílovou skupinou byli přistěhovalci, pro které založila Hull House, jenž se stal prvním sociálním centrem ve Spojených státech. Věnovala se komunitní sociální práci, poradenství a etice. (Matoušek a kol., 2001)

Mary Richmondová – (20. století) svou práci věnovala mládeži, je autorkou průkopnického díla *Social diagnosis* (1917), kde je popsána interakce s klientem od prvního kontaktu až po ukončení případu. Důraz klade na stanovení sociální diagnózy. Přichází s termínem sociální případ, který dle ní představuje předmět sociální práce. Sociální případ je dle popisu autorky člověk s celou šíří svého okolí. Ve své práci

vychází z poznatků psychologie a sociologie, vypracovala metodiku anamnestického rozhovoru. (Dolgoff a kol., 2009)

Marie Krakešová – (20. století) pokračovatelka Mary Richmondové, na území Československa se postarala o zavedení případové sociální práce. Jádro pomoci klientům viděla ve změně životního postoje klientů. V rámci sociální práce tvrdě stála za odstraněním charitativních prvků, empirismu, technických přístupů a improvizace. Její dílo *Psychogeneze sociálního případu* nastiňuje typologii sociálních případů. (Špiláčková, Nedomová, 2013)

Alice Masaryková – (19. a 20. století) dcera Tomáše Garrigue Masaryka a Charloty Masarykové. Již od útlého mládí se věnovala sociálním otázkám. Chtěla napomáhat k odstranění utrpení z lidského života. Ačkoliv začala se studiem lékařské fakulty, nakonec skončila na fakultě filozofické. V průběhu svého studia získávala zkušenosti v Londýně, Berlíně a Spojených státech amerických. Ve spojených státech se osobně setkala s Mary Mc Dowell a Jane Adamsovou. Zpět do své vlasti se vrátila s myšlenkou, že ke kvalitní sociální práci je potřeba třech věcí, a to duchovního povědomí, dobrého vzdělání a oddanosti vůči oboru. Byla si však vědoma toho, že doba není nakloněna sociální práci, a tak se věnovala učitelství. V roce 1918 stála u otevření Vyšší školy sociální práce pro mladé ženy. (Puskajlerová, 2013)

1.2 Sociální práce v postmoderní době

Postmoderní doba – postmoderna – evropský myšlenkový směr typický pro 20. a 21. století. Charakteristické pro ni je pluralita názorů a jejich rovnoprávnost. Postmoderní doba staví na jazyku a jeho moci. Mezi typické prvky postmoderní doby patří pluralita a rozvoj rozličných kultur, pluralismus vědy, seberealizace, individualita a pohyb kupředu. (Smutek, 2005)

Už V. E. Frankl píše o tom, že se člověk vymanil z říše instinktů a tradic a dostává se do stavu, kdy neví, co chce, ani co by chtít měl. A proto dělá to, co chtějí druzí, aby

dělal, a nebo dělá to, co ostatní nechtějí, aby dělal. Ve společnosti slábnou kontrolní mechanismy, jakými jsou církev či rodina. (Matoušek a kol., 2001)

Postmoderní doba kritizuje dobu předchozí – moderní, a to zejména při práci s klientem. Mělo se zato, že veškeré podstatné děje se odehrávají uvnitř organismu, tedy uvnitř jedince. Za odborníky, kteří měli jedincům v jejich nesnázích pomoci, byli považováni psychiatři, psychologové a terapeuti. Sociální pracovník byl brán pouze jako „administrativní síla“, jehož úkolem bylo klientovu (pacientovu) situaci ulehčit, a to do té míry, aby léčba mohla probíhat zcela nerušeně. Zde je na místě přiblížit si kolaborativní terapii, která je pro postmoderní dobu typická. Jejím východiskem je osoba ve vztazích, nikoliv tedy individuum. Vztahy osoby jsou utvářeny jazykem – komunikací, prostřednictvím jazyka dostávají pojmy význam, rovněž ale díky němu vznikají problémy. Zakladatelé kolaborativního přístupu Anderson a Goolishian uvádějí, že systém (př. rodina) je utvářen problémem. Důvodem je zejména to, že problém je utvářen v rámci konverzace, do které se neustále zapojuje více a více lidí, kteří v samotném důsledku vytváří systém. Jejich poznatek byl obrovskou změnou v dosavadních přístupech i terapiích, jelikož pomáhající pracovník se v tomto okamžiku stal součástí systému. (Smutek, 2005) *„Tato perspektiva má vliv na utváření terapeutického systému, který podněcuje kolaborativní vztah mezi terapeutem a klientem, který je méně hierarchický, autoritářský a dualistický a více horizontální, demokratický a rovnocenný. Takový kolaborativní terapeutický systém je podobný partnerství v konverzaci, kde terapeut i klient společně rozhodují, kdo bude jeho členem, společně stanovují hranice a vybírají předmět léčby“* (Anderson, 2009). Klient se tedy stává expertem na svůj život a rozhoduje o tom, jakým směrem se bude kontrakt ubírat. Pomáhající pracovník je v tuto chvíli expertem pouze na samotný proces. Sociální pracovník by při provázení klienta procesem pomoci měl vidět především klientovy úspěchy a měl by mu pomoci rozvinout takové konverzace, v rámci nichž vznikne co nejvíce nových možností. (Smutek, 2005)

1.2.1 Postmodernismus v sociální práci

Přívrženci tradiční sociální práce kritizují postmoderní přístupy v sociální práci. Přívrženci postmodernismu zase naopak kritizují pozitivistické metody a zakládají zcela nové „alternativní paradigma“. Tvrdí totiž, že sociální pracovník by měl opustit přímé smyslové vnímání. Pokud tak neučiní, vychází totiž z jedné z mnoha tradic, jež vnímá jako objektivní a hodnotově nezávislou, ale neuvědomuje si, že z těchto tradic nemusí vycházet jeho klient. Ten totiž často pochází ze zcela jiného sociokulturního prostředí, než samotný sociální pracovník. (Smutek, 2005)

Dalším kritickým bodem přívrženců tradiční – moderní sociální práce a přívrženců postmoderní sociální práce je pluralita vědy. Pokud bychom totiž šli až do samotného důsledku, stavěli bychom na roveň postupy afrického šamanismu a výsledky moderní medicíny. Ta je samozřejmě pro vzdělaného sociálního pracovníka nesmyslné. Dostane-li se klient sociální práce do ohrožení života, sociální pracovník zřejmě zachová pluralitně-tolerantní postoj, který říká, že v takovýchto otázkách je pravda jenom jedna. (Musil, 2008)

1.3 Sociální pracovník

Sociální pracovník je jedinec s vyšším odborným nebo vysokoškolským vzděláním, jehož náplní práce je především plánování, realizování, monitoring a vyhodnocování poskytovaných sociálních služeb. Pracuje přímo s cílovou skupinou, poskytuje poradenství a spolupracuje v multidisciplinárním týmu. (Matoušek, 2013)

1.3.1 Osobnost

Osobnost sociálního pracovníka je pro vztah s klientem důležitá. Je to právě on, kdo vytváří atmosféru, která by měla vyhovovat oběma stranám – na jedné straně klientovi, aby se dokázal otevřít, a na straně druhé sociálnímu pracovníkovi, aby dokázal klienta vyslechnout a byl schopen poskytnout mu zpětnou vazbu. Kvalita vztahu předurčuje to, s jakou zkušeností bude klient od sociálního pracovníka odcházet. (Matoušek, 2003)

Řezáč (1984) ve své publikaci uvádí, že již první kontakt klienta se sociálním pracovníkem nasměruje to, jakou cestou se bude celý kontrakt ubírat. Dochází totiž k tomu, že klient si na základě určitých vlastností či zkušeností zařadí sociálního pracovníka do určité kategorie (př. kvalitní odborník, administrativní pracovník) a na základě tohoto zařazení se pak chová k sociálnímu pracovníkovi specifickým způsobem. *„Z hlediska spokojenosti klientů rozhoduje kromě kvality samotné poskytované sociální služby vždy i to, do jaké míry se jim sociální pracovníci jeví jako přívětiví, inteligentní, svědomití a emocionálně stabilní lidé“* (Mlčák, Kubicová, 2006). Pro osobnost sociálního pracovníka je důležitá zpětná vazba od jeho kolegů a přátel. Jsou to právě oni, kdo se s ním každý den setkávají a měli by být schopni poskytnout sociálnímu pracovníkovi informaci o tom, jak působí na své okolí. Opomenuto nesmí být ani hodnocení od klientů, protože je-li pozitivní, působí nejen jako motivační prvek, ale zároveň jako zdroj uspokojení. (Kopřiva, 2006)

Matoušek (2003) uvádí, že sociální pracovník by měl být fyzicky zdatný. To v sobě zahrnuje především zdravý životní styl a správnou životosprávu. Dále uvádí, že by měl být důvěryhodný, a to ve smyslu spolehlivosti a diskrétnosti. Sociální pracovník by měl být rovněž inteligentní, což mu zajistí sebevzdělávání, účast na různých kurzech a studium odborných publikací, a přitažlivý jak fyzicky, tak povahově. Nezbytnou vlastností jsou rovněž dobré komunikační schopnosti a empatie. (Matoušek, 2003) Gulová (2011) doplňuje: *„Sociální pracovník by měl být důvěryhodný, měl by být schopen zúčastněného naslouchání a hluboké empatie. Klient musí cítit vřelost a zaujetí případem. Mezi další vlastnosti jsou uváděny cílevědomost, iniciativa, samostatnost,*

smysl pro poznání souvislostí, samostatné rozhodování, abstrakce a předvídatost, nápaditost, sebekritičnost, smysl pro humor, vysoká motivace, odolnost k neúspěchu, schopnost nést riziko, schopnost projevit nedůvěru vůči autoritám, odmítání stereotypu, zájem o informace, odmítání rychlých závěrů, potřeba participace na řízení, potřeba komunikace se spolupracovníky a zájem o další odbornost.“

1.3.2 Role sociálního pracovníka

Pod pojmem role si jistě nejeden z nás představí herce, který ztvárňuje postavu a v rámci této aktivity něco hraje. Ale jak je to se sociálním pracovníkem, také má něco hrát? Má nějaké role? Goffman se k rolím vyjadřuje následovně: *„Nejde jenom o to, co člověk dělá, ale také o to, jaké dojmy jeho hra vyvolává“* (Goffman in Matoušek, 2003). *„Sociální pracovník se pohybuje v rámci práv a povinností definovaných právním systémem, zaměstnavatelem a profesními standardy. Institucionální rámec je důležitý, protože sociální pracovník zasahuje do života klientů a je potřeba, aby jeho právo zasahovat bylo legitimní“* (Matoušek, 2013).

V sociální práci se setkáváme s několika přístupy, jak je možné vymezit roli sociálního pracovníka.

I. Vymezení role sociálního pracovníka pomocí minimálního standardu vzdělání

Sociální práce vyžaduje speciální znalosti a dovednosti. Ty jsou často obsažené v předepsaném vzorci vzdělání. V roce 1993 byl na území České republiky přijat Minimální standard vzdělání, který udává minimální standard studijních předmětů, které by měl sociální pracovník absolvovat. (Havrdová, 1999) Asociace vzdělavatelů v sociální práci vydává každoročně dokument s názvem Minimální standard vzdělávání v sociální práci ASVP, jehož cílem je rozvoj a kvalita vzdělávání v sociální práci. Úkolem Minimálního standardu vzdělávání v sociální práci je poskytnout podporu vyšším odborným školám a vysokým školám, a to zejména v obsahu studia. Mezi základní východiska patří:

- a) návrh koncepce studia na vyšších odborných školách a vysokých školách;
- b) nutnost vztažnosti teoretického obsahu studia s aktuální situací na trhu práce a zároveň nutnost vztažnosti teoretického obsahu studia a praxe;
- c) absolventi škol by měli mít takové dovednosti, aby dokázali pracovat s klienty, aby byli po dvouleté praxi schopni manažerské činnosti, aby dokázali provádět komunitní sociální práci a rovněž aby se mohli věnovat výzkumu. (Minimální standard vzdělávání v sociální práci ASVP, 2014)

ASVP navrhuje zařazení následujících disciplín do první fáze tříletého pomaturitního studia: filozofie a etika, úvod do sociologické teorie, úvod do psychologické teorie, teorie a metody sociální práce, odborná praxe, supervize, metody a techniky sociálního výzkumu, úvod do právní teorie a praxe, sociální politika, sociální patologie, menšinové skupiny, zdraví a nemoc. Ve druhé fázi pomaturitního studia je doporučováno zařadit specializované výběrové přednášky, které napomohou užší profesní orientaci. Pro získání akreditace je potřeba zařadit alespoň 4 z těchto specializovaných kurzů: sociální problematika s rodinou, pracovní trh a nezaměstnanost, kriminologie, sociální gerontologie, demografie, personalistika a řízení, ekonomie sociální sféry, psychoterapeutický výcvik, sociální práce s osobami s postižením, sociální práce ve zdravotnictví, sociální práce s menšinami, národnostmi a uprchlíky, komunitní sociální práce. (Minimální standard vzdělávání v sociální práci ASVP, 2014)

V současné době získávají sociální pracovníci své vzdělání na:

- a) Vyšších odborných školách se zaměřením na sociální a humanitární práci, na sociálně právní činnost nebo na sociální a charitní činnost.
- b) Vysokých školách se zaměřením na sociální práci, sociální pedagogiku, sociální politiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku.
- c) Absolvováním akreditovaných vzdělávacích kurzů se zaměřením na výše zmíněné obory v rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 5 let, a to v případě, že osoba má vysokoškolské vzdělání, ale jiného zaměření než je sociální práce.

d) Absolvováním akreditovaného vzdělávacího kurzu, a to v rozsahu nejméně 200 hodin a praxe při výkonu povolání sociálního pracovníka v trvání nejméně 10 let za podmínek, že osoba nemá vysokoškolské vzdělání, ale je absolventem střední školy s maturitní zkouškou v sociálně právním oboru. (Zákon č.108/ 2006 Sb.)

Předpokladem k výkonu kvalitní sociální práce však nejsou jen kvalitní a odborné dovednosti, ale rovněž osobní vlastnosti, talent, kreativita a kvalita (Matoušek, 2003).

II. Vymezení role sociálního pracovníka pomocí hodnotového systému

O hodnotovém systému Matoušek (2003) říká: „*Hodnoty vycházejí z morálky a lze je definovat jako vše, co považujeme za významné a důležité. Jsou to normativní standardy, které mají vliv na naše rozhodnutí pro jednu z možných alternativ jednání*“ Řezníček doplňuje, že hodnotové zaměření sociálního pracovníka patří mezi podstatné faktory v rámci sociální práce (Řezníček, 1994).

Matoušek (2003) považuje za klíčové hodnoty jedinečnost každé lidské bytosti, nárok na svobodu a spravedlnost a povinnost odpovědnosti vůči společnosti.

Profese sociálního pracovníka s sebou nese několik instrumentálních hodnot, které se vyvíjely v průběhu formování sociální práce. Jsou jimi respektování svobodného rozhodování, ochrana zájmů klienta, loajalita vůči zaměstnavateli a respektování důvěrnosti sdělených informací. Při dodržování těchto hodnot může docházet k vnitřnímu rozporu mezi tím, co by sociální pracovník měl dělat a mezi tím, co cítí za správné udělat. Jako příklad je možné uvést situaci osob závislých na drogách. Svým jednáním ohrožují životy nejen své, ale zároveň i životy lidí ve svém okolí. Proto se od sociálních pracovníků očekává funkční integrace těchto profesionálních hodnot. (Řezníček, 1994) Velice podobnou stat' o vnitřním rozporu nacházíme i u Fischera a Milfajta (2008), kteří říkají, že při řešení běžných problémů v sociální práci dochází často k vnitřnímu napětí sociálního pracovníka, a to jako důsledek střetu profesních a osobních hodnot. Nečasová (in Hodovský, 2002) doplňuje, že vztah sociálního pracovníka a klienta je výsledkem kombinace zkušeností a citlivosti sociálního

pracovníka a rovněž jsou do něj promítány hodnoty profese, společnosti a osobní hodnoty.

III. Vymezení role sociálního pracovníka pomocí etického kodexu

Etický kodex sociálních pracovníků je dokument vytvořený Společností sociálních pracovníků, který upravuje pravidla práce a chování. Současný etický kodex pro všechny sociální pracovníky je platný už od roku 1995. (Nečasová, 2001) Upravují se v něm etické zásady, zásady ve vztahu sociální pracovník – klient, sociální pracovník – zaměstnavatel, sociální pracovník – kolegové, sociální pracovník – společnost, sociální pracovník – odbornost. (Etický kodex, 1995) Etický kodex představuje pro sociální pracovníky základní hodnoty profese. Veřejnosti se jeho prostřednictvím dává najevo, že etické implikace jsou při práci s potřebnými důležité. (Dolgoff a kol., 2009)

IV. Vymezení role sociálního pracovníka pomocí kompetencí

Kompetence sociálního pracovníka popisuje Havrdová (in Matoušek, 2003) jako *„funkcionální projev dobře zvládané a uznávané profesionální role sociálního pracovníka, jejíž součástí jsou odborné znalosti, schopnost reflektovat adekvátně kontext a citlivě aplikovat hodnoty profese.“* Spolu se svými kolegy zkonstruovala šest základních kompetencí sociálního pracovníka:

- a) schopnost rozvíjet účinnou komunikaci;
- b) orientovat se a plánovat postup;
- d) podporovat klienta a pomáhat mu k soběstačnosti;
- e) zasahovat a poskytovat služby;
- f) přispívat k práci organizace;
- g) odborně růst.

Americká rada pro vzdělání v sociální práci doplňuje kompetence sociálních pracovníků o uplatňování kritického myšlení, o výkon profese v souladu s profesními etickými principy, o profesionální využití své vlastní osobnosti, o porozumění různým

formám utlačování, o poznání historie oboru, o porozumění interakcí mezi jedinci atp. (Matoušek, 2003)

Řezníček (1994) rozděluje role sociálních pracovníků do devíti oblastí:

- a) Pečovatel nebo poskytovatel služeb – takový sociální pracovník pomáhá klientovi v domácím prostředí nebo v pobytovém zařízení. Jeho úkolem je pomoci klientovi v denním životě.
- b) Zprostředkovatel služeb – sociální pracovník zde zastává roli koordinátora služeb, pomáhá klientovi vyznat se v často složitých sítích zdravotních a sociálních služeb.
- c) Cvičitel sociální adaptace – sociální pracovník pomáhá klientovi naučit se nové schopnosti a dovednosti, a to s cílem, aby klienti mohli účinněji řešit své problémy.
- d) Poradce nebo terapeut – zde působí sociální pracovník jako terapeut, socioterapeut či psychosociální diagnostik. Pomáhá klientovi získat náhled na jeho situaci.
- e) Případový manažer – role sociálního pracovníka tkví v tom, že se efektivně a dlouhodobě věnuje klientovi. Nejprve stanoví společně s klientem cíl intervence, pak s klientem plánuje jak vytyčeného cíle dosáhnout. Snaží se klienta navázat na všechny služby, které by mohly být nápomocné k řešení klientovy situace. Klienta pravidelně sleduje.
- f) Manažer pracovní náplně – úkolem sociálního pracovníka zastávající tuto roli je přerozdělování velkého objemu práce, kontrola kvality poskytovaných služeb a dávkování intervence.
- g) Personální manažer – jinak také řečeno administrátor zajišťující výcvik, výuku a supervizi.
- h) Administrátor – tato role se většinou pojí s postem vedoucího pracovníka. Jeho úkolem je plánování, zavádění a rozvíjení způsobů práce.
- i) Činitel sociálních změn – takového sociálního pracovníka lze nejčastěji najít v rámci komunit. Podporuje a mobilizuje vůli komunity. (Řezníček, 1994)

Banksová vidí roli sociálních pracovníků ve 4 rovinách:

- a) Angažovaný sociální pracovník – sociální pracovník jedná empaticky a s respektem, klienta chápe jako sobě rovného a rozhoduje se na základě stejných morálních hodnot

jako v osobním životě. Úskalím této role je vytvoření příliš osobního vztahu mezi sociálním pracovníkem a klientem a vysoké riziko syndromu vyhoření.

b) Radikální sociální pracovník – do praxe sociální práce vkládá stejně jako angažovaný sociální pracovník osobní hodnoty, jeho záměrem je vyvolat sociální změnu, a to především v oblastech, kde spatřuje nespravedlnost.

c) Byrokratický sociální pracovník – cílem této role sociálního pracovníka je manipulace s lidmi v jejich vlastním zájmu. Takový sociální pracovník zřetelně odděluje svoji roli v osobním životě a roli sociálního pracovníka.

d) Profesionální pracovník – nechává se zcela vést etickým kodexem, ke každému z klientů si vytváří individuální vztah. Klienta považuje za aktivního spoluúčastníka intervence. (Matoušek, 2003)

1.4 Vnímání sociálního pracovníka veřejností

1.4.1 Vnímání

Vnímání neboli percepce označuje děj, při kterém jsou nervové signály vedeny do mozku, tam se zpracovávají a důsledkem toho dochází ke vzniku vjemu. Informace přijaté právě pomocí vnímání jsou relativně přesnými obrazy reality. (Vágnerová, 2004) Vnímání je aktivním procesem, jehož úkolem je organizace a tlumočení získaných sensorických jevů. Uplatňují se při něm naše minulé zkušenosti, náš aktuální psychofyzický stav a naše současné potřeby. (Velký sociologický slovník, 1996)

Díky vnímání získáváme potřebnou orientaci v okolním světě. Získané informace na nás působí a podle toho, jak jsou dále zpracovávány, ovlivňují naše chování. (Vágnerová, 2004)

Mezi vnímáním smyslovým a vnímáním sociálním je však rozdíl, na který upozorňují ve své práci i Hartl a Hartlové (2009), kteří říkají, že vnímání předmětů (percepce) se přirozeně liší od vnímání osob (sociální percepce).

1.4.2 Sociální vnímání

Sociální vnímání je úzce spjato se sebepojetím. To, jak vnímáme sebe sama vymezuje, jakým způsobem se budeme stavit ke vnímání okolního světa. Vnímání sebe sama i svého okolí je velice subjektivní a často bývá ovlivněno více emocemi než logickým uvažováním. Sociální vnímání určuje, jak vnímáme lidi a mezilidské vztahy. Toto vnímání je doplňováno vlastními zkušenostmi a vlastním očekáváním. Svou roli sehrávají i životní zkušenosti, míra aktuální informovanosti a současné motivace jedince. Do jisté míry by se dalo říct, že sociální vnímání je naučeno a podmíněno kulturou a sociálním prostředím. V koncepci sociálního vnímání hraje podstatnou roli naše očekávání. Každý jedinec má v sobě schematizované systémy, díky kterým je mu umožněno zpracovávat velké množství informací. Tyto schematické systémy jsou automatické a rychlé a vedou ke stereotypizaci. Prvotní informace působí nejsilnějším dojmem. Ačkoliv se obecně ví, že první dojem je subjektivní a nespolehlivý, neměl by být podceňován. A už vůbec ne při přímé interakci s lidmi, kdy jde především o to na člověka zapůsobit a svým způsobem si ho získat pro další spolupráci. V počáteční fázi je naše vnímání zaměřeno na vzhled člověka – jeho celkový fyzický dojem. Jedinec je vnímán podle upravenosti zevnějšku, podle postavy těla, podle rysů obličeje a podle zjevných způsobů chování. (Vágnerová, 2004)

To, jaká míra pozornosti je věnována vnímanému jedinci, závisí na informacích, které nám vnímaný sděluje. Čím sympatičtější a kladnější informace je sdělována, tím lépe a déle je uchovávána v paměti. (Vágnerová, 2004)

1.4.3 Faktory ovlivňující vnímání

A) Stereotypy, předsudky a mýty

Stereotypy jsou iracionálně založené formy, na základě kterých dochází k posuzování jednotlivců, skupin, národů. Čím méně získaných informací o daných jedincích, skupinách či národech je k dispozici, tím snadnější bývá uchylování se ke

stereotypům. (Strnadová, 2006) Stereotypy často odráží kvalitu posuzující osoby spíše než kvalitu posuzovaných. Jsou vytvářeny na základě zkušenosti, jež mnohdy bývá velice specifická či jednostranná. Při stereotypním chování je opomíjena individualita každého člověka. (Vágnerová, 2004) Stereotypní postoje se dají měnit, a to především sběrem kvalitních a objektivních informací, prověřováním vytvořených závěrů a hodnocení, naučením se rozlišovat mezi fakty a domněnkami a nepodléháním názoru většiny. (Strnadová, 2006)

Předsudky jsou specifickou kategorií postojů, jež mají poměrně značné sociální důsledky. Vyznačují se slabou kognitivní složkou a silným emočním nábojem. Na základě předsudků jsou přisuzovány vlastnosti druhým lidem, a to podle jejich příslušnosti k určité sociálně skupině. (Strnadová, 2006) Předsudky pramení z nedostatečného počtu informací a s omezenými či dokonce žádnými osobními zkušenostmi. Bývají často prostřednictvím sociálního učení přejímány od ostatních lidí a vyznačují se negativním vlivem, který v krajní mezi může vést až k diskriminačním projevům. (Vágnerová, 2004)

Předsudky bývají předstupněm mýtů. Mýtus může být označen jako jakákoliv kontroverzní představa. Ke vzniku mýtů dochází dle Janebové a Musila (2007) především z toho důvodu, že neexistuje jasná identita sociální práce. Sociální pracovník v rámci své profese zastává mnoho rolí. Na straně jedné se snaží o maximální rozvoj potenciálu každého jedince, na straně druhé usiluje o zvyšování kvality života, na další straně je terčem jeho zájmu udržení rovnováhy mezi pomocí a kontrolou atp. Janebová a Musil (2007) zformulovali 7 nejzávažnějších mýtů o povaze profese sociálního pracovníka:

- I. Sociální práce je případová práce.*
- II. Existují dva typy sociálních pracovníků: jedni dohlížejí, zatímco druzí pomáhají.*
- III. Mocnější ve vztahu „sociální pracovník-klient“ je klient.*
- IV. Sociální pracovník/pracovnice vždy odpovídá za to, jak situace dopadne.*
- V: Sociální pracovník musí mít vždy jistotu při svém rozhodování.*
- VI: Sociální práce je založena především na intuici sociálních pracovníků.*

VII: Čím více se sociální pracovník drží předepsané metodiky, tím je výkon sociální práce kvalitnější.

B) Haló efekt

Haló efekt (také efekt prvního dojmu) se vyskytuje především u jedinců, kteří disponují dominantní (nápadnější) vlastností. Taková vlastnost je pak brána jako charakteristická pro daného jedince. Důsledkem toho dochází ke vnímání jedince pod vlivem oné dominantní vlastnosti a tudíž neschopnosti pohlížet na jedince objektivně. (Strnadová, 2006) Pozitivní první dojem vede ke kladnému hodnocení a přisuzování kladných vlastností, negativní první dojem vede k hodnocení opačnému (Mikuláščík, 2003).

C) Projekce

Projekce je procesem, ve kterém vnímající projikuje (promítá) do vnímaného jedince své vlastní nedostatky, vlastní vzorce chování, vlastní motivy. Podle vlastních motivů vnímajícího jsou posuzovány projevy vnímaného. (Strnadová, 2006)

D) Zkušenost

Zkušenosti ať už vlastní nebo zprostředkované ovlivňují vnímání. Dochází k porovnávání aktuálních vjemů a informací s vjemy a informacemi, které byly osobně prožity nebo zprostředkovány druhými. (Mikuláščík, 2003) Prožitá či zprostředkovaná zkušenost vyvolává v jedinci určitá očekávání budoucích situací. Jedinec často přemýšlí nad tím, jak v jisté životní situaci budou reagovat lidé okolo něj. Do jisté míry nezáleží na tom, zda jsou očekávání pozitivní či negativní, jelikož obě varianty ve své podstatě výrazně ovlivňují současné vnímání. (Kern, 1999)

Kern (1999) uvádí, že při vnímání je použito to, co je již jedinci známo, s čím má zkušenost.

Zkušenost může být buď přímá (vlastní), nebo nepřímá (zprostředkovaná). Při nepřímé zkušenosti jsou přebírány přímé zkušenosti a interakce jiných lidí. Opomenut

však nesmí být fakt, že zprostředkovaná zkušenost je předávána s vlastním pohledem osoby, která zkušenost sama získala. (Vágnerová, 2004)

E) Média

Součástí moderní společnosti jsou bez diskuze i hromadné sdělovací prostředky (masová média), které utvářejí postoje společnosti, dokáží přinutit jedince k určitému chování, formují veřejné mínění. Tím vším zasahují do rozličných oblastí lidského života. (Šveřepa, 2004)

Jedincům, kteří nepřišli do přímého kontaktu se sociálním pracovníkem, zprostředkovávají informace o sociálních službách i sociálních pracovnících hlavně média. A je právě na nich, jak budou sociální práci jako takovou prezentovat. (Šveřepa, 2004) Tomeš (2010) poukazuje na možnost využití masových médií k dosažení sociálních cílů. Říká, že sociální práce by měla umět využít média v moderní společnosti, a to zejména ve vztahu k informovanosti a vzdělanosti (Tomeš, 2010). Ne vždy tomu tak je, a v takové situaci dochází ke zcela opačnému fenoménu, kterým je podkopání společensko-politických cílů a dehonestace profese sociálního pracovníka. (Šveřepa, 2004)

Mezi zvlášť ožehavá média patří zpravodajství. Prostřednictvím něho se k jedincům snadno a rychle dostávají informace o dění v okolí i ve světě. Lidé mívají často tendenci domnívat se, že informace v něm sdělené představují reálný obraz. Je však nutné mít na paměti, že zpravodajství je mediálním produktem. A aby se produkt dobře prodával, je zapotřebí udělat mu dobrou reklamu. Tu vytváří pracovníci médií. Jsou to totiž oni, kdo určují, která zpráva je a která není důležitá. (Tomeš, 2010) „*Média tzv. nastolují agendu: vybírají si, o čem budou referovat, a tím určují, co je důležité. Teorii nastolování agendy existuje několik, například teorie hlídacího psa, teorie upozorňování na nebezpečí, nebo teorie morální paniky*“ (McNair, 2004).

1.5 Hodnoty a postoje lidí

Každý jedinec si v průběhu svého života vytváří hodnotovou orientaci, neboli souhrn hodnot a životních postojů. Žebříček hodnot je u každého velmi individuální a je tvořen několika prvky, jsou to především temperament a charakter. (Hayes, 2013)

Jednoznačná definice pojmů hodnota a postoj doposud nebyla koncipována. Nový akademický slovník cizích slov k pojmu postoj uvádí, že jde o názor ve vztahu k nějakému problému. Hodnotu zase vysvětluje jako údaj, který vznikl na základě posouzení podstaty. (Kraus, 2008) Výrost (2008) uvádí, že postoj se poprvé pokusili definovat W. J. Thomas a F. Znaniecki, kteří dospěli k závěru, že postojem se rozumí individuální obraz společenské hodnoty. Nakonečný (2009) a většina dalších autorů říkají, že postoj je projev určitého chování. Postoj může jedinec zaujmout vůči události, věci i bytosti.

1.5.1 Hodnoty

Hodnoty vyjadřují základní postoj jedince ke všem oblastem lidského života. Hodnoty jsou dynamickým prvkem života, prolínají se do všech oblastí aktivit, pocitů a myšlenek, vyjadřují něco, na čem jedinec lpí. (Farková, 2008) Kučerová (2008) definovala hodnoty jako všechno, co dává jedinci uspokojení. „*Hodnotou rozumíme zobecnění snahových tendencí člověka a přitažlivost zamýšleného cíle*“ (Farková, 2008). Hodnoty ovlivňují vše, čemu jedinec dává ve svém životě přednost (Cakirpaloglu, 2012).

1.5.2 Různá pojetí hodnot

I. V. E. Frankl v rámci své existenciální analýzy rozlišuje tři typy hodnot:

a) hodnoty tvůrčí (nacházení smyslu v tom, co jedinec dělá, v tom, co po sobě zanechává);

- b) hodnoty zážitkové (nacházení smyslu pomocí estetického prožitku);
- c) hodnoty postojové (nastupují ve chvíli, kdy není možné nacházet smysl v tom, co jedinec dělá a zároveň nenachází smysl ani v tom, co prožívá; pak přicházejí hodnoty postojové, prostřednictvím kterých jedinec přistupuje k dané situaci tím „správným“ postojem. (Matoušek, 2003)

II. Rokeachovo pojetí hodnot

Rokeach říká, že člověk přisuzuje něčemu hodnotu na základě svého stabilního přesvědčení. Toto přesvědčení se zakládá na faktu, že daný způsob chování je pro jedince přijatelnější, než jiný způsob chování. V praxi to znamená, že jedinec přisuzuje určitému způsobu chování hodnotu, následně dochází k jejímu zvnitřnění, čímž vzniká jakási norma, případně kritérium, pro chování a na základě toho dochází k posuzování sebe sama a druhých lidí. (Prudký, 2009)

Rokeach rozeznává 2 druhy hodnot:

- a) instrumentální (určité způsoby chování, prostřednictvím kterých dochází k dosahování vytyčených cílů jedince. Př. ctižádostivost);
- b) terminální (představují obecné cíle, kterých se jedinec snaží dosáhnout prostřednictvím instrumentálních hodnot. Př. komfortní život). (Cakirpaloglu, 2012)

III. Gordonovo pojetí hodnot

Leonard Viktor Gordon definoval celkem 6 hodnot osobnosti. Jsou to:

- a) podpora (pochopení určitého jednání);
- b) konformita (dodržování všeobecně uznávaných pravidel chování);
- c) uznání (potřeba uznání);
- d) nezávislost (možnost konat a rozhodovat se dle vlastního uvážení);
- e) benevolence (pomáhat potřebným lidem);
- f) vůdcovství (být vůdčí osobností, disponovat mocí). (Prudký, 2009)

IV. Schwartzovo pojetí hodnot

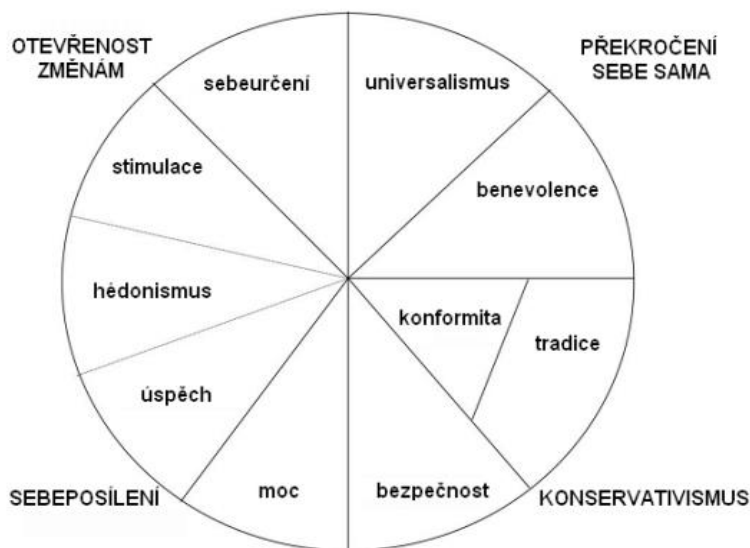
Schwartz uvádí, že hodnoty jsou pro jedince vodítka pro rozhodování se v nejednoznačných situacích. Hodnotám dává zároveň také i vyšší smysl, a to v tom, že pokud nepanuje v určité skupině či společnosti minimální hodnotová shoda, není možné navázat účinnou a smysluplnou komunikaci. Schwarz představuje obraz hodnot, jež se uplatňují ve všech oblastech života. Tyto hodnoty nestojí jedna vedle druhé, ale naopak vytvářejí strukturu se vztahy podobností a opozic. (Vávra, 2007) Chování jedince totiž není utvářeno jednou jedinou hodnotou, ale souborem mnoha často i protikladných hodnot, které jsou ve vzájemné interakci (Schwartz, 1994).

Schwartz rozděluje hodnoty do dvou skupin:

a) Individuální hodnoty, v rámci kterých Schwartz předpokládá existenci 10 motivačních typů hodnot. Tyto motivační typy mají řídicí motivační prvek a jsou spolu ve vzájemné interakci. Klíčová je otázka kompatibility a inkompatibility viz obrázek 1. Vzájemně kompatibilní hodnoty jsou umístěny vedle sebe, inkompatibilní hodnoty jsou umístěny naproti sobě. Pokud totiž člověk jedná v mezích svých hodnot, dostává se podle Schwartze do konfliktu s jinými hodnotami. Z obrázku 1 je patrné, že zvláštní postavení zaujímají hodnoty konformita a tradice, které se obě nacházejí na jedné výšce. Důvodem je to, že mají společný cíl, který je podřízen sociálnímu očekávání.

Nad motivačními hodnotami se nachází čtyři nadskupiny, které představují dvě protikladné dimenze. (Davidov a kol., 2008).

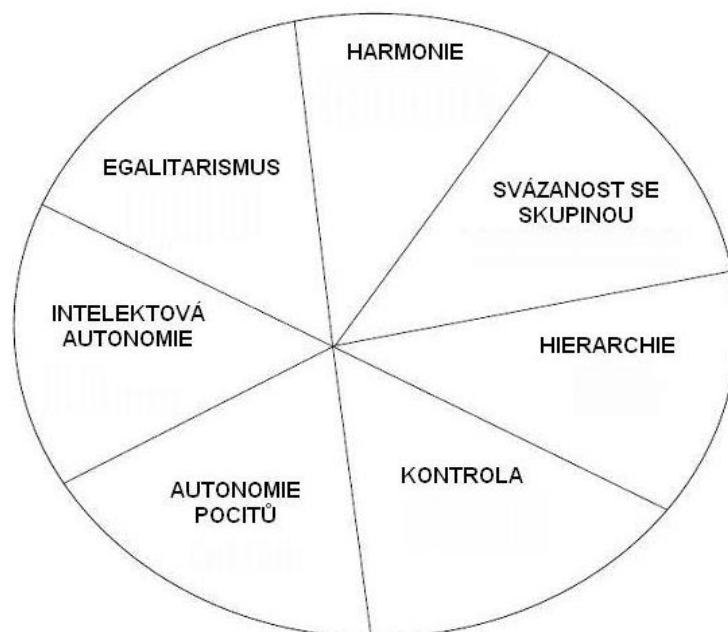
Obr. 1 Motivační typy individuálních hodnot a jejich vzájemné vztahy dle Schwartz

Zdroj: Davidov a kol. (2008)

b) Kulturní hodnoty, o kterých Schartz říká, že jsou součástí sociálních norem a praktik. Je to ten typ hodnot, které jedinec sdílí se společností, ve které se nachází. Tyto hodnoty zároveň ovlivňují chování lidí v dané společnosti. V okruhu kulturních hodnot Schwartz rozeznává sedm motivačních typů hodnot, které jsou přítomny v každé společnosti, avšak v různých společnostech je jednotlivým z nich přikládána různá důležitost. (Schwartz, 2004)

Obr. 2 Motivační typy kulturních hodnot

Zdroj: Schwartz, 1994

1.5.3 Postoje

Postoje jsou často charakterizované jako soubor myšlenek a přesvědčení, které si jedinec vytváří vůči konkrétním věcem, událostem či jevům. Postoje je součástí osobnosti, získávají se po celý život a v průběhu života jsou mírně upravovány, zejména vzděláním a širšími sociálními vlivy. Ke změně postojů dochází především prostřednictvím dramatické zkušenosti, zklamáním, vlivem médií, vlivem prostředí a vlivem situace, ve které je potřebná sociální práce. Postoje mají tři základní charakteristiky, kterými jsou trvalost, odolnost a intenzita. (Čakirpaloglu, 2012)

Ani postoj nemá jednu obecně platnou definici, pomocí které by se dalo jednoduše říci, co znamená. Už v roce 1920 Thomas a Znaniecki vyslovili myšlenku, že postoj je stav myšlení jedince, který je orientován směrem k hodnotovému systému. Ačkoliv tato jejich myšlenka nikdy nebyla přijata jako definice, stala se základním kamenem, na kterém stavěli další autoři. Například Allport řekl, že postoj je vztah člověka

k hodnotám a sám nabídl následující definici, která však byla do této doby několikrát pozměněna: „*Postoj je mentální a nervový stav pohotovosti, organizovaný zkušeností, vyvíjející direktivní nebo dynamický vliv na odpovědi individua vůči všem objektům a situacím, s kterými je v relaci*“ (Nakonečný, 2009). Katz a Stotland dotáhli definici postoje do této podoby: „*Postoj může být definován jako tendence nebo predispozice individua k oceňování určitého objektu, nebo symbolu tohoto objektu, určitým způsobem*“ (Nakonečný, 2009).

Hodnotová orientace každého jedince určuje, jakých postojů je ten který jedinec nositelem. Postoje zrcadlí vlastní přesvědčení o názorech na věci z okolního světa. Postoje dle Mikuláščíka (2003) udávají směr činností a způsobů chování. Takové chování pak sám autor nazývá stereotypním a upozorňuje, že by si na něj jedinec měl dávat pozor. Lidé se v určitých stále se opakujících situacích nechtějí neustále rozhodovat, a tak se uchylují ke stereotypnímu chování. Takové chování může být v životě prospěšné, ale zároveň také může vést k deformaci postojů. (Mikuláščík, 2003)

V sociální práci je důležité, jaký postoj zaujímá klient vůči sociální práci a vůči sociálnímu pracovníkovi. (Matoušek, 2003)

1.5.4 Vlastnosti a dělení postojů

Postoje v sobě obsahují tři složky, jsou to složka kognitivní, emocionální a behaviorální. Obsahem kognitivní složky postojů je to, co jedinec o předmětu problému ví, co si o něm myslí, jaký na něj má názor. Složka emocionální říká, jaký má jedinec citový vztah k předmětu problému, zda jde o prožitek pozitivní či negativní. Behaviorální složka vyjadřuje vnější sklon v jednání či chování. (Mikuláščík, 2003) Ačkoliv jednotlivé složky postoje mají tendenci být v rovnováze, může nastat situace, kdy se jedna ze složek stává dominantní. Nakonečný (2009) říká, že pokud u jedince dochází k dominanci kognitivní složky, hovoříme o smýšlení. V případě, že je dominantní emocionální složka, jedná se o sentiment. A ve chvíli kdy nad všemi složkami převládá složka behaviorální, jedná se o předsudky a stereotypy. (Nakonečný, 2009) Nakonečný (2009) dále poukazuje na fakt, že nejsilnější a nejvytrvalejší složkou,

je složka emocionální, o která říká: „*Emocionální komponenta určuje sílu postoje, neboť mu propůjčuje subjektivní význam: extrémně pozitivní nebo negativní postoje jsou silnější a souvisí s osobností jedince tak, že plní určitou integrační funkci... Emotivní komponenta postoje tedy určuje jeho intenzitu...*“

Postoje mohou být vědomé či nevědomé, vrozené nebo získané. (Plamínek, 2010) Vágnerová (2004) dělí postoje na periferní a centrální. Centrálními postoji rozumí ty nejdůležitější postoje, jelikož se vztahují k významným objektům, jakými jsou například rodina, nemoc láska atp. Co pro jednoho jedince je postojem centrálním, může být pro druhého jedince postojem periferním. Důvodem je rozdílné chápání jednotlivých hodnot. (Plamínek, 2010)

Mezi charakteristické rysy postojů patří dle Řezáče (1998) dynamičnost, různá stabilita, různorodá intenzita, nestejná hloubka a intencionálnost, tedy vztah postoje k určitému konkrétnímu objektu.

1.5.5 Funkce postojů

Každý postoj má subjektivní a individuální význam, který vyjadřuje vztah k objektu či hodnotám. Rovněž má každý postoj 4 funkce, a ty jsou následující:

- a) Instrumentální funkce – prostřednictvím této funkce jsou hodnoceny předměty, které má jedinec spojené s odměnami či s tresty.
- b) Egodefenzivní funkce – tato funkce pomáhá jedinci ochránit integritu osobnosti, udržuje obraz vlastního já. Egodefenzivní funkce postoje ochraňuje jedince před uznáním nepříjemných pravd.
- c) Hodnotově expresivní funkce – s touto funkcí se jedinec setkává ve chvíli, kdy nachází uspokojování při realizaci a vyjadřování vlastních postojů.
- d) Kognitivní funkce – pomáhá jedinci utřídit si poznatky o světě i sobě samým, pomáhá nacházet určitý řád, pomáhá nacházet smysl událostí. Prostřednictvím této funkce se spojuje poznávání a cítění v systém hodnot. (Nakonečný, 2009)

1.6 Supervize

„Hlavním nástrojem supervize je vytvoření prostoru pro reflexi pracovní činnosti a pracovního kontextu v bezpečném prostředí supervizního vztahu a podpora procesu učení a změny.“ (Standardy kvality sociálních služeb, 2008)

1.6.1 Historie supervize

Kam až sahají kořeny historie supervize, není příliš známo. První zmínky o metodě práci, kterou by dnes bylo možné nazývat supervizí, nacházíme v roce 1884 v londýnské Tonbee Hall, kde působil Samuel A. Barnett. Byl to právě on, kdo se svými kolegy rozpravoval nad prací s jejich klienty. (Havrdová, Hajný, 2008) V průběhu 19. století se objevují první zmínky o supervizi jako takové, a to v souvislosti s činností Asociace dobročinných organizací. (Bártlová, 2007)

První funkcí supervize byla spíše administrativní práce. Až později v 19. století, kdy sílil tlak na vzdělávací složku, přesunula se supervize i její vývoj do rukou univerzit. Supervize probíhala pouze individuální formou, jelikož v té době zažívala svůj rozmach skupinová práce a v supervizi nebyl viděn potenciál do budoucna. Na začátku 20. století upozornil na důležitost supervize S. Freud. Opíral se o fakt, že díky supervizi je možné zkoumat osobní psychodynamická východiska. Dvacátá léta 20. století příliš nepřejí nejen supervizi, ale i samotné sociální práci, která upadá. (Munson, 2001) Rozvoji se jí dostává až v období Velké hospodářské krize, kdy nastupuje potřeba sociální péče, a s tou jde ruku v ruce supervize. Setkáváme se s ní převážně na školách, kde členové fakulty (nebo jiný placený supervizor) supervidovali studenty. Ve čtyřicátých letech dochází k rozvoji teoretických základů sociálních věd, a tím zároveň dochází i k rozmachu supervize. Sociální práce se soustředí na jednotlivce a roste tak potřeba supervize, která rozšiřuje pohled na problém. Důležitým momentem čtyřicátých let je rovněž vznik Bálintovských skupin, které se dodnes v supervizi hojně využívají. (Bartlová, 2007) V padesátých letech 20. století jsou pro supervizi typické tři pojmy – řízení, výuka, kontrola. Hlavní půdou dění supervize stále zůstává akademická

půda, jelikož ve světě dochází k degradaci sociální práce. (Munson, 2001) Proměny společnosti v šedesátých letech – zejména politické, hospodářské a kulturní zvraty přispívají k vzestupu oboru sociální práce. Sedmdesátá léta, která s sebou nesou ukotvení sociální práce v právních úpravách, podporují supervizi. Výzkumná šetření rovněž zdůrazňují, jak důležitý je vztah mezi supervidovaným a supervizorem. V osmdesátých letech nastává na našem území rozmach supervize. V roce 1981 je datován první započatý tříletý výcvik Bálintovských skupin, a to pod vedením Jaroslava Skály a Jiřího Růžičky. V roce 1989 je supervize ve Středisku křesťanské pomoci Diakonie ČCR v Praze zavedena jako metoda sociální práce. (Kalina, 2004) Pro devadesátá léta je charakteristický nárůst administrativních činností supervizorů. Supervizoři působí v organizacích především jako preventisti syndromu vyhoření, jelikož neustále stoupá počet případů, které připadají na jednoho sociálního pracovníka. Rovněž v tomto období nacházíme ucelenější systém vzdělávání supervizorů. V roce 1995 se na popud Pražského psychoterapeutického institutu konalo třídní sympóziem, kde si účastníci vzájemně vyměňovali dosavadní zkušenosti se supervizí. Od roku 1996 do roku 2000 proběhl v České republice první soustavný výcvik supervizorů, a to pod dohledem zkušené britské supervizorky Julie Hewson. V roce 2002 byl založen Český institut pro supervizi. (Bártlová, 2007)

1.6.2 Pojem supervize

Pojem supervize je odvozen z anglického slova supervison, které má svůj původ v latině. Super znamená „nad“ a videre „hledět, zírat“. Česky by se tedy supervize dala přeložit jako dohled nad někým. (Bártlová, 2007)

„Supervize je základní metodou předávání vědomostí a zkušeností podporující rozvoj profesionálně zdatné osobnosti. Supervizí rozumíme součinnost supervidujícího a supervidovaného ve vymezených časových úsecích, kteří spolu diskutují o práci supervidovaného, o jeho pozici vůči klientovi (cílové skupině) a hodnotí získávání znalostí a dovedností,“ uvádějí ve své publikace Maroon a kol. (2007).

J. Rollová (Konfrontace, 2005) říká, že: „*Supervize je proces, který má supervidovaného vést k sebereflexi a rozvoji odbornosti v bezpečném vztahu založeném na kontraktu.*“

Havrdová o supervizi tvrdí, že je to metoda práce, která musí zlepšovat vykonávanou činnost. (Havrdová, Hajný, 2008).

1.6.3 Účel supervize

Dle mínění Hawkinse a Shoheta (2004) by měla supervize plnit trojí funkci – podpůrnou, vzdělávací a řídicí.

I. Podpůrná funkce

Nacházíme ji nejčastěji u pomáhajících pracovníků, na které samozřejmě působí životní příběhy jejich klientů. Se stoupajícím počtem klientů připadajících na jednoho pracovníka, stoupá i pracovní zátěž. Sociální pracovníci jsou vystaveni neustálému stresu. Hlavním úkolem supervizora je pomáhat supervidovanému sociálnímu pracovníkovi s jeho emocionálními prožitky, poskytovat mu podporu a zpětnou vazbu. Jak uvádí Havrdová a Hajný (2008) „*podpora přispívá k mobilizaci vlastních sil, odvahy a energie pracovníka.*“

II. Vzdělávací funkce

Úkolem této funkce supervize je podpora a rozvoj dosavadních zkušeností. Vychází se z rozboru práce supervidovaných s klienty. V první fázi je potřeba zjistit, jaké potřeby mají supervidovaní, a na základě toho sestavit vhodný cíl supervize. Vzdělávací supervize může supervidovanému pomoci v pochopení chování klienta. Umožňuje nalézt supervidovanému další možnosti práce s klientem. (Hawkins, Shohet, 2004)

III. Řídící funkce

Jádro řídicí funkce tkví v kontrole a regulaci výkonu profese sociálního pracovníka. Supervizor dohlíží na dodržování etických standardů a svým způsobem by se dalo říci, že zároveň i ručí za postup práce sociálního pracovníka. Úkolem této funkce je rovněž i kvalitní plánování a organizování práce a kvalitní využívání lidských a materiálních zdrojů. (Havrdová, Hajný, 2008)

1.6.4 Druhy supervize

Prvním dělením supervize je dělení na supervizi individuální, která probíhá pouze mezi supervizorem a supervidovaným, a na supervizi skupinovou, při které se setkává supervizor se skupinou supervidovaných. Někdy je k tomuto rozdělení přidávána ještě supervize týmová. (Standardy kvality sociálních služeb, 2008)

Dále se setkáváme se supervizí případovou, při které dochází k rozebírání případu, který supervidovaného mimořádně zatížil, oslovil či s kterým si neví rady nebo ho chce jen prodiskutovat v rámci týmu. (Standardy kvality sociálních služeb, 2008)

Na úrovni profesionální podpory a růstu pracovníků se nachází tzv. supervize poradenská (rozvojová, podpůrná, manažerská). (Standardy kvality sociálních služeb, 2008)

1.7 Celoživotní vzdělávání (učení)

Sociálnímu pracovníkovi ukládá zákon o sociálních službách povinnost dalšího vzdělávání, tzv. celoživotního vzdělávání. Jeho cílem je především upevnování, obnovování a doplnění stávající klasifikace, a to tak, aby sociální pracovník poskytoval služby na nejvyšší možné odborné úrovni. (Matoušek, 2003)

1.7.1 Celoživotní vzdělávání

Pod pojmem celoživotní vzdělávání, příp. učení se nachází souhrn všech vzdělávacích aktivit, které jedinec absolvuje v průběhu svého života. Celoživotní vzdělávání zahrnuje 2 etapy:

- a) počáteční vzdělávání, které zahrnuje základní vzdělávání, střední vzdělávání a terciální vzdělávání;
- b) další vzdělávání, jehož náplní je nepřetržitý proces vzdělávání jedince začínající po jeho vstupu na trh práce. (MŠMT, 2007)

1.7.2 Celoživotní vzdělávání, celoživotní učení

Kopecký (2004) rozlišuje pojem celoživotní vzdělávání a celoživotní učení. Jako celoživotní vzdělávání chápe postupy formalizované, zatímco pod pojem učení zahrnuje i postupy neformální. Vychová (2008) říká, že v moderní společnosti je termín vzdělávání nahrazen termínem učení a dodává, že vzdělávání je obecně spojené s aktivitou probíhající na školách. V současné době je celoživotní vzdělávání (učení) chápáno jako nezbytný proces každé lidské bytosti (Průcha a kol., 2008).

1.7.3 Celoživotní učení

Strategie celoživotního učení ČR (MŠMT, 2007) rozděluje celoživotní učení do 3 skupin:

I. Formální vzdělávání

Tato skupina vzdělávání je většinou realizována na různých typech vzdělávacích institucí. Cíle, obsah i funkce jsou legislativně ukotveny. Zakončení formálního vzdělávání je spojeno s oficiálním certifikátem, jenž je celospolečensky přijímán. (MŠMT, 2007).

II. Neformální vzdělávání

Cílem neformálního vzdělávání je získat vědomosti, dovednosti a kompetence, které jedinci pomohou zlepšit jeho společenské či pracovní uplatnění. Podmínkou neformálního vzdělávání je odborné vedení ze strany lektora, učitele nebo proškoleného vedoucího pracovníka. Zpravidla probíhá v soukromých vzdělávacích institucích, přímo v zařízení zaměstnavatele nebo v zařízeních nestátních neziskových organizací. Do této skupiny můžeme zařadit počítačové kurzy, kurzy cizích jazyků, krátkodobá školení, řidičské kurzy atp. (MŠMT, 2007)

Výhodou tohoto typu vzdělávání je skutečnost, že konkrétní aktivity je možné upravit podle požadavků účastníků a zaměřit se tak na aktuální potřeby. Dalšími charakteristickými vlastnostmi jsou dobrovolnost, sdílení zkušeností a partnerství. (Brander, 2006)

III. Informální učení

Tento druh učení je založen na získávání vědomostí, dovedností a kompetencí prostřednictvím každodenních činností. Charakteristickými znaky jsou neorganizovanost, nesystematičnost a institucionální nekoordinovanost. (MŠMT, 2007)

Do této skupiny rovněž spadá sebevzdělávání, které podle některých autorů pokrývá až 75 % veškerého lidského učení. (Beneš, 2008) Mužík (2009) však uvádí, že je velice těžké porovnat dosaženou úroveň sebevzdělávání se stanoveným cílem.

2 Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem předložené diplomové práce bylo zjistit jaké postavení má sociální pracovník z pohledu laické a odborné veřejnosti. Dalším cílem bylo zjistit, jak prestižní je profese sociálního pracovníka, a to opět z pohledu laické a odborné veřejnosti. Dílčím cílem pak bylo zjistit, jakými vlastnostmi by měl sociální pracovník disponovat, a to z pohledu laické i odborné veřejnosti.

2.2 Výzkumné otázky

S ohledem na cíle diplomové práce byly stanoveny tyto dvě výzkumné otázky:
HVO1: Odpovídá společenské postavení sociálních pracovníků názorů veřejnosti?
HVO2: Jakými kompetenci by měl disponovat sociální pracovník?

2.3 Hypotézy

Na základě cílů diplomové práce a s ohledem na sestavené výzkumné otázky bylo zvoleno pět hypotéz:

Hypotéza č. 1: Neexistuje rozdíl ve vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti mezi těmi, kdo mají zkušenost s profesí sociálního pracovníka a těmi, co tuto zkušenost nemají

Hypotéza č. 2: Neexistuje rozdíl ve vnímání prezentace profese sociálního pracovníka v médiích mezi odbornou a laickou veřejností

Hypotéza č. 3: Mezi věkem a hodnocením činnosti profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti není souvislost

Hypotéza č. 4: Úroveň dosaženého vzdělání nemá vliv na to, jak je vnímaná prestiž profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti

Hypotéza č. 5: Mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a vnímáním nutnosti vysokoškolského vzdělání u sociálních pracovníků u laické veřejnosti neexistuje souvislost

3 Metodika

3.1 Použitá metodika

Teoretická část diplomové práce byla zpracována na základě rešerší odborné literatury. Je zde popsána problematika, která se bezprostředně týká daného tématu.

V praktické části diplomové práce byl zvolen s ohledem na potřebu získat velké množství dat kvantitativní přístup, který umožňuje statisticky popsat závislosti mezi jednotlivými proměnnými. Podstatou kvantitativní výzkumné strategie je testování stávajících teorií (Reichel, 2009). Získaná data lze zevšeobecnit na příslušnou populaci a rovněž je možné měřit validitu výzkumu (Disman, 2001). Pavlica a kol. (2000) charakterizují kvantitativní výzkumnou strategii pomocí následujících charakteristik: nezávislost, hodnotová svoboda a autonomie vědy, kauzalita, hypoteticko-deduktivní přístup, operacionalizace, redukcionismus, generalizace a průřezová analýza.

Výzkumné šetření bylo s ohledem na stanové cíle rozděleno na zkoumání laické a odborné veřejnosti. Byla použita metoda dotazování, technika dotazníku. Dotazníky byly vytvořeny dva – jeden pro odbornou veřejnost, který byl distribuován sociálním pracovníkům, kteří vykonávají svou profesi na území Jindřichohradecka; a druhý dotazník byl distribuován laické veřejnosti - jedincům žijícím na území Jindřichohradecka.

Dotazníky byly sestaveny na podkladu studia odborné literatury, byly anonymní a dobrovolné.

Dotazník pro odbornou veřejnost obsahoval 14 otázek, použita byla kombinace otázek uzavřených a jedné otázky otevřené (viz Příloha 1). Dotazník pro laickou veřejnost obsahoval 12 otázek, opět byly kombinovány otázky uzavřené s jednou otázkou otevřenou (viz Příloha 2). Některé otázky byly pro oba soubory totožné, a to z důvodu možnosti soubory porovnat. První tři otázky byly u obou souborů identifikačního charakteru. Jedna otevřená otázka zkoumala (opět u obou souborů)

subjektivní názor na to, jakými vlastnostmi by měl sociální pracovník disponovat. Zbylé otázky byly uzavřené, zjišťovaly hodnotu a postavení sociálních pracovníků.

Při sběru dat, byla u odborné veřejnosti použita metoda účelového výběru, při které byli účelově vybíráni prostřednictvím *Průvodce sociálními službami* sociální pracovníci, kteří pracují na území Jindřichohradecka. Následně byli e-mailem osloveni vedoucí sociální pracovníci, či přímo sociální pracovníci s prosbou o vyplnění elektronického dotazníku.

U laické veřejnosti byla použita metoda kvótního výběru, při které musí výzkumník dopředu stanovit určité vlastnosti, a na základě těch pak vybírá respondenty. V případě této diplomové práce byla stanovena jedna vlastnost, a tou byl pobyt na území Jindřichohradecka. Distribuce dotazníků k laické veřejnosti probíhala elektronickou i papírovou formou. Elektronické dotazníky byly uveřejněny ve facebookové skupině s názvem Jindřichohradecko. Při jejich zveřejnění bylo zdůrazněno, že je potřeba, aby je vyplňovaly pouze osoby žijící na území Jindřichohradecka. Papírová forma dotazníků byla vždy se souhlasem ponechána v knihovnách, v čekárnách u ordinací praktických lékařů, stomatologů a veterinárních lékařů.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor byl tvořen laickou a odbornou veřejností. Za odbornou veřejnost byli považováni všichni sociální pracovníci, kteří pracují na území Jindřichohradecka. Celkem bylo elektronickou formou rozesláno 37 dotazníků, vrátily se všechny, bohužel 2 z nich musely být díky neúplnosti vyřazeny.

Za laickou veřejnost byli považováni všichni jedinci žijící na území Jindřichohradecka, kteří nevykonávají profesi sociálního pracovníka. Celkem bylo rozdáno 1000 dotazníků, 600 v elektronické podobě, 400 v papírové podobě. Vrátilo se 412 dotazníků, z toho bylo pro neúplnost vyřazeno 42 dotazníků.

Tabulka 2: návratnost dotazníků

Veřejnost	Rozesláno dotazníků (ks)		Vráceno	Vyřazeno	Použito	Návratnost (%)
	Papírová forma	Elektronická forma				
Laická	400	600	412	42	370	41,2
Odborná	0	37	37	2	35	100,0

Zdroj: Vlastní výzkum

Dle informací Českého statistického úřadu se na území Jindřichohradecka nachází 21 698 obyvatel. Po zadání tohoto počtu do vzorce Survey Sample Size Calculator, při hladině spolehlivosti 95 % a tolerancí chyb 5 %, vyšla optimální navržená velikost vzorku na 370 dotazníků u laické veřejnosti. U odborné veřejnosti, která čítala 37 sociálních pracovníků, vyšla optimální velikost vzorku při hladině spolehlivosti 95 % a toleranci chyb 5 % 34 respondentů.

Výzkumné šetření bylo zpracováno do grafů a tabulek. V rámci vyhodnocování získaných dat byly nejčastěji použity kontingenční tabulky.

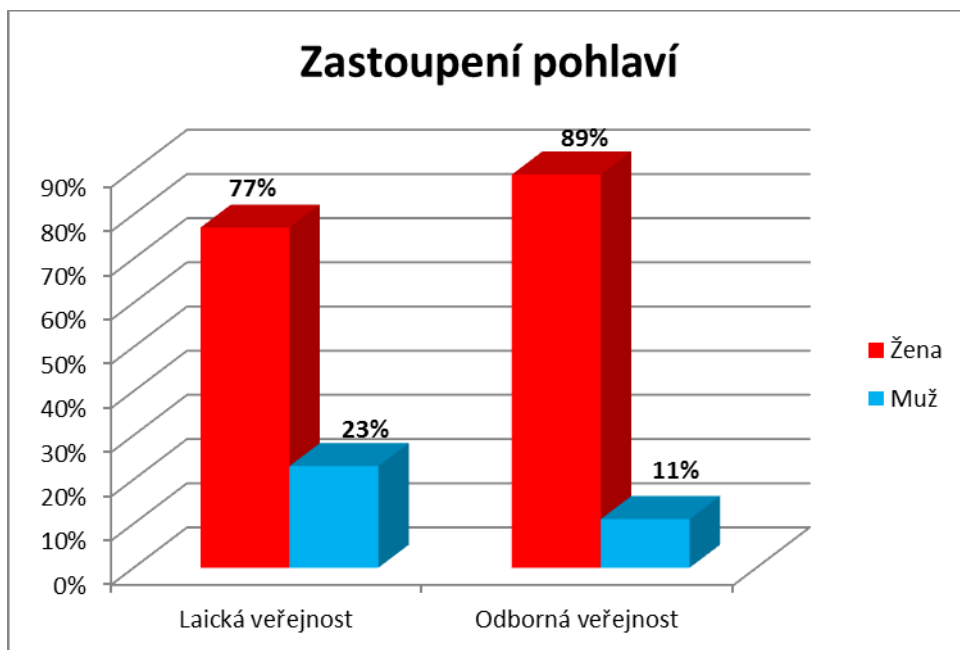
Dvourozměrnou kontingenční tabulku četností, z jejichž hodnot často můžeme usoudit na závislost či nezávislost mezi dvěma kategoriálními proměnnými, použijeme v případě, kdy nestačí zjistit základní četnosti pro jednotlivé proměnné, ale zajímají nás odlišnosti a závislosti mezi jednotlivými skupinami proměnných. Kontingenční tabulky tak představují základ pro testování závislosti a pro výpočet měr intenzity závislosti. (Pavlica a kol. 2000) Bylo zde využito statistické zpracování dat pomocí Chí-kvadrát testu (též označovaného za Pearsonův chí-kvadrát test či test dobré shody) (Skalská, 2009). Chí-kvadrát test je statistická neparametrická metoda, která se používá ke zjištění, zda mezi dvěma znaky existuje prokazatelný výrazný vztah. Základní myšlenka Chí-kvadrát testu spočívá v porovnání pozorovaných a očekávaných četností. Pozorované četnosti zjistíme z kontingenční tabulky. Očekávané četnosti je nutné vypočítat. Při výpočtu vycházíme z předpokladu, že platí nulová hypotéza, která předpokládá, že mezi dvěma kvalitativními veličinami není žádná závislost. Velikost rozdílu mezi pozorovanými a očekávanými četnostmi posuzujeme pomocí testové statistiky Chí-kvadrát testu, jehož přesný tvar lze nalézt v literatuře. Na základě pravděpodobnostního rozložení chí-kvadrát se vypočítá pravděpodobnost výskytu

takovéto nebo ještě extrémnější hodnoty. Tato pravděpodobnost se nazývá dosažená hladina významnosti statistického testu (p-hodnota). V Excelu ji vypočteme pomocí funkce CHITEST. Pokud je menší než 0,05, nulovou hypotézu zamítáme. Znamená to, že pravděpodobnost, že by pozorované rozdíly či závislosti vznikly pouze náhodou, je menší než 5 %. (Pavlica a kol., 2000; Reichel, 2009)

4 Výsledky

4.1 Vyhodnocení grafů a tabulek vycházejících z kvantitativního šetření

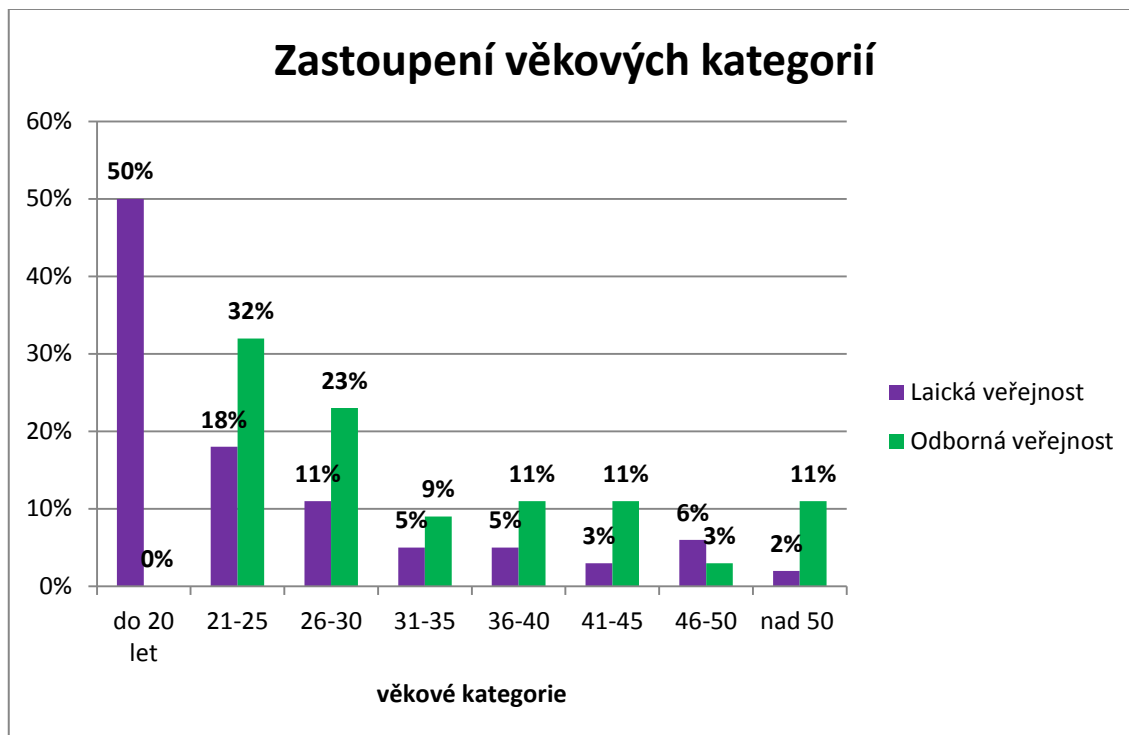
Graf 1: Zastoupení pohlaví

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu 370 respondentů u laické veřejnosti bylo ženské pohlaví zastoupeno 28 ženami (77 %) a mužské pohlaví zastoupeno 86 muži (23 %). U odborné veřejnosti bylo z celkového počtu 35 respondentů 31 žen (89 %) a 4 muži (11 %).

Graf 2: Zastoupení věkových kategorií u laické a odborné veřejnosti

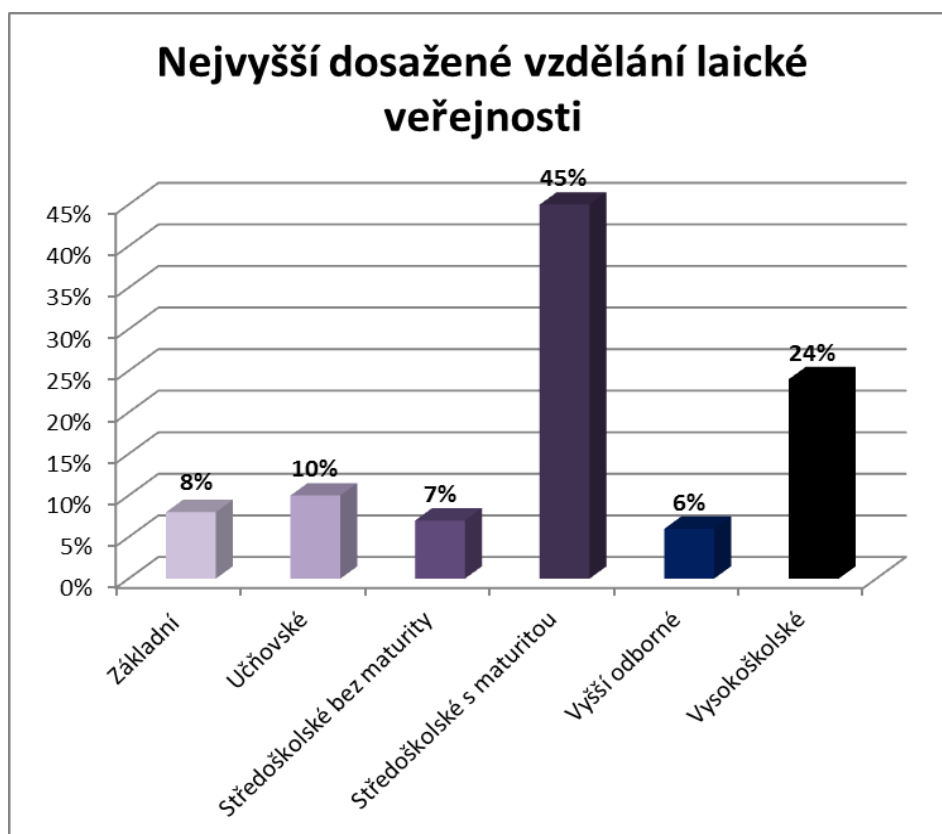
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 2 znázorňuje věkové kategorie zastoupené v laické a odborné veřejnosti. Ve věkové kategorii do 20 let odpovědělo u laické veřejnosti 185 respondentů, což představuje 50 % dotazovaných. U odborné veřejnosti tato kategorie zcela absentuje. Ve věkové kategorii 21 – 25 let odpovědělo z laické veřejnosti 38 respondentů (18 %) a z odborné veřejnosti 11 respondentů (32 %). Třetí věková kategorie 26-30 let byla v laické veřejnosti zastoupena 42 respondenty (11 %) a z odborné veřejnosti 8 respondenty (23 %). Ve věkové kategorii 31-35 let odpovědělo ze zástupců laické veřejnosti 19 respondentů (5 %) a ze zástupců odborné veřejnosti 3 respondenti (9 %). Pátá věková kategorie 36-40 let byla složena z 18 respondentů z laické veřejnosti (5%) a ze 4 respondentů z odborné veřejnosti (11 %). Ve věkové kategorii 41-45 let odpovědělo 11 respondentů z řad laické veřejnosti (3 %) a 4 respondenti z řad odborné veřejnosti (11 %). Předposlední věková kategorie 46-50 let obsahovala 21 zástupců laické veřejnosti (6 %) a 1 zástupce odborné veřejnosti (3 %). Ve věkové kategorii nad

50 let odpovědělo z laické veřejnosti 6 respondentů (2 %) a z odborné veřejnosti 4 respondenti (11 %).

Graf 3: Vzdělání laické veřejnosti

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 3 přináší informace o nejvyšším dosaženém vzdělání respondentů z laické veřejnosti. Základního vzdělání dosáhlo 26 respondentů (8 %), učňovského 37 respondentů (10 %), středoškolského bez maturity 27 respondentů (7 %), středoškolského s maturitou 164 respondentů (45 %), vyššího odborného 23 respondentů (6 %) a vysokoškolského 86 respondentů (24 %). 7 respondentů se odpovědi na své vzdělání zdrželo.

Graf 4: Vzdělání odborné veřejnosti

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 4 reprezentuje nejvyšší dosažené vzdělání sociálních pracovníků. 2 respondenti (6 %) měli středoškolské vzdělání s maturitou, 8 respondentů (23 %) uvedlo vyšší odborné vzdělání, 14 respondentů (40 %) dosáhlo vysokoškolského bakalářského vzdělání a 11 (31 %) respondentů dosáhlo vysokoškolského magisterského vzdělání .

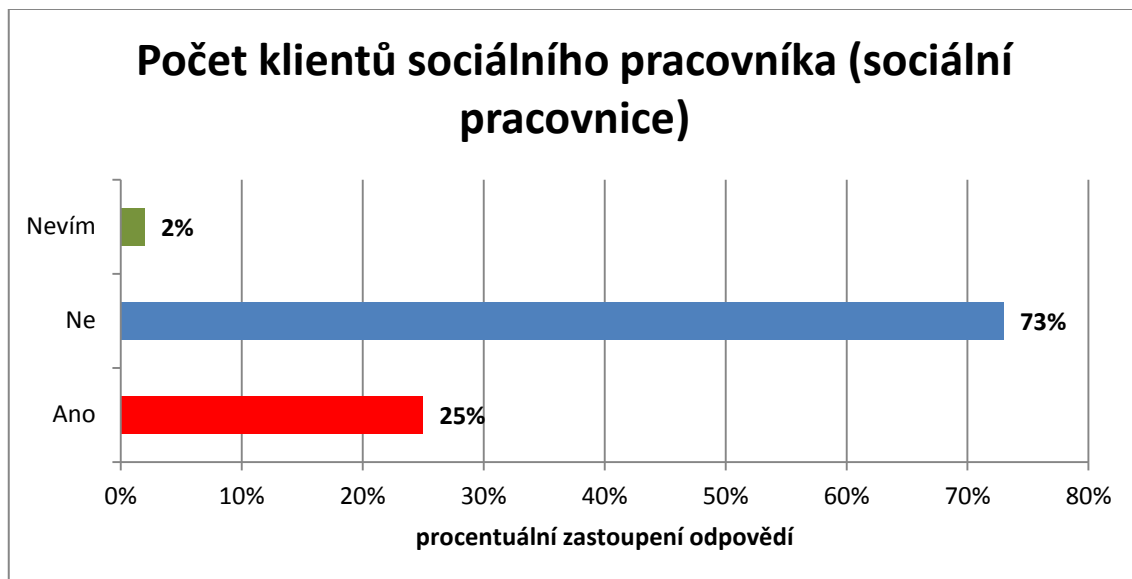
Graf 5: Setkání se s profesí sociálního pracovníka

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 5 přináší údaje z řad laické veřejnosti o tom, zda se respondenti někdy v průběhu života setkali s profesí sociálního pracovníka. 152 respondentů (41 %) uvedlo, že se s profesí sociálního pracovníka setkali, a to přímo – tzn. že mají vlastní zkušenost, 74 respondentů (20 %) uvedlo, že se s profesí sociálního pracovníka setkali prostřednictvím zprostředkované zkušenosti – tzn. že jim někdo předal svou zkušenost, 108 respondentů (29 %) se s profesí sociálního pracovníka nesetkalo a 36 respondentů (10 %) odpovědělo, že neví.

Graf 6: Klient sociálního pracovníka

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 6 nese údaje o tom, kolik respondentů z laické veřejnosti bylo v průběhu svého života klientem sociálního pracovníka. Z celkového počtu 370 respondentů se 92 vyslovilo tak, že byli klienty sociálního pracovníka, 271 (73 %) respondentů uvedlo, že nebyli klienty sociálního pracovníka a pouze 7 respondentů (2 %) uvedlo, že neví.

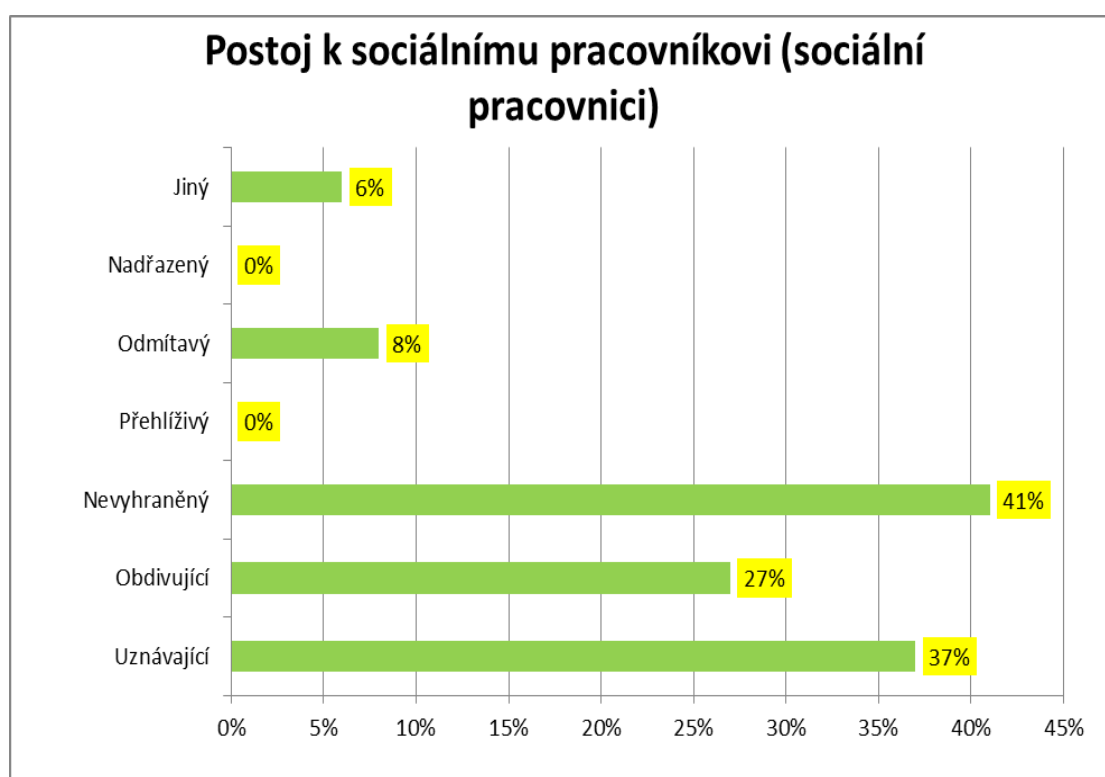
Graf 7: Zkušenost s profesí sociálního pracovníka

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 6 přinesl údaje o tom, zda respondenti někdy byli klientem sociálního pracovníka, graf 7 ukazuje, jaká byla zkušenost těch respondentů z laické veřejnosti, kteří na otázku, zda byli klientem sociálního pracovníka, odpověděli „Ano“. Z celkového počtu 92 respondentů, kteří byli klientem sociálního pracovníka mělo pozitivní zkušenost 42 respondentů (46 %), neutrální zkušenost mělo 28 respondentů (30 %), negativní zkušeností disponuje 16 respondentů (17 %) a jinou blíže neurčenou zkušenost má 6 respondentů (7 %).

Graf 8: Postoj vůči sociálnímu pracovníkovi

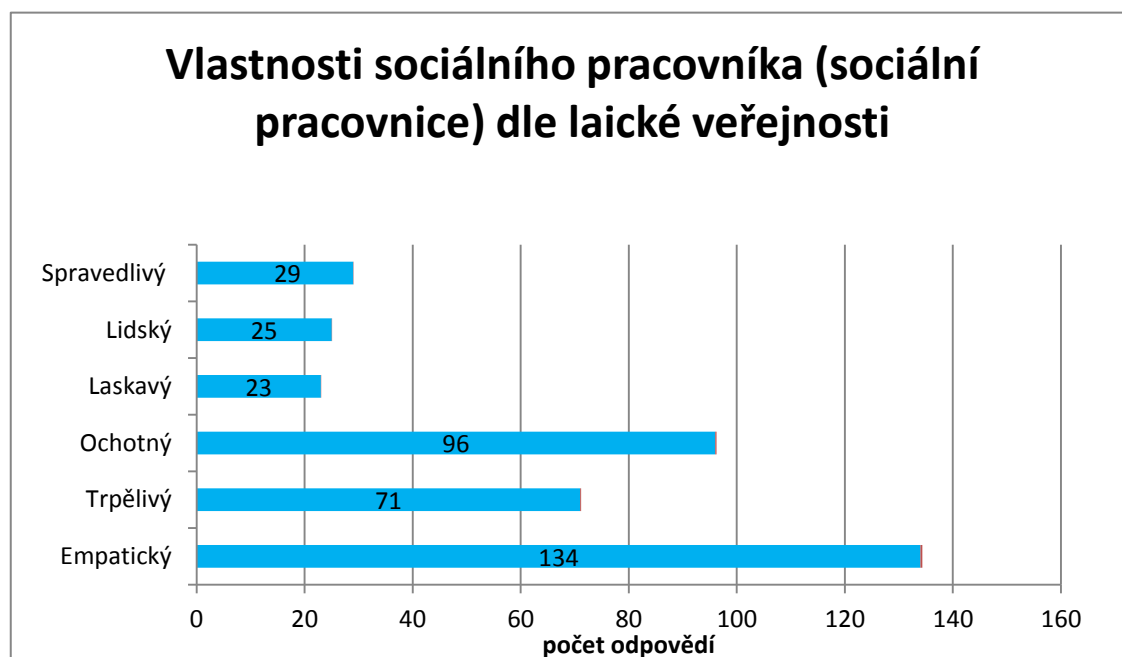
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 8 ukazuje, jak respondenti zastávající laickou veřejnost odpovídali na otázku „Jaký máte postoj k sociálnímu pracovníkovi (sociální pracovníci)?“ (Bylo možné označit více odpovědí).

Uznávající postoj zaujímá 138 respondentů (37 %), obdiv vůči sociálnímu pracovníkovi má 100 respondentů (27 %), nevyhraněný postoj má 151 respondentů

(41 %), odmítavý postoj uvedlo 31 respondentů (8 %), jiný postoj než výše vypsané má 21 respondentů (6 %). Ani jeden z respondentů neuvedl přehlíživý či nadřazený postoj.

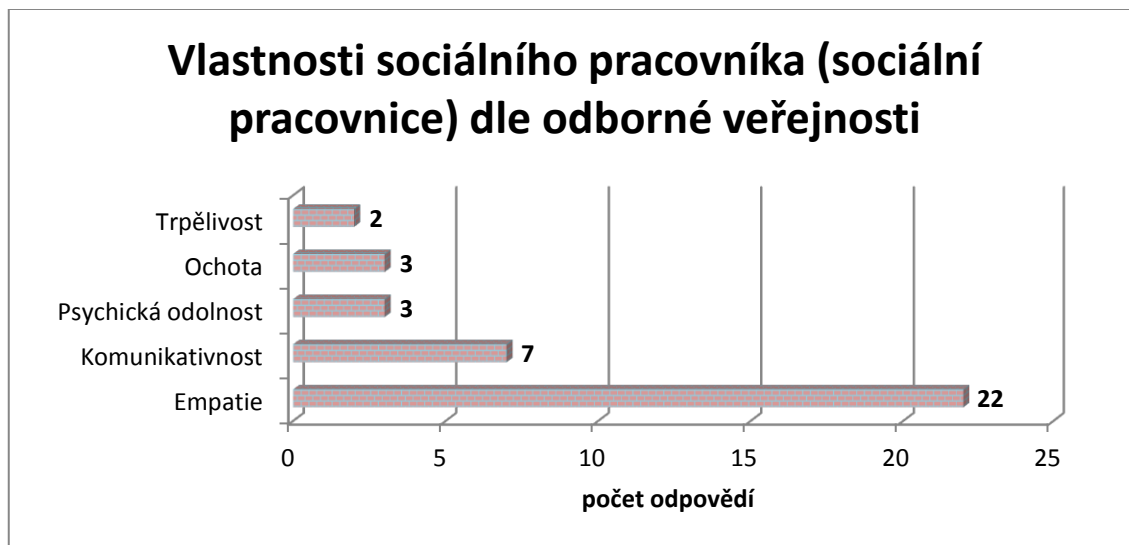
Graf 9: Vlastnosti, které by měl(a) mít sociální pracovník

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 9 přehledně ukazuje odpovědi na otázku, jakými vlastnostmi by měl(a) disponovat sociální pracovník (sociální pracovnice) z pohledu laické veřejnosti. Tato otázka byla otevřená, respondenti tedy mohli odpovědět, co uznali za vhodné. Ze všech odpovědí, bylo vybráno 6 nejfrekventovanějších vlastností. Těmi byly empatie, kterou uvedlo 134 respondentů (36 %), trpělivost, kterou napsalo 71 respondentů (19 %), ochota, jež uvedlo 96 respondentů (26 %), laskavost je vlastnost, kterou by měl mít sociální pracovník (sociální pracovnice) dle mínění 23 respondentů (6 %), lidskost uvedlo 25 respondentů (7 %) a spravedlnost uvedlo 29 respondentů (8 %).

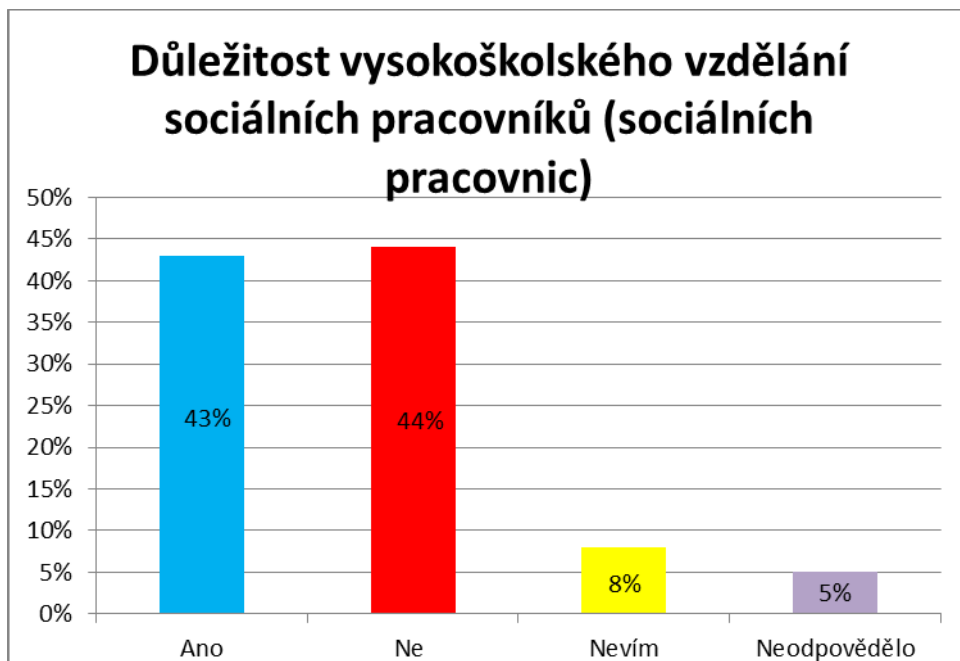
Graf 10: Vlastnosti sociálního pracovníka dle odborné veřejnosti

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 10 přináší srovnání vlastností, kterými by měl sociální pracovník disponovat z pohledu odborné veřejnosti – tedy samotných sociálních pracovníků. Tato otázka byla stejně jako u laické veřejnosti otevřená, respondenti tedy mohli uvádět rozmanité odpovědi. Ze všech odpovědí se nejčastěji vyskytovaly tyto vlastnosti: empatie, kterou uvedlo 22 respondentů (63 %), komunikativnost, jež napsalo 7 respondentů (20 %), psychická odolnost, kterou uvedli 3 respondenti (9 %), ochota je nezbytná vlastnost dle 3 respondentů (9 %) a trpělivost, kterou zapsali 2 respondenti (6 %).

Graf 11: Důležitost vysokoškolského vzdělání

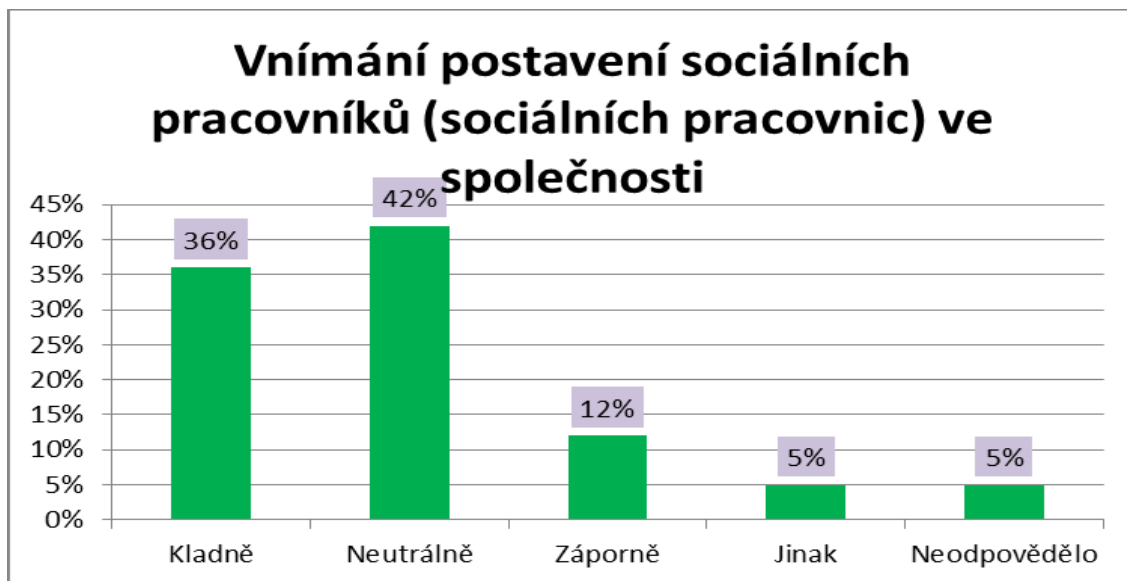

Zdroj: Vlastní výzkum

Další z otázek v dotazníku pro laickou veřejnost bylo, zda si myslí, že je důležité vysokoškolské vzdělání sociálních pracovníků. Odpovědi byly následující: 159 respondentů (43 %) uvedlo, že si myslí, že je důležité vysokoškolské vzdělání, 164 respondentů (44 %) uvedlo, že si nemyslí, že je důležité vysokoškolské vzdělání, 31 respondentů (8 %) uvedlo, že neví a 16 respondentů (5%) se odpovědi na tuto otázku zdrželo.

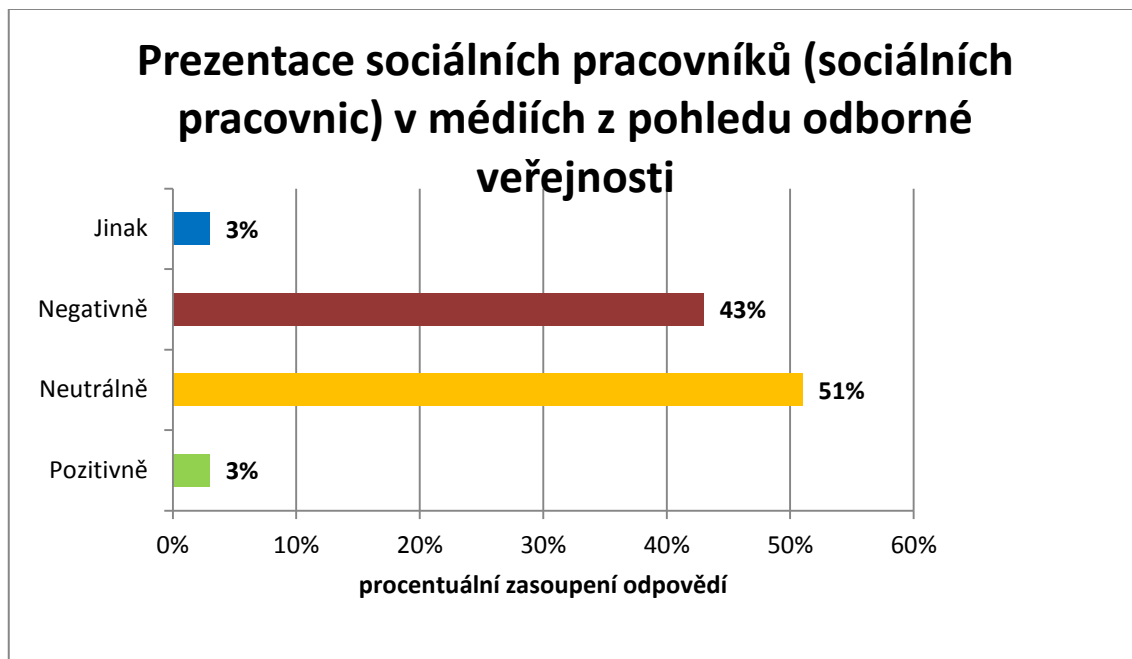
Graf 12: Vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti

Zdroj: Vlastní výzkum

V dotazníkovém šetření u laické veřejnosti byla položena otázka, týkající se vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti. Na výběr byly možnosti kladně, neutrálně, záporně a jinak. Respondenti odpovídali takto: 133 respondentů (36 %) uvedlo, že si myslí, že postavení sociálních pracovníků ve společnosti je kladné, 157 respondentů (42 %) uvedlo, že se domnívají, že postavení sociálních pracovníků (sociálních pracovníc) je neutrální, 44 respondentů (12 %) uvedlo, že jejich postavení vnímají záporně, 17 respondentů (5 %) uvedlo, že postavení sociálních pracovníků (sociálních pracovníc) vnímají jinak než tak, jak jsou nabízené odpovědi a 18 respondentů (5 %) se odpovědi zdrželo.

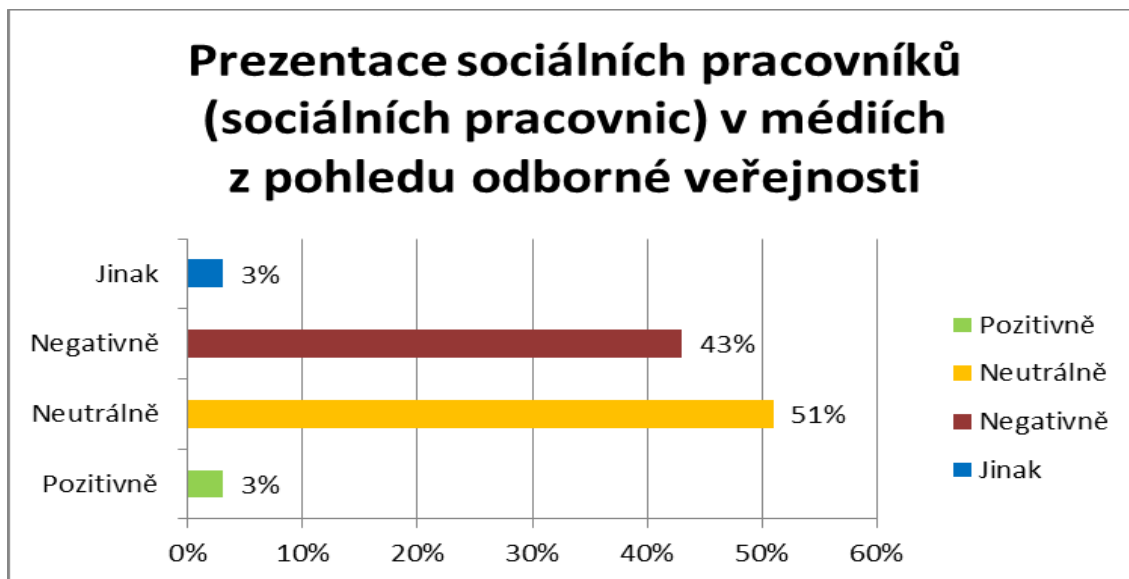
Graf 13: Prezentace sociálních pracovníků v médiích z pohledu laické veřejnosti

Zdroj: Vlastní výzkum

Hodnocení prezentace sociálních pracovníků u respondentů z laické veřejnosti dopadlo tak, že 44 respondentů (12 %) se domnívá, že sociální pracovníci jsou v médiích prezentováni pozitivně, 141 respondentů (38 %) vidí prezentaci sociálních pracovníků (sociálních pracovníků) neutrálně, 138 respondentů (37 %) si myslí, že prezentace sociálních pracovníků (sociálních pracovníků) je negativní, 26 respondentů (7 %) chápe jejich prezentaci jinak a 21 respondentů (6 %) odmítlo na tuto otázku odpovědět.

Graf 14: Prezentace sociálních pracovníků v médiích z pohledu odborné veřejnosti

Zdroj: Vlastní výzkum

Pro možnost srovnání laické a odborné veřejnosti, byla v dotazníkovém šetření u odborné veřejnosti i u laické veřejnosti položena stejná otázka, a to: „*Jak si myslíte, že jsou sociální pracovníci (sociální pracovníce) prezentováni v médiích?*“ 1 respondent (3 %) uvedl, že prezentaci prostřednictvím médií vnímá jako pozitivní, 18 respondentů (51 %) se domnívá, že prezentace v médiích je neutrální, 15 respondentů (43 %) vidí prezentaci v médiích jako negativní a 1 respondent (3 %) prezentaci sociálních pracovníků chápe jinak, blíže neurčeně.

Graf 15: Hodnocení prestiže profese sociálního pracovníka (sociální pracovnice) z pohledu laické veřejnosti

Zdroj: Vlastní výzkum

Laická veřejnost hodnotí profesi sociálního pracovníka takto: 29 respondentů (8 %) označilo profesi za nejméně prestižní, 123 respondentů (33 %) označilo profesi sociálního pracovníka jako spíše neprestižní, 130 respondentů (35 %) ji označilo jako ani prestižní ani neprestižní, 65 respondentů (17 %) chápe profesi sociálního pracovníka jako spíše prestižní, 2 respondenti (1 %) uvedli, že je pro ně profese sociálního pracovníka (sociální pracovnice) nejprestižnější, a 21 respondentů (6 %) na danou otázku neodpovědělo.

Graf 16: Hodnocená prestiže profese sociálního pracovníka z pohledu odborné veřejnosti

Zdroj: Vlastní výzkum

Odborná veřejnost své odpovědi směřovala do třech skupin. Za spíše neprestižní profesi považuje své povolání 16 respondentů (46 %), za ani prestižní ani neprestižní ho považuje 13 respondentů (37 %) a za spíše prestižní profesi ho považuje 6 respondentů (17 %). Žádný z dotazovaných sociálních pracovníků se nemyslí, že by profese sociálního pracovníka byla nejméně prestižní profesí ani nejprestižnější profesí.

Tabulka 3: Hodnocení prestiže profese sociálního pracovníka (sociální pracovnice) ve srovnání s ostatními profesemi z pohledu laické veřejnosti

Profese	Součet bodů	Průměr	Pořadí	Median	Směrodatná odchylka
Právník	1382	4	2.	4	1,3
Vysokoškolský učitel	1218	3	3.	4	1,1
Lékař	1479	4	1.	4	1,3
Sociální pracovník	995	3	5.	3	1,0
Ekonom	1067	3	4.	3	1,0

Zdroj: Vlastní výzkum

Poslední otázkou v dotazníkovém šetření u laické veřejnosti bylo porovnat prestiž profese sociálního pracovníka s profesemi právník, vysokoškolský učitel, lékař a ekonom. Pro lepší přehlednost byly udělené body sečteny, byl vytvořen průměr z přidělených známek a nakonec sestaveno pořadí jednotlivých profesí. (*Pozn. Respondenti udělovali jednotlivým profesím známky od 1 do 5, přičemž 1 znamenala nejnižší prestiž a 5 nejvyšší prestiž*).

Lékař dostal od respondentů celkem 1479 bodů, průměrnou známkou, která mu byla udělena byla 4. Celkově profese lékaře skončila v žebříčku prestiže na prvním místě.

Právníkovi bylo uděleno celkem 1382 bodů, průměrnou známkou této profese byla 4. V celkovém pořadí skončil právník na 4. místě.

Vysokoškolský učitel obdržel 1218 bodů, průměrnou známkou byla 3. V celkovém pořadí se umístil na 3. místě.

Ekonom získal 1067 bodů, jeho průměrnou známkou byla 3. V celkovém pořadí se umístil na 4. místě.

Sociální pracovník dostal celkem 995 bodů, průměrnou známkou byla 3. V celkovém pořadí se umístil na 5., tedy posledním místě.

Tabulka 4: Hodnocení prestiže profese sociálního pracovníka (sociální pracovnice) ve srovnání s ostatními profesemi z pohledu odborné veřejnosti

Profese	Součet bodů	Průměr	Pořadí	Median	Směrodatná odchylka
Právník	144	4	2.	5	1,3
Vysokoškolský učitel	122	3	3.	4	1,1
Lékař	147	4	1.	5	1,4
Sociální pracovník	73	3	5.	3	1,1
Ekonom	78	3	4.	3	0,9

Zdroj: Vlastní výzkum

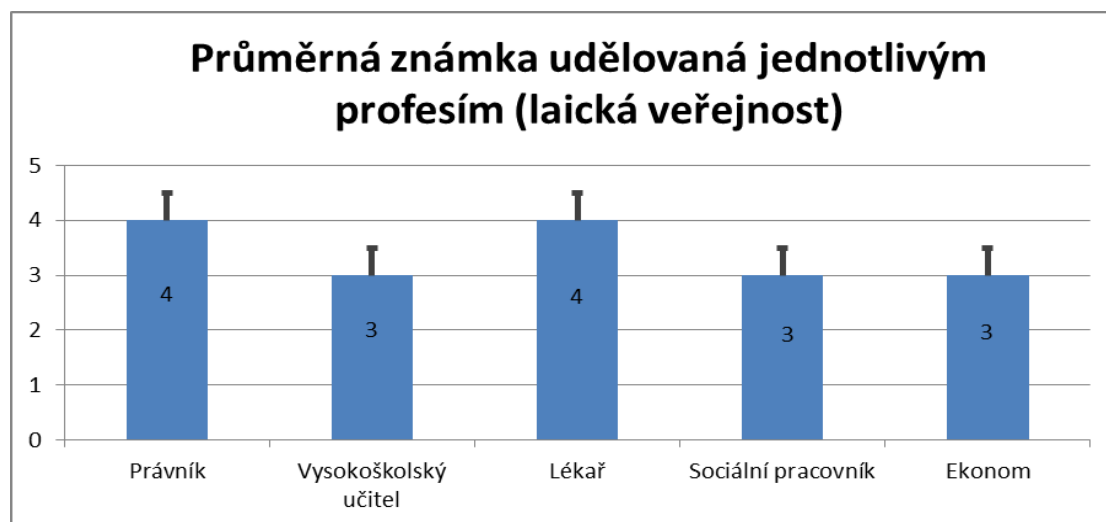
Odborná veřejnost měla ve svém dotazníkovém šetření za úkol porovnat prestiž profese sociálního pracovníka s ostatními profesemi, stejně tak jako veřejnost laická.

Pořadí jednotlivých profesí je totožné s výsledky laické veřejnosti. Na prvním místě se umístil lékař se 147 body a průměrnou hodnotící známkou 4. Na druhém místě je právník se 144 body a průměrnou hodnotící známkou 4. Na třetím místě je vysokoškolský učitel, který obdržel 122 bodů, a v průměru mu byla udělována známka 3. Na předposledním místě skončil ekonom se 78 body a průměrnou známkou 3 a na posledním místě skončil sociální pracovník se 73 body a s průměrnou hodnotící známkou 3.

V tabulkách 3 a 4 je rovněž vypočítán medián a směrodatná odchylka. Medián je hodnota, která se nachází přesně uprostřed všech hodnot. V praxi to tedy znamená, že přesně 50 % hodnot je větších než je hodnota mediánu, a 50 % hodnot je menších než je jeho hodnota.

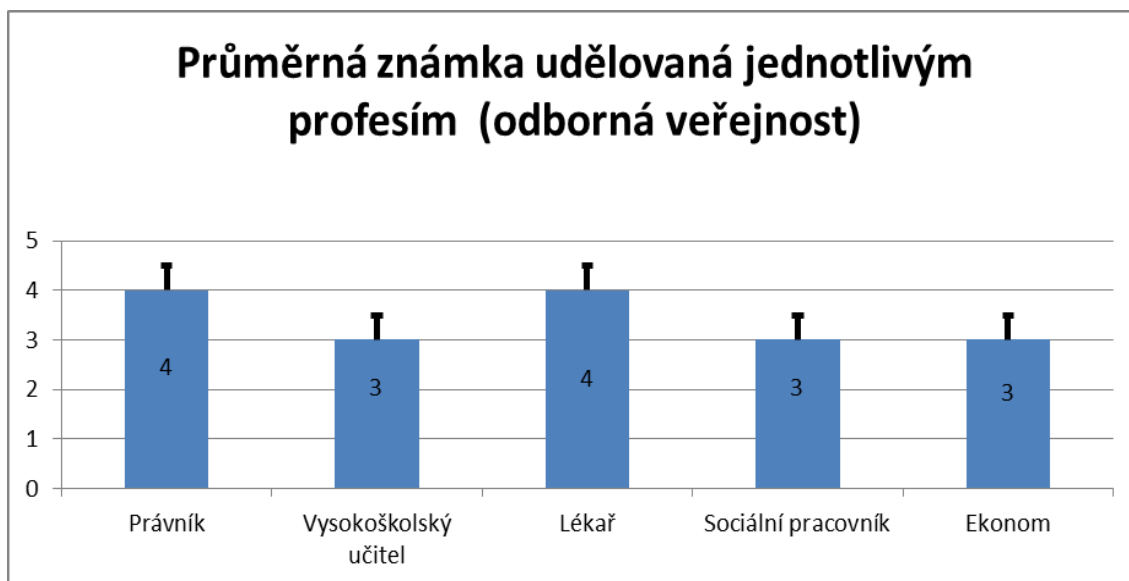
Směrodatná odchylka je kvadratický průměr odchylek hodnot od jejich aritmetického průměru. Pokud je její hodnota malá, jsou si hodnoty ve zkoumaném souboru podobné, pokud je velká symbolizuje velké odlišnosti.

Graf 17: Přehled průměrných známek udělovaných jednotlivým profesím (laická veřejnost)

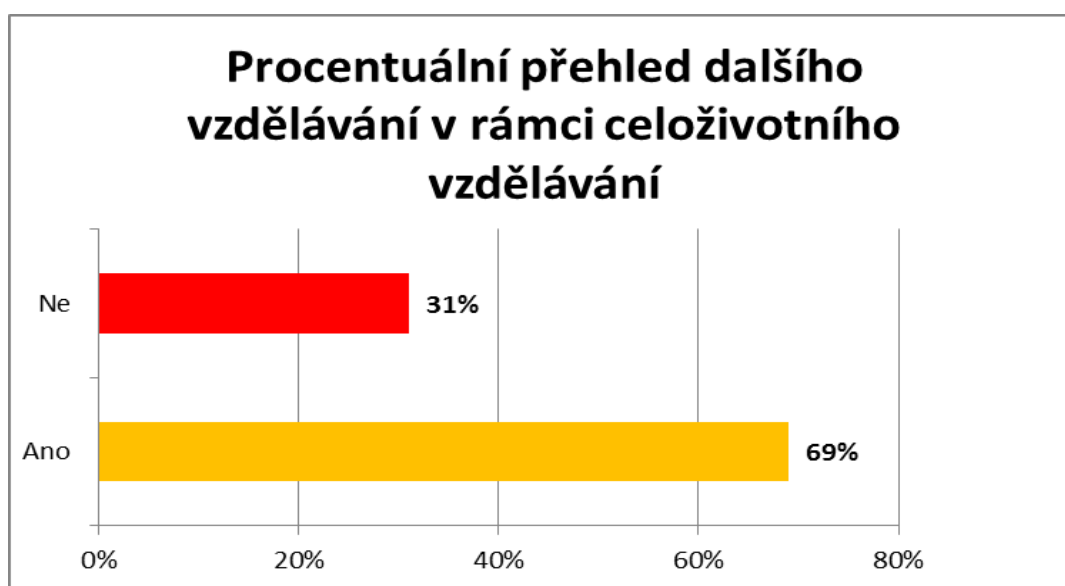
Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 18: Přehled průměrných známek udělovaných jednotlivým profesím (odborná veřejnost)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 19: Přehled celoživotního vzdělávání sociálních pracovníků

Zdroj: Vlastní výzkum

Jedna z otázek pro odbornou veřejnost zkoumala, kolik sociálních pracovníků se dál vzdělává (nebo se v posledních 5-ti letech vzdělávalo) v rámci celoživotního vzdělávání. Výsledky ukázaly, že 24 respondentů (69 %) pravidelně absolvuje doplňkové vzdělávací kurzy, a 11 respondentů (31 %) se nevěnuje žádnému dalšímu vzdělávání.

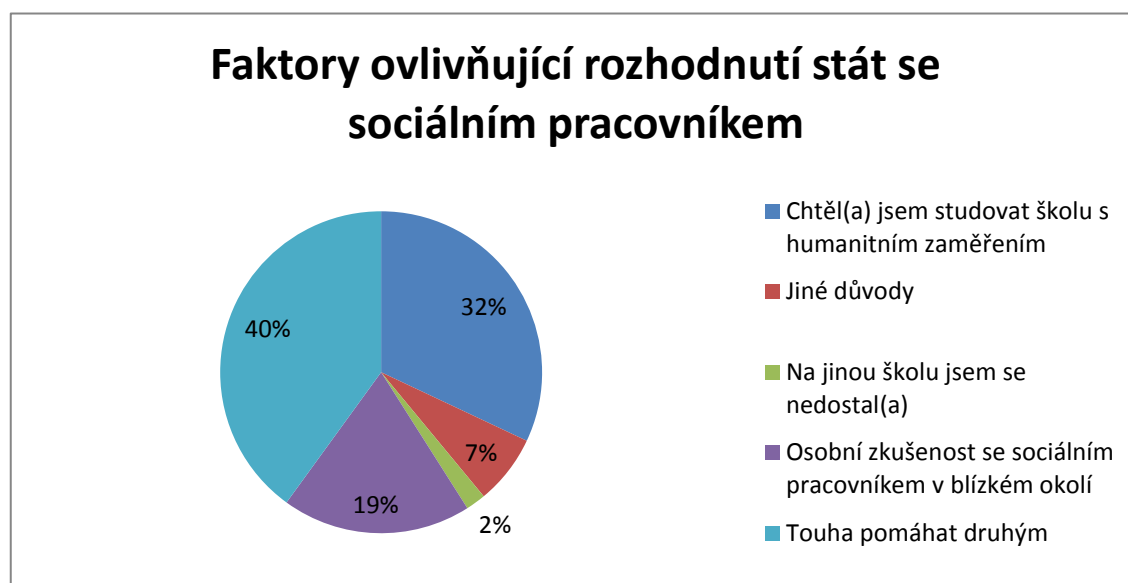
Tabulka 5: Přehled absolvovaných kurzů v rámci celoživotního vzdělávání

Různá školení, Individuální supervize, Skupinové supervize	Odborné semináře, Kurzy, Konference
Krizová intervence (3 letý kurz), Člověk v krizi, Dluhové poradenství	Semináře pro soc. pracovníky, Semináře pro pedagogy
Výcvik v internetovém poradenství, Krizová intervence, Práce s agresivním klientem	Kurzy, (dle zákona o soc. službách 24 hod povinného vzdělávání), Práce se zadluženým klientem, Základy facilitace, Legislativa ve vztahu k domácímu násilí, Komunikace s obětí domácího násilí
Kurz individuálního plánování, Různé odborné semináře zaměřené na konkrétní problematiku	Prevence patologických jevů, Primární prevence, Jak na drogy
Kurz efektivní sociální práce	Kurz facilitace a jak facilitovat
Canisterapeutický výcvik, Kurz prevence úrazů psem, Kurz prevence HIV	Minimum ve speciální pedagogice
Standarty prakticky, Výchova a vzdělávání dětí s autismem	Prevence syndromu vyhoření
Cesta z dluhů z pohledu sociální práce, Komunikace s obětí domácího násilí, Etika v sociální práci	Standarty prakticky
Trenér paměti III.stupně, Dvouletý akreditovaný kurz artefietiky a arteterapie	Umění naslouchat, Efektivní komunikace
Možnosti reedukace SPU – dyskalkulie, Problematika přechodu dítěte z biologické rodiny do ústavní péče, Sociokulturní specifika romských dětí, Řečová výchova, Speciální vzdělávání s využitím arteterapie, Preventivní programy pro děti předškolního a mladšího školního věku, Metodika zdravotní a výchovné péče o dítě, Arteterapie s dětmi, Výtvarné techniky v arteterapii, Diagnostika dítěte předškolního věku, Trénink psychologických her a technik, Etnická specifika Romů, historie, kultura a základní orientace v romštině, Kurz komunikačních dovedností, Agresivita, Sociální nerovnost a boj proti ní, Duševní zdraví, Sociální inkluze a národnostní menšiny v EU , Hranice na pracovišti v každodenním životě	Aktivizace klienta v domácí péči. aktivizační techniky - podpora kvality života, Zaměstnávání HIV pozitivních osob, Proměny stáří a geronto-oblek, Zlomové okamžiky seniorského věku Úvod do sociálně právního minima pro pečovatelky a pečovatele, Sebeobrana pro pracovníky v sociálních službách, Hodnocení sociálních potřeb klienta, Alternativní komunikace se seniory, Prvky bazální stimulace v každodenní péči o klienta, Zvládání zátěžových situací pro pomáhající profese
Jak pracovat s pracovníky přímé obslužné péče, Prevence syndromu vyhoření, Umění efektivní komunikace, Umění naslouchat	Kriminalita, Dluhové poradenství, Umění komunikovat

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 5 reflektuje, jaké kurzy v rámci celoživotního vzdělávání absolvovalo 24 respondentů z řad odborné veřejnosti, kteří v dotazníkovém šetření uvedli, že se dále vzdělávají v rámci celoživotního vzdělávání. Modře podbarvené buňky zastupují mužskou populaci. Dotazníkového šetření u odborné veřejnosti se zúčastnili 4 muži a všichni absolvují nebo v předchozích 5-ti letech absolvovali kurz v rámci celoživotního vzdělávání.

Graf 20: Faktory ovlivňující rozhodnutí stát se sociálním pracovníkem

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 6: Faktory ovlivňující rozhodnutí stát se sociálním pracovníkem (sociální pracovníci)

Ovlivňující faktor	Četnost	Relativní četnost
Chtěl(a) jsem studovat školu s humanitním zaměřením	17	0,3208
Jiné důvody	4	0,0755
Na jinou školu jsem se nedostal(a)	1	0,0189
Osobní zkušenost se sociálním pracovníkem v blízkém okolí	10	0,1887
Touha pomáhat druhým	21	0,3962

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu 35-ti respondentů z řad odborné veřejnosti 21 respondentů uvedlo, že důvodem pro volbu profese sociálního pracovníka (sociální pracovnice) byla touha pomáhat druhým, 17 respondentů jako důvod uvedlo studium školy s humanitním zaměřením, 10 respondentů uvedlo jako faktor ovlivňující volbu profese osobní zkušenost se sociální pracovníkem v blízkém okolí, 4 respondenti uvedli jiné důvody a 1 respondent uvedl, že se na jinou školu nedostal.

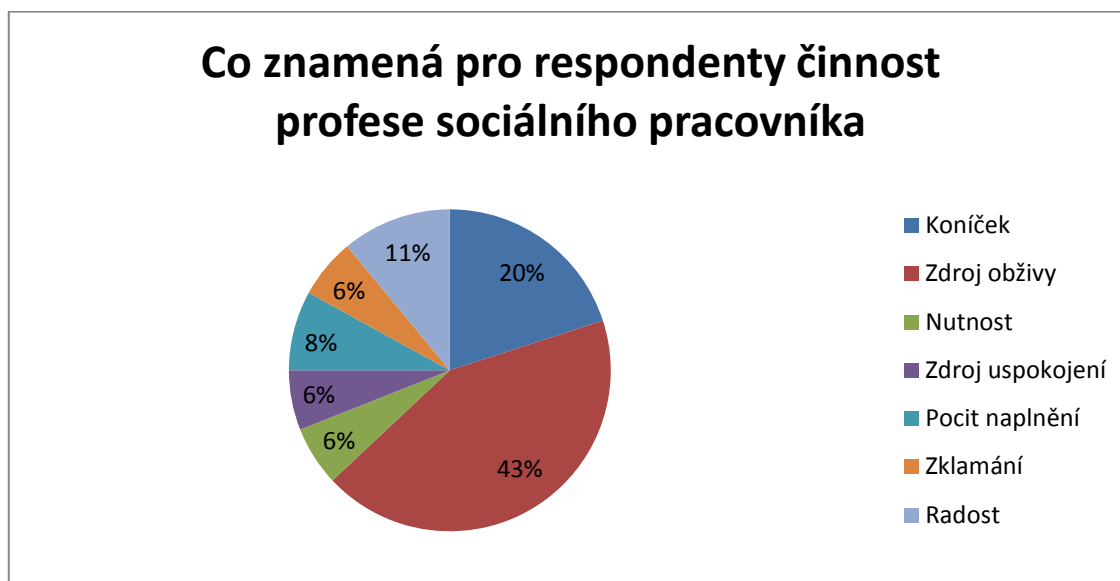
Graf 21: Spokojenost s profesí sociálního pracovníka

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 21 ukazuje, jak jsou respondenti z odborné veřejnosti spokojeni se svou profesí sociálního pracovníka. 7 respondentů (20 %) uvedlo, že jsou se svojí profesí velmi spokojeni, 20 respondentů (57 %) uvedlo, že jsou spokojeni, 7 respondentů (20 %) se vyjádřilo tak, že nejsou ani spokojeni ani nespokojeni a 1 respondent (3 %) se odpovědi zdržel.

Graf 22: Co znamená pro respondenty činnost profese sociálního pracovníka

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 7: Pojetí činnosti, která je vykonávána v rámci profese sociálního pracovníka (sociální pracovníce) z pohledu sociálních pracovníků

Pojetí činnosti	Četnost	Relativní četnost
Koníček	7	0,2000
Nutnost	2	0,0571
Pocit naplnění	3	0,0857
Radost	4	0,1143
Zdroj obživy	15	0,4286
Zdroj uspokojení	2	0,0571
Zklamání	2	0,0571

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 22 a Tabulka 7 souhrnně znázorňují, co pro jednotlivé respondenty znamená činnost, kterou vykonávají v rámci své profese (*pozn. bylo možné označit více odpovědí*). Pro 15 respondentů (43 %) znamená činnost vykonávána v rámci profese

sociálního pracovníka zdroj obživy, pro 7 respondentů (20 %) je to koníček, pro 4 respondenty (11 %) to je radost, pro 3 respondenty to je pocit naplnění (8 %), pro 2 respondenty to je nutnost (6 %), pro 2 respondenty je to zdroj uspokojení a pro 2 respondenty (6 %) je to zklamání.

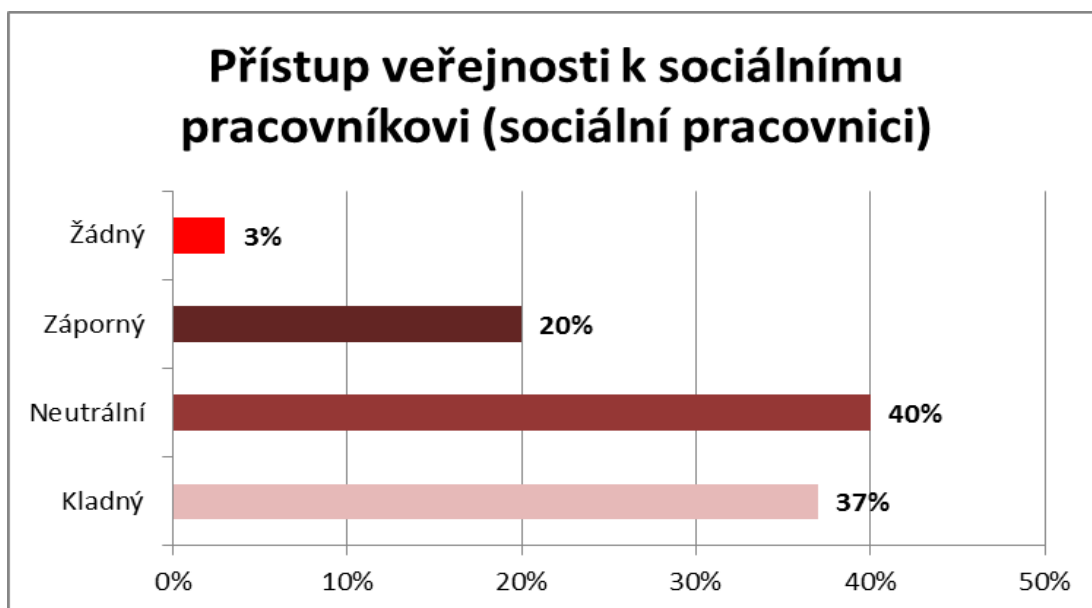
Graf 23: Zájem o názory veřejnosti na profesi sociálního pracovníka

Zdroj: Vlastní výzkum

V grafu 23 je možné vidět, jak se odborná veřejnost zajímá o názory veřejnosti na svou profesi. Z celkového počtu 35-ti respondentů se o názory veřejnosti zajímá 26 respondentů (74 %), nezajímá se o ně 6 respondentů (17 %) a 3 respondenti (9 %) odpověděli, že neví, zda se zajímají o názory veřejnosti na svou profesi.

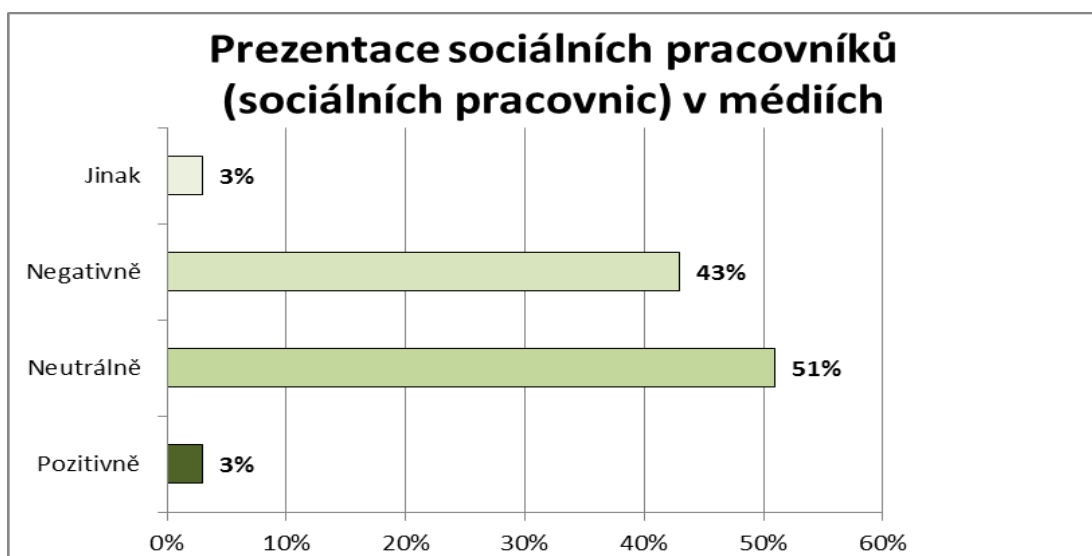
Graf 24: Přístup veřejnosti k sociálním pracovníkům dle mínění odborné veřejnosti

Zdroj: Vlastní výzkum

Odborná veřejnost byla dotazována na to, jaký si myslí, že má veřejnost přístup k sociálnímu pracovníkovi (sociální pracovníci). Odpovědi byly následující: 14 respondentů (40 %) se domnívá, že přístup veřejnosti je neutrální, 13 respondentů (37 %) si myslí, že má veřejnost kladný přístup, 7 respondentů (20 %) vidí přístup jako záporný a 1 respondent (3 %) si myslí, že veřejnost nemá žádný přístup.

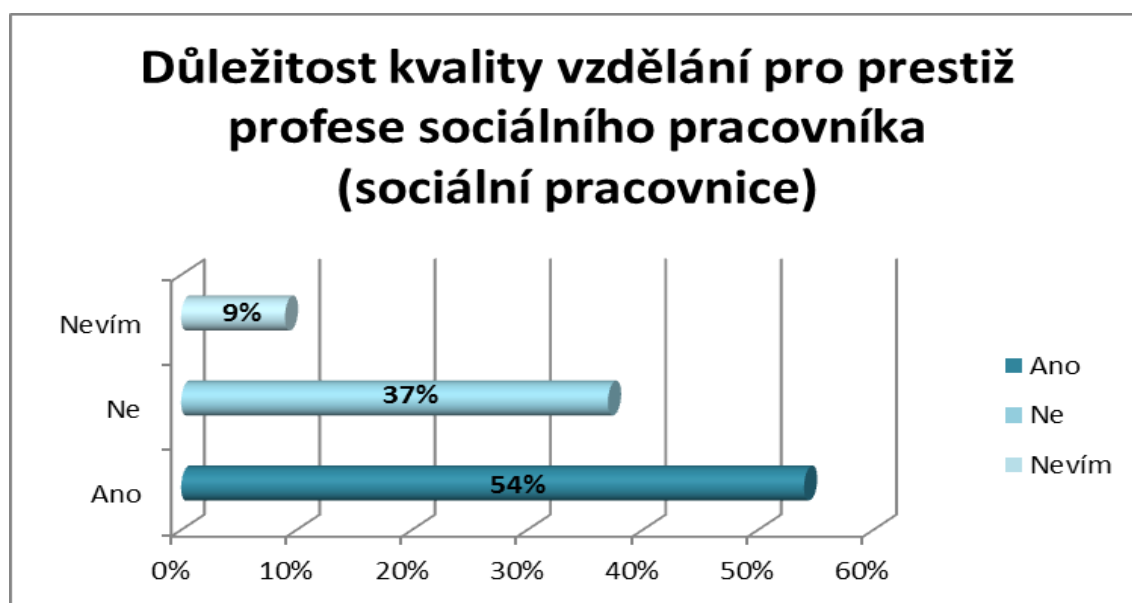
Graf 25: Prezentace sociálních pracovníků (sociálních pracovníc) v médiích

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 25 zobrazuje odpovědi respondentů na otázku, jak si myslí, že jsou sociální pracovníci prezentováni v médiích. 18 respondentů (51 %) vidí prezentaci své profese v médiích jako neutrální, 15 respondentů (43 %) si myslí, že prezentace jejich profese v médiích je negativní, 1 respondent (3 %) uvedl, že se domnívá, že prezentace jeho profese je pozitivní a 1 respondent (3 %) uvedl, že prezentaci své profese vnímá jinak.

Graf 26: Důležitost kvality vzdělání pro prestiž profese sociálního pracovníka

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 26 reflektuje odpovědi respondentů na otázku, která zkoumala, jestli je pro prestiž profese sociálního pracovníka důležitá kvalita vzdělání (tedy nejvyšší dosažený stupeň vzdělání). 19 respondentů (54 %) odpovědělo tak, že si myslí, že pro prestiž profese je důležitá kvalita vzdělání, 13 respondentů (37 %) uvedlo, že si nemyslí, že by pro prestiž profese byla důležitá kvalita vzdělání a 3 respondenti (9 %) uvedli, že neví.

4.2 Vyhodnocení hypotéz za pomoci Chí-kvadrát testu

H1: Neexistuje rozdíl ve vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti mezi těmi, kdo mají zkušenost s profesí sociálního pracovníka a těmi, co tuto zkušenost nemají

Pro zjištění souvislosti mezi vnímáním postavení sociálních pracovníků ve společnosti mezi těmi, kdo mají zkušenost s profesí sociálního pracovníka a těmi, co tuto zkušenost nemají (otázky č. 4 a 9) byly formulovány následující hypotézy:

- H_0 : Neexistuje rozdíl ve vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti mezi těmi, kdo mají zkušenost s profesí sociálního pracovníka a těmi, co tuto zkušenost nemají
- H_1 : Existuje rozdíl ve vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti mezi těmi, kdo mají zkušenost s profesí sociálního pracovníka a těmi, co tuto zkušenost nemají

Tabulka 8: Testování hypotézy č. 1 v tabulkovém procesoru Excel

Kontingenční tabulka	Otázka č. 9			
	Otázka č. 4	Kladně	Neutrálně	Záporně
Ano, mám vlastní zkušenost	67	63	22	152
Ano, mám zprostředkovanou zkušenost	30	36	8	74
Ne	36	58	14	108
Celkový součet	133	157	44	334
Signifikance Chí-kvadrát testu:				p = 0,3512

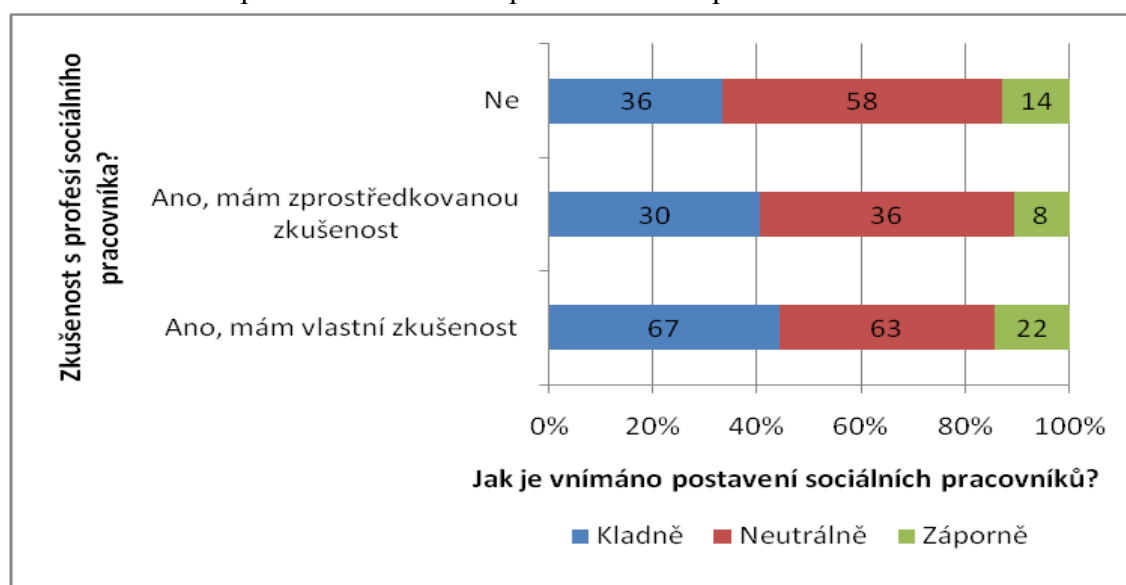
Zdroj: Vlastní výzkum

Je-li dosažená hladina statistické významnosti menší než 0,05, nulovou hypotézu zamítáme, v opačném případě nulovou hypotézu zamítnout nemůžeme. V tomto případě

je výsledná p-hodnota = 0,3512, nezamítáme nulovou hypotézu. Odpovědi "jinak" a "nevím" u obou otázek vzhledem ke své neurčitosti nebyly brány v potaz.

Závěr testování tedy zní: **Neexistuje rozdíl ve vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti mezi těmi, kdo mají zkušenost s profesí sociálního pracovníka a těmi, co tuto zkušenost nemají.**

Graf 27: Vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti

Zdroj: Vlastní výzkum

H2: Neexistuje rozdíl ve vnímání prezentace profese sociálního pracovníka v médiích mezi odbornou a laickou veřejností

Pro zjištění souvislosti mezi vnímání prezentace profese sociálního pracovníka v médiích mezi odbornou a laickou veřejností (otázky č. 10 - laická veřejnost a otázka č. 13 - odborná veřejnost versus typ veřejnosti) byly formulovány následující hypotézy:

- H_0 : Neexistuje rozdíl ve vnímání prezentace profese sociálního pracovníka v médiích mezi odbornou a laickou veřejností
- H_1 : Existuje rozdíl ve vnímání prezentace profese sociálního pracovníka v médiích mezi odbornou a laickou veřejností

Tabulka 9: Testování hypotézy č. 2 v tabulkovém procesoru Excel

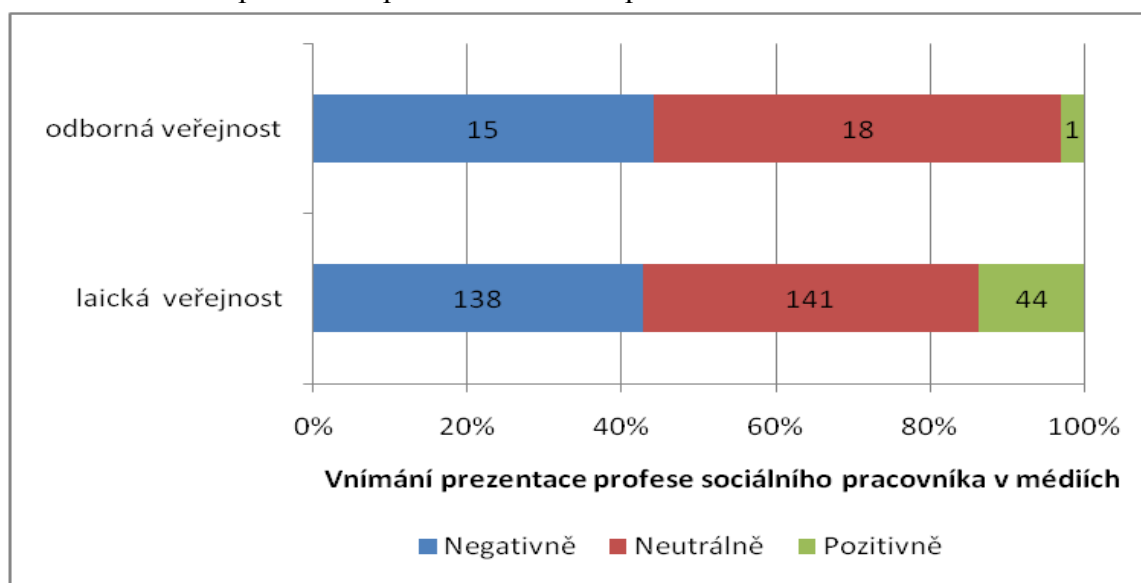
Kontingenční tabulka	Otázka č. 10			
Veřejnost	Negativně	Neutrálně	Pozitivně	Celkový součet
laická	138	141	44	323
odborná	15	18	1	34
Celkový součet	153	159	45	357
Signifikance Chí-kvadrát testu:				p = 0,1832

Zdroj: Vlastní výzkum

Výsledná p-hodnota = 0,1832, nezamítáme nulovou hypotézu. Odpovědi "jinak" vzhledem ke své neurčitosti nebyly brány v potaz.

Závěr testování zní: **Neexistuje rozdíl ve vnímání prezentace profese sociálního pracovníka v médiích mezi odbornou a laickou veřejností.**

Graf 28: Vnímání prezentace profese sociálního pracovníka v médiích

Zdroj: Vlastní výzkum

H3: Mezi věkem a hodnocením činnosti profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti není souvislost

Pro zjištění souvislosti mezi věkem a hodnocením profese sociálního pracovníka (věková skupina a otázka č. 7 - odborná veřejnost) byly formulovány následující hypotézy:

- H_0 : Mezi věkem a hodnocením činnosti profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti není souvislost
- H_1 : Mezi věkem a hodnocením činnosti profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti je souvislost

Tabulka 10: Testování hypotézy č. 3 v tabulkovém procesoru Excel

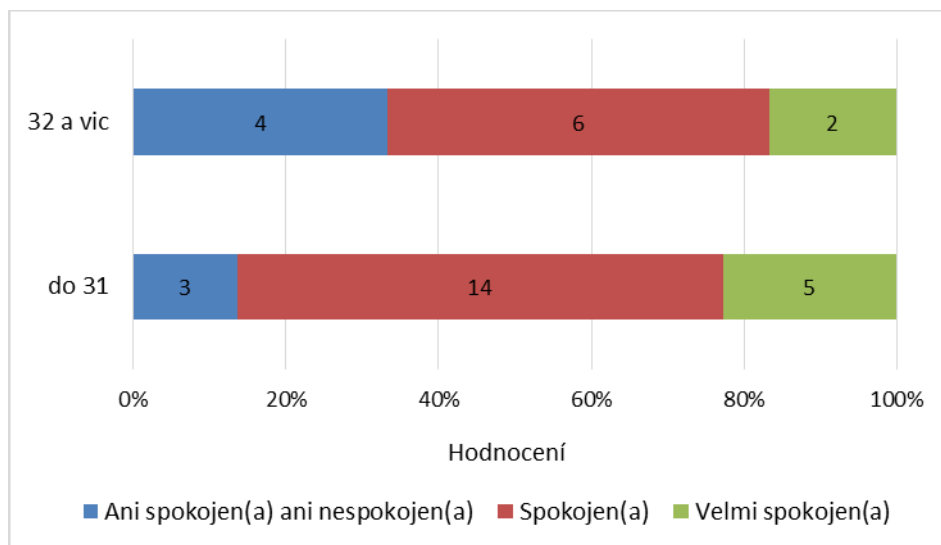
Kontingenční tabulka	Otázka č. 7			
Věková skupina	Ani spokojen(a) ani nespokojen(a)	Spokojen(a)	Velmi spokojen(a)	Celkový součet
do 31 let	3	14	5	22
32 let a víc	4	6	2	12
Celkový součet	7	20	7	34
Signifikance Chí-kvadrát testu:				p = 0,3971

Zdroj: Vlastní výzkum

Pro dostatečný počet dat ve skupinách byli respondenti rozděleni do 2 věkových skupin. Výsledná p-hodnota = 0,3971, nezamítáme nulovou hypotézu.

Závěr testování zní: **Mezi věkem a hodnocením činnosti profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti není souvislost**

Graf 29: Hodnocení profese sociálního pracovníka (odborná veřejnost)

Zdroj: Vlastní výzkum

H4: Úroveň dosaženého vzdělání nemá vliv na to, jak je vnímaná prestiž profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti

Pro zjištění souvislosti mezi úrovní dosaženého vzdělání a vnímání prestiže sociálního pracovníka byly formulovány následující hypotézy:

- H_0 : Úroveň dosaženého vzdělání nemá vliv na to, jak je vnímaná prestiž profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti
- H_1 : Úroveň dosaženého vzdělání má vliv na to, jak je vnímaná prestiž profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti

Tabulka 11: Testování hypotézy č. 4 v tabulkovém procesoru Excel

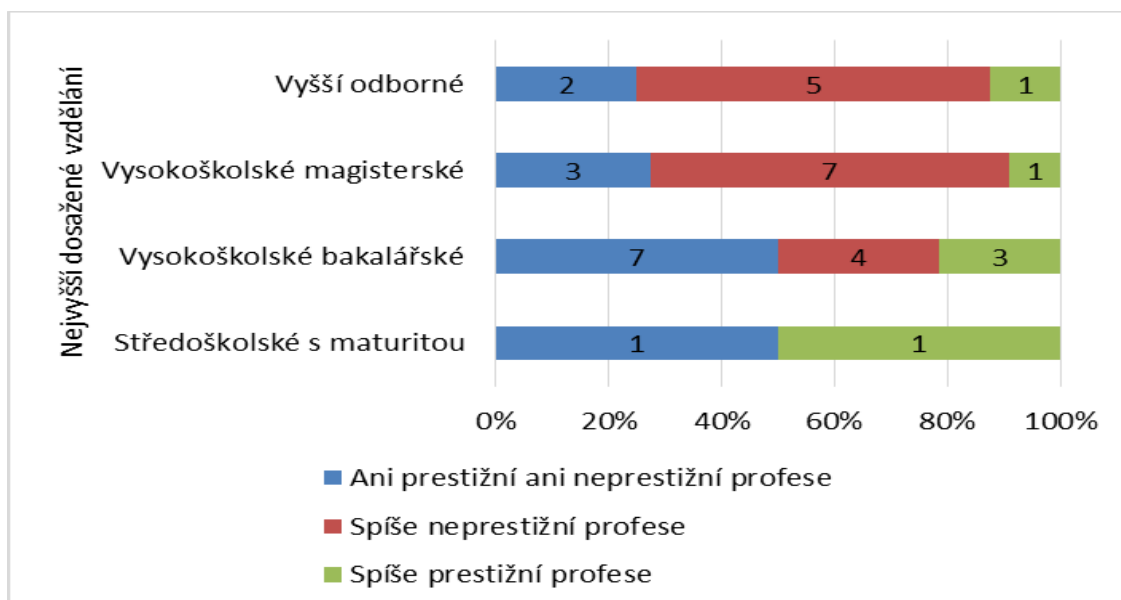
Kontingenční tabulka	Otázka č. 7			Celkový součet
	Ani prestižní ani neprestižní profese	Spíše neprestižní profese	Spíše prestižní profese	
Nejvyšší dosažené vzdělání				
Středoškolské s maturitou	1	0	1	2
Vysokoškolské bakalářské	7	4	3	14
Vysokoškolské magisterské	3	7	1	11
Vyšší odborné	2	5	1	8
Celkový součet	13	16	6	35
Signifikance Chí-kvadrát testu:				p = 0,3878

Zdroj: Vlastní výzkum

Výsledná p-hodnota = 0,3878, nezamítáme nulovou hypotézu.

Závěr testování zní: **Úroveň dosaženého vzdělání nemá vliv na to, jak je vnímaná prestiž profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti**

Graf 30: Hodnocení prestiže sociálního pracovníka

Zdroj: Vlastní výzkum

H5: Mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a vnímáním nutnosti vysokoškolského vzdělání u sociálních pracovníků u laické veřejnosti neexistuje souvislost

Pro zjištění souvislosti mezi úrovní dosaženého vzdělání a vnímáním nutnosti vysokoškolského vzdělání u sociálních pracovníků u laické veřejnosti byly formulovány následující hypotézy:

- H_0 : Mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a vnímáním nutnosti vysokoškolského vzdělání u sociálních pracovníků u laické veřejnosti neexistuje souvislost
- H_1 : Mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a vnímáním nutnosti vysokoškolského vzdělání u sociálních pracovníků u laické veřejnosti existuje souvislost

Tabulka 12: Testování hypotézy č. 5 v tabulkovém procesoru Excel

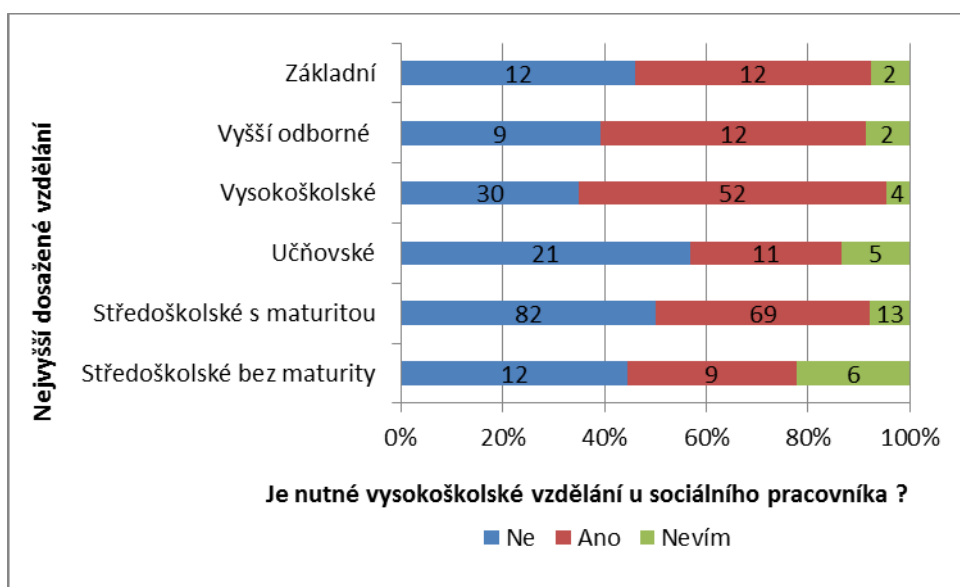
Kontingenční tabulka	Otázka č. 8			Celkový součet
	Ne	Ano	Nevím	
Nejvyšší dosažené vzdělání				
Středoškolské bez maturity	12	9	6	27
Středoškolské s maturitou	82	69	13	164
Učňovské	21	11	5	37
Vysokoškolské	30	52	4	86
Vyšší odborné	9	12	2	23
Základní	12	12	2	26
Celkový součet	166	165	32	363
Signifikance Chí-kvadrát testu:				p = 0,0276

Zdroj: Vlastní výzkum

Výsledná p-hodnota = 0,0276 < 0,05, zamítáme nulovou hypotézu. Prázdné políčka (bez odpovědi) nebyly do tabulky zahrnuty.

Závěr testování zní: **Mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a vnímáním nutnosti vysokoškolského vzdělání u sociálních pracovníků u laické veřejnosti existuje souvislost**

Graf 31: Dosažené vzdělání a nutnost VŠ vzdělání u sociálního pracovníka (laická veřejnost)

Zdroj: Vlastní výzkum

5 Diskuze

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jaké postavení zaujímá sociální pracovník ve společnosti, rovněž mě zajímala i skutečnost, jak moc prestižní tato profese je z pohledu odborné i laické veřejnosti. Pro doplnění a ucelení informací jsem se snažila zjistit, jakými vlastnosti by měl sociální pracovník disponovat. Postoj i hodnota jsou v předložené práci definovány. Význam slova postoj a jeho nejednoznačnou definici popisují rovněž výše. Výrost (2008) k vývoji termínu postoj říká, že původně se tento termín používal v souvislosti s uměním, kdy malíř ztvárňoval postoj na své plátno. V dnešní době je tento termín používán hlavně v souvislosti s kulturní a společenskou podmíněností a chováním člověka (Výrost, 2008). Aby získaná data byla co nejefektivnější, byla potřeba nastudovat odbornou literaturu zabývající se jak hodnotami a postoji, tak sociální prací jako takovou.

V prvních 4 grafech jsou znázorněny identifikační údaje, které byly důležité pro srovnání mezi jednotlivými skupinami.

Mezi jednou z prvních otázek v dotazníkovém šetření u laické veřejnosti byla otázka, zda se respondenti setkali s profesí sociálního pracovníka. Domnívám se, že je velmi přívětivé, že 61 % respondentů odpovědělo, že ano. S narůstajícími sociálními problémy, kterými jsou dle Wildmannové (2005) nezaměstnanost, chudoba, narušení rodinných vztahů, kriminalita, diskriminace, nerovnost pohlaví, manipulace prostřednictvím masmédií atp. se dá očekávat vzrůstající potřeba sociální práce. Winkler (2010) definuje sociální problémy následovně: „*Sociální problém můžeme definovat jako společenský stav nebo společenskou situaci, který vyrůstá z rozporů mezi životní situací jedince ve společnosti a společenskými podmínkami lidské existence.*“ Zmíněný autor dodává, že vznik sociálních problémů pramení z nenaplnění individuálních potřeb, přání, a nebo zájmů lidí. Důsledky sociálních problémů nemají vliv pouze na daného jedince, ale mohou narušit fungování lidských společenství, potažmo pak společenských institucí. (Winkler, 2010) Z výše zmíněných informací lze dle mého názoru vyvodit, že frekvence styků s profesí sociálního pracovníka bude

neustále narůstat. Žijeme v postmoderní době, pro kterou je charakteristické důraz na hodnotu individua a na svobodu. Žít svobodně však není nic jednoduchého, nese to s sebou další nezbytnou vlastnost, a to jsou odpovědnost. Bauman (2004) doplňuje, že postmoderní doba je charakteristická „rozštěpením hodnot uvnitř zmateného systému“ a zcela se vytrácí jednoduché řešení problémů. Staré mechanismy nedokáží účinně řešit nové problémy, a tak přichází sociální pracovník v roli „bojovníka“ za zlepšení lidské společnosti (Hanuš, 2007). Postmoderní doba tedy dle mého mínění stále více připravuje půdu pro působení sociálních pracovníků.

V grafu 7 na stránce 60 je graficky znázorněno, jakou zkušenost měli respondenti se sociálním pracovníkem. 46 % respondentů uvedlo, že jejich zkušenost byla pozitivní, 30 % uvedlo, že jejich zkušenost je neutrální a 17 % uvedlo negativní zkušenost. Matoušek (2003) říká, že je to právě osobnost sociálního pracovníka, která určuje, s jakou zkušeností klient odchází. Řezáč (1984) poukazuje na důležitost prvního kontaktu klienta a sociálního pracovníka. Klient si totiž v první řadě všimá charakteristik, které jsou pro něj v danou chvíli nejnápadnější a na základě nich pak zařadí sociálního pracovníka do určité kategorie. Zařazení sociálního pracovníka je velmi důležité, neboť následně ovlivňuje postoj, který zaujímá klient vůči sociálnímu pracovníkovi. Sociální pracovník pak může do určité míry svým jednáním buď klienta v jeho zařazení utvrdit, a nebo ho může v zařazení znejistit. Osobnost sociálního pracovníka je tedy podstatným prvkem v celém vztahu. (Řezáč, 1984) Setkání s vyhořelým pracovníkem nejevícím dostatek zájmu o klienta jistě totiž povede k negativní zkušenosti (Nečasová, 2001).

Testování hypotézy vztahující se k otázce zkušenosti se sociálním pracovníkem a její vliv na vnímání této profese:

Hypotéza č. 1: Neexistuje rozdíl ve vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti mezi těmi, kdo mají zkušenost s profesí sociálního pracovníka a těmi, co tuto zkušenost nemají.

Výsledná p-hodnota vyšla 0,3512, z čehož vyplývá, že nulová hypotéza, která říká, že dvě testované vlastnosti se neliší, byla potvrzena. Výsledek tedy zní: Neexistuje rozdíl ve vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti mezi těmi, kdo mají

zkušenost s profesí sociálního pracovníka a těmi, co tuto zkušenost nemají. To bohužel nekoresponduje s odbornou literaturou, která uvádí, že osobní zkušenost je pro zaujetí postoje důležitým prvkem (Říčan, 2005).

Nedílnou součástí toho, jak jsou pracovníci vnímání laickou veřejností, jsou i postoje, které k nim veřejnost zaujímá. Na základě studia odborné literatury bylo vybráno 6 postojů – nadřazenost, odmítavost, přehlíživost, nevyhraněnost, obdivující postoj a uznávající postoj. Mezi nejfrekventovanější odpovědi patřily nevyhraněný postoj a uznávající a obdivující postoj. Odborné články zabývající se veřejným míněním (srov. Winkler, 1999) odkazují na fakt, že nevyhraněnost je odrazem rozpaků a nezájmem o danou problematiku, někdy též skepsí. Obdiv a uznání je potřeba, která žene jedince k dosahování lepších výsledků v učení, v práci i v zájmech (TEACH TEAM, 2007). Profese sociálního pracovníka je velmi náročnou profesí, především z hlediska sociálně emocionálního (Burianová, 2005). Uznání a obdiv podle mého názoru zaujímají především ti jedinci, kteří důkladně přemýšlí nad náročností profese sociálního pracovníka a dokážou si pod pojmem sociální práce představit konkrétní kompetence.

Osobité vlastnosti sociálního pracovníka se promítají do každodenních styků s klienty (Matoušek, 2003). Dle mínění laické veřejnosti by sociální pracovník měl disponovat především empatií, ochotou, trpělivostí, spravedlností, lidskostí a laskavostí. Odborná veřejnost si myslí, že sociální pracovník by měl disponovat především empatií, komunikativností, psychickou odolností, ochotou a trpělivostí. Odborná literatura zabývající se vlastnostmi sociálních pracovníků uvádí jako nezbytné vlastnosti svědomitost, spravedlnost, pravdomluvnost, pracovitost, citovou vyrovnanost a stálost, důvěřivost, upřímnost, komunikativnost a empatii (Matoušek, 2003). Psychická odolnost uváděná odbornou veřejností je jistě dána faktem výkonu profese sociálního pracovníka. Voldánová (2011) nazývá psychickou odolnost „kritickým momentem profese“, bývá totiž často důvodem zanechání výkonu této profese. Psychická nestabilita často vede k syndromu vyhoření (Navrátil, 2001). Tomu mohou do určité míry zabránit sami klienti, a to pozitivní zpětnou vazbou (Nečasová, 2001).

Pohled na důležitost vysokoškolského vzdělání sociálních pracovníků se u respondentů z řad laické veřejnosti ubírá víceméně dvěma směry. První skupina se přiklání k tomu, že vysokoškolské vzdělání je důležité, druhá skupina říká, že důležité není. Na důležitost vysokoškolského vzdělání upozorňuje Hanuš (2007), který říká: „*K tomu, aby sociální pracovník mohl naplnit své poslání, musí objekt svého působení dostatečně pochopit a mít k dispozici potřebné dovednosti a nástroje. Proto je velmi důležitá příprava budoucích sociálních pracovníků.*“ Dále dodává, že se objevují stále nové sociální problémy a ty staré se vracejí v nové podobě, proto je důležité, aby sociální pracovník šel znovu do přípravy a adekvátně tak reagoval na probíhající boje (Hanuš, 2007). Rovněž Musil (2007) uvádí, že vysokoškolské vzdělání rozvíjí kompetence sociálních pracovníků, a ti pak mohou reagovat na potřeby svých klientů v co nejvyšší míře.

Testování hypotézy vztahující se k otázce potřeby vysokoškolského vzdělání sociálních pracovníků:

Hypotéza č. 5: Mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a vnímáním nutnosti vysokoškolského vzdělání u sociálních pracovníků u laické veřejnosti neexistuje souvislost.

Výsledná p-hodnota dosáhla hodnoty 0,0276, zamítáme nulovou hypotézu. Výsledek testování zní: Mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a vnímáním nutnosti vysokoškolského vzdělání u sociálních pracovníků u laické veřejnosti existuje souvislost. Odborná literatura k tomu říká, že prostřednictvím vysokoškolského vzdělání stoupá sociální status i životní úroveň jedince. Mění se hodnotový systém. (Prudký, 2009) Rodina a školní prostředí utvářejí mladému člověku hodnotový systém. Jaké hodnoty budou na samotné výši pomyslného žebříčku, však záleží na jedinci. Hodnota vzdělání ovlivňuje budoucí život jedince, a to jakým způsobem je jedinec veden svou rodinou k plnění školních povinností, je důležitým faktorem rozhodujícím o tom, jak se jedinec postaví k hodnotě vzdělání. (Sak, Mareš, 2007) Výše zmíněné se dle mého názoru dá pochopit i tak, že pokud já jako jedinec dosáhnou určitého stupně vzdělání, budu tento stupeň vzdělání pozitivně hodnotit i u druhých.

Prezentace sociálních pracovníků prostřednictvím médií je faktor, který při sledování postavení sociálního pracovníku ve společnosti nemůže být opomíjen. Laická i odborná veřejnost shodně uvádějí domněnku, že jsou sociální pracovníci prezentováni neutrálně a vzápětí hned negativně. Burton a Jiráček (2001) říkají, že média jsou schopna formovat názory, přesvědčení i zkušenosti a ovlivňují jednání i chování lidí. Z výše zmíněného tedy vyplývá, že to jak recipient informace pochopí, záleží na způsobu podání. Pokud se zamyslíme nad kontextem prezentace sociálních pracovníků v médiích, daleko častěji slyšíme o „pochybení“ nebo „zanedbání povinností“. (Burton, Jiráček, 2001) Schiebová (2006) negativní prezentaci sociálních pracovníků deklaruje svým výrokem, kdy uvádí, že v mnohých případech jsou sociální pracovníci prezentováni jako „klekánice“, jejichž jediným úkolem je oddělit dítě od matky. Myšlenku, že negativní zprávy z oblasti sociální práce naplní touhu médií o zájem veřejnost dokresluje Franklin a Patron (in Šveřepa, 2005): *„Preferování špatných zpráv z oblasti sociální práce znamená, že smrt jednoho dítěte připoutá mediální pozornost mnohem pravděpodobněji, než úspěšná péče o tisíc jiných. Běžná činnost sociálního pracovníka trvá měsíce a roky, nevytváří žádné „události“, což ji dělá mediálně neuchopitelnou.“* Dle některých autorů by sociální pracovníci mohli napomoci lepší prezentaci své profese, a to především otevřenou komunikací s médii. Vybízejí sociální pracovníky k tomu, aby reagovali na aktuální témata, aby psali odborné články a veřejně prosazovali zájmy sociální práce, a to za současného poukázání na pozitivní stránky. (Šveřepa, 2008) Zajacová (2014) uvádí, že média využívají mnohé sporné situace v sociální práci a vytváří z nich atraktivní zprávy.

Testování hypotézy vztahující se k prezentaci sociálních pracovníků prostřednictvím médií:

Hypotéza č. 2: Neexistuje rozdíl ve vnímání prezentace profese sociálního pracovníka v médiích mezi odbornou a laickou veřejností

Výsledná p-hodnota = 0,1832, potvrzujeme tedy nulovou hypotézu. Výsledkem tedy je tvrzení: Neexistuje rozdíl ve vnímání prezentace profese sociálního pracovníka v médiích mezi odbornou a laickou veřejností. Odborná i laická veřejnost shodně uvedli, že prezentace sociálních pracovníků je buď neutrální, nebo negativní. Výsledek

koresponduje s tvrzeními v odborné literatuře (srov. Schiebová, 2006; Franklin a Patron in Šveřepa, 2005).

V grafu 15 je vidět, jak laická veřejnost hodnotí profesi sociálního pracovníka a v grafu 16, jak tuto profesi hodnotí samotní sociální pracovníci. Nejčastější odpovědi na dotaz, jak prestižní je profese sociálního pracovníka u respondentů z laické veřejnosti, byly „spíše neprestižní profese“ a „ani prestižní ani neprestižní profese“. Dle Matouška (2003) je toto hodnocení způsobeno tím, že sociální práce je v očích veřejnosti viděna jako tradičně ženské zaměstnání s pečujícím charakterem, a není tudíž potřeba žádných odborných znalostí ani dovedností. Odborné veřejnost hodnotila stejným způsobem výkon své profese. Výsledky jsou totožné s míněním laické veřejnosti. Nejčastějšími odpověďmi bylo „spíše neprestižní profese“ a „ani prestižní ani neprestižní profese“. Podle Smutka (2005) je to způsobeno nízkým hodnocením oboru, který ve společnosti sociální práce zaujímá.

Testování hypotézy k otázce týkající se prestiže profese sociálního pracovníka:

Hypotéza č. 4: Úroveň dosaženého vzdělání nemá vliv na to, jak je vnímaná prestiž profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti.

Výsledná p-hodnota = 0,3878, nezamítáme nulovou hypotézu. Závěr testování zní: Úroveň dosaženého vzdělání nemá vliv na to, jak je vnímaná prestiž profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti. Jak jsem již uváděla výše, hodnocení profese má co dočinění s tím, jak je celkově hodnocen obor sociální práce ve společnosti. (Smutek, 2005) Různí autoři (srov. Matoušek, 2003; Schiebová, 2006) upozorňují na velmi nízké postavení sociální práce ve společnosti. Zvýšit prestiž této profese i u jejích nositelů by mohl profesní zákon, který je však stále ještě v přípravné fázi (Kodymová a kol., 2012).

V dotazníkovém šetření mě dále zajímalo, jak si na tom profese sociálního pracovníka stojí v porovnání s ostatními profesemi. Srovnání prestiže profese sociálního pracovníka s právníkem, vysokoškolským učitelem, lékařem a ekonomem měli za úkol respondenti z odborné veřejnosti i respondenti z laické veřejnosti. Výsledky jsou naprosto totožné. Na prvním místě se umístil lékař, který se na prvním místě umísťuje již pravidelně i v hodnocení prestiže povolání, který zabezpečuje Sociologický ústav

AV ČR (srov. Tuček, 2013). Druhé místo patří právníkovi, třetí místo obsadil vysokoškolský učitel, čtvrté místo zaujímá ekonom, a na poslední, tedy pátém místě, se umístil sociální pracovník. Z hlediska porovnání prestiží si sociální pracovníci nestojí moc dobře. Střelková (2007) upozorňuje na nízkou úroveň prestiže sociálního pracovníka. A dále uvádí: „*Sociální pracovníci jsou v médiích vyobrazováni často pouze z pozice kontroly a represe ve spojitosti s problematickými kauzami. Média o sociální práci informují buď negativně, nebo ji ignorují, což přirozeně přijímá i veřejnost*“ (Střelková, 2007). Matoušek (2003) k problematice nízké prestiže říká, že postavení sociálních pracovníků není jednoduché.

Na důležitost dalšího vzdělávání v rámci celoživotního vzdělávání upozorňuje již sám Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, ve kterém je v §111 následující: „*(1) Zaměstnavatel je povinen zabezpečit sociálnímu pracovníku další vzdělávání v rozsahu nejméně 24 hodin za kalendářní rok, kterým si obnovuje, upevňuje a doplňuje kvalifikaci. Pokud pracovní poměr sociálního pracovníka u téhož zaměstnavatele netrvá celý kalendářní rok, činí rozsah dalšího vzdělávání jednu dvanáctinu částky rozsahu uvedeného ve větě první za každý kalendářní měsíc trvání pracovního poměru. V případě nepřítomnosti v práci v rozsahu delším než jeden kalendářní měsíc se rozsah dalšího vzdělávání krátí o jednu dvanáctinu celkové částky rozsahu. Povinnost zabezpečení dalšího vzdělávání se nevztahuje na zaměstnance ve zkušební době*“ (Zákon č. 108/2006 Sb.) Z výše zmíněných důvodů nedokážu jasně vysvětlit, jak je možné, že 11 respondentů (31 %) z odborné veřejnosti odpovědělo, že neabsolvují (nebo v předchozích 5-ti letech neabsolvovali) žádný z kurzů celoživotního vzdělávání. Nabízí se tu možnost, že těchto 11 respondentů nebralo kurzy, které povinně absolvují na základě zákona, v potaz. Na důležitost dalšího vzdělávání poukazuje i Bajer a Tokárová (2007), kteří uvádějí, že pro kvalitní posouzení klientovy situace je potřeba se učit, trénovat a řešit životní situace ve výcvikových skupinách. Nabídka vzdělávacích kurzů je pestrá, což je možné spatřit i v Tabulce 5, která přináší přehled o absolvovaných kurzech 24 respondentů z odborné veřejnosti.

Jaká byla motivace k tomu stát se sociálním pracovníkem, bylo náplní další otázky v dotazníkovém šetření u odborné veřejnosti. 40 % respondentů uvedlo jako motiv touhu pomáhat druhým. Motivace je hnací síla lidské činnosti (Smékal, 2002). S motivy úzce souvisí cíle a potřeby jedince (Bedrnová, Nový, 2002). Musil (2007) hovoří o altruismu (jako snaze pomoci druhému v jeho tíživé situaci) jako o nezbytné vlastnosti, kterou by měl sociální pracovník disponovat. I Bajer a Tokárová (2007) ve svém rozhovoru uvádějí, že: „*sociální pracovník je člověk – profesionál, ktorý je osobnostne vyrovnaný, altruisticky založený, vysokoškolsky vzdelaný v odbore sociálna práca, prípadne inom humanitnom odbore.*“ Druhým motivačním prvkom k výkonu profese sociálního pracovníka, bylo dle 32 % respondentů studium školy s humanitním zaměřením. TEACH TEAM (2007) uvádějí, že na humanitní obory často chodí jedinci, pro které jsou fyzika, chemie či matematika tabu. Humanitní obory dávají svým studentům možnost profilovat se až v průběhu studia. Studium na škole s humanitním směrem vyžaduje od studentů kritické přemýšlení a zamýšlení se na problémy společnosti. (TEACH TEAM, 2007) Matoušek (2003) uvádí, že právě tyto dvě schopnosti jsou pro sociálního pracovníka důležité. Poměrně významné procento respondentů uvedlo jako motivaci stát se sociálním pracovníkem osobní zkušenost s touto profesí v blízkém okolí. Základem pro vznik vztahu je především vzájemný kontakt (Nakonečný, 2005). „*Sociální vztahy začínají vnímáním druhých osob s uvědomováním a posuzováním jejich zvláštností, úmyslů a rozdílných reakcí na naše akce. Očekávání o způsobech chování druhých jsou buď potvrzena a tříbí potom cesty sociální interakce, nebo nejsou potvrzena a pak vedou k nejistotě a napětí. Tyto zkušenosti nás vedou k tomu, abychom se snažili být v budoucnosti v posuzování druhých realističtější, což pak vede ke zlepšování přesnosti posuzování*“ (Mann in Nakonečný, 2005). Uvedené dle mého názoru znamená, že byla-li zkušenost se sociálním pracovníkem pozitivní a vedla k tomu, aby se jedinec stal sociálním pracovníkem, bude tento jedinec do budoucna své chování směřovat takovým směrem, aby i on byl motivací pro někoho jiného.

Za velmi pozitivní výsledek považují to, že 57 % respondentů je spokojeno se svou profesí sociálního pracovníka a 20 % je dokonce velmi spokojeno. Štikar a kol. (2003) uvádějí, že pracovní spokojenost je jednou z determinant životní spokojenosti.

„Z pohledu pracovníka může být pracovní spokojenost spojena se seberealizací, radostí z práce, ale na druhé straně i s určitým sebeuspokojením a následnou pasivitou. Svůj subjektivní vztah k práci pracovníci obvykle vyjadřují specifickým hodnocením jejího obsahu a charakteru podmínek, za nichž je vykonávána. Navenek se projevuje v jejich konkrétních postojích, které mohou být ve vztahu k působícím skutečnostem spíše pozitivní, či naopak negativní“ (Pauknerová, 2006). Osobně se domnívám, že pouze člověk, který je se svou profesí spokojený, ji může vykonávat na 100 % a být tak prospěšný těm, kterých se výkon jeho činností dotýká.

Testování hypotézy vztahující se k otázce hodnocení činnosti profese sociálního pracovníka:

Hypotéza č. 3: Mezi věkem a hodnocením činnosti profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti není souvislost.

Výsledná p-hodnota = 0,3971, nezamítáme nulovou hypotézu. Závěr testování zní: Mezi věkem a hodnocením činnosti profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti není souvislost. Odborná literatura (srov. Stock, 2010) však říká, že s přibývajícím věkem a přibývajícím zkušenostmi klesá počáteční nadšení do práce. Dlouhodobý stres v kombinaci s dalšími stresovými faktory (př. změny v pracovní oblasti, nedostatek času, rodinné problémy atp.) mohou vést až k syndromu vyhoření. (Stock, 2010) Z toho by se dalo usuzovat, že respondenti spadající do vyšší věkové kategorie (31 a více let), budou svou profesí hodnotit hůře, než respondenti mladší. Testování hypotézy ale tuto domněnku nepotvrdilo.

Poslední otázka v dotazníkovém šetření u odborné veřejnosti zkoumala, co znamená pro respondenty činnost profese sociálního pracovníka. 43 % respondentů uvedlo zdroj obživy. Pro mě je to poměrně potěšující zpráva, neboť se neustále hovoří o nízkých platech sociálních pracovníků. *„Oblast sociálních služeb je dlouhodobě podfinancovaná“* (MPSV, 2014). Vyjít i s poměrně malým platem poukazuje na skromnost sociálních pracovníků. O této vlastnosti rovněž hovoří i odborná literatura (srov. Matoušek, 2003, Navrátil, 2001). Dalšími odpovědi na tuto otázku byly koníček, pocit naplnění a radost. Dle mého názoru to úzce koreluje s osobní sociálního pracovníka, která je podstatným prvkem ve vztahu klient-sociální pracovník.

6 Závěr

Smyslem předložené diplomové práce bylo zjistit, jaké postavení zaujímá ve společnosti sociální pracovník. Druhým cílem bylo zjistit, jak prestižní je ve společnosti profese sociálního pracovníka. Dílčím cílem pak bylo vyzkoumat, jakými vlastnostmi by měl sociální pracovník disponovat. Všechny cíle byly zvlášť zkoumané u odborné veřejnosti a zvlášť u veřejnosti laické.

Na základě stanovených cílů bylo sestaveno 5 hypotézy, které pomohly k jejich naplnění.

Diplomová práce byla zpracována pomocí kvantitativní výzkumné strategie. Byla použita metoda dotazování, technika dotazníků. Výsledky diplomové práce byly zpracovány do grafů a tabulek, hypotézy byly statisticky vyhodnoceny za pomoci Chí-kvadrát testu. Prostřednictvím statistického testování byly hypotézy vyhodnoceny následovně:

H1: Neexistuje rozdíl ve vnímání postavení sociálních pracovníků ve společnosti mezi těmi, kdo mají zkušenost s profesí sociálního pracovníka a těmi, co tuto zkušenost nemají. H1 byla potvrzena.

H2: Neexistuje rozdíl ve vnímání prezentace profese sociálního pracovníka v médiích mezi odbornou a laickou veřejností. H2 byla potvrzena.

H3: Mezi věkem a hodnocením činnosti profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti není souvislost. H3 byla zamítnuta.

H4: Úroveň dosaženého vzdělání nemá vliv na to, jak je vnímaná prestiž profese sociálního pracovníka u odborné veřejnosti. H4 byla potvrzena.

H5: Mezi nejvyšším dosaženým vzděláním a vnímáním nutnosti vysokoškolského vzdělání u sociálních pracovníků u laické veřejnosti existuje souvislost. H5 byla zamítnuta.

Postavení sociálních pracovníků ve společnosti není příliš dobré. Profese sociálních pracovníků je považována za ani prestižní ani neprestižní profesi nebo za spíše neprestižní profesi. To koreluje s celkovým postavením sociální práce. Média napomáhají souhrnnému negativnímu vnímání této profese, a to zejména výběrem

prezentovaných informací. Odborná i laická veřejnost se shodly na třech vlastnostech, které by neměl postrádat žádný sociální pracovník, jsou jimi empatie, trpělivost a ochota.

Pro praxi považuji za důležité vznik profesního zákona, který by zvýšil prestiž profese sociálních pracovníků a zároveň by dal sociální práci ve společnosti jasné místo. Práce by rovněž mohla pobídnout sociální pracovníky k reakci na zprávy z médií, a to především psaním odborných článků.

Přínos práce lze spatřit v prezentaci názorů veřejnosti na profesi sociálních pracovníků. Tato práce by mohla být využita při výuce, rovněž může přispět jako příspěvek na různých konferencích.

Téma této diplomové práce je v posledních letech velice diskutované. Pro mě samotnou bylo velkým přínosem jak do osobního, tak profesního života.

7 Seznam použitých informačních zdrojů

ANDERSON, Harlene. 2009. *Konverzace, jazyk a jejich možnosti: postmoderní přístup k terapii*. Vyd. 1. v českém jazyce. Překlad Pavel Nepustil. Brno: NC Publishing, 235 s. Gaia, 3. ISBN 978-80-903858-6-3.

BAJER, Pavel a Anna TOKÁROVÁ. 2007. Široká veřejnost stále vníma sociálních pracovníků jako úředníků. *Sociální práce/Sociálna práca* [online]. (1): 12-16 [cit. 2015-05-10]. ISSN 1213-6204. Dostupné z: http://www.socialni prace.cz/soubory/1-2007_rolsocialnihopracovnika-120116134909.pdf.

BÄRTLOVÁ, Eva. 2007. *Supervize v sociální práci*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, fakulta sociálně ekonomická, 62 s. ISBN 978-807-0449-523.

BAUMAN, Zygmunt. 2004. *Individualizovaná společnost*. Vyd. 1. Překlad Martin Ritter. Praha: Mladá fronta, 290 s. Myšlenky (Mladá fronta), sv. 19. ISBN 80-204-1195-X.

BEDRNOVÁ, Eva a Ivan Nový. 2002. *Psychologie a sociologie řízení*. Vyd. 1. Praha: Management Press, 586 s. ISBN 80-726-1064-3.

BENEŠ, Milan. 2008. *Andragogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 135 s. ISBN 978-80-247-2580-2.

BRANDER, Patricia. 2006. *Kompas: manuál pro výchovu mládeže k lidským právům*. Vyd. 1. Překlad Eva Potužníková, Martin Potužník. Praha: Argo, 422 s. ISBN 80-720-3827-3.

BURIANOVÁ, Iva. 2007. Sociální práce. *Charita Opava* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.charitaopava.cz/equal/metodika/cd/cz/text5a.htm>.

BURTON, Graeme a Jan JIRÁK 2001. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister, 390 s. ISBN 80-859-4767-6.

CAKIRPALOGLU, Panajotis. 2012. *Úvod do psychologie osobnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 287 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4033-1.

Česko. Vyhláška č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka předpisů České republiky*. 2011, s.1 – 98. Dostupné z: http://www.fnkv.cz/soubory/87/vyhlaska_55-r-2011.pdf.

Česko. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1257 –1289. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Česko. Zákon č. 96/2004 ze dne 4. února 2004 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 109, s. 5206-5247. Dostupné z: <https://www.google.cz/#q=z%C3%A1kon+96%2F2004+Sb.+sb%C3%ADrka+z%C3%A1kon%C5%AF>.

DAVIDOV, Eldad. SCHMIDT, Peter. and Shalom H. SCHWARTZ, 2008. Bringing values back in: The adequacy of the European Social Survey to measure values in 20 countries. *Public Opinion Quarterly*, 72(3), p. 420-445.

Sociální pracovník a pracovník v sociálních službách. 2007. *Sociální revue: Sociální práce a společenské otázky* [online]. [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz/item/socialni-pracovnik-a-pracovnik-v-socialnich-sluzbach>.

DISMAN, Miroslav. 2000. *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. 3.vyd. Praha: Karolinum, 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

DOLGOFF, Ralph. LOEWENBERG Frank M. and Donna HARRINGTON. 2009. *Ethical decisions for social work practice*. 8th ed. /. Belmont, CA: Thomson Brooks/Cole, 262 p. ISBN 04-955-0633-8.

FARKOVÁ, Marie. 2008. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-808-6723-648.

FISCHER, Ondřej a René MILFAIT. *Etika pro sociální práci*. Praha: Jabok - Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická. ISBN 978-809-0413-733.

GITTERMAN, Alex. 2001. *Handbook of social work practice with vulnerable and resilient populations*. 2nd ed. New York: Columbia University Press, xviii, 910 p. ISBN 02-311-1396-X.

GOJOVÁ, Alice a Hana SOBKOVÁ. 2007. Role sociálního pracovníka. *Sociální práce/Sociálna práca* [online]. (1): 72-87 [cit. 2015-05-14]. ISSN 1213-6204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/1-2007_rolesocialnihopracovnika-120116134909.pdf.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. 2009. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 774 s. ISBN 978-807-3675-691.

HAVRDOVÁ, Zuzana a Martin HAJNÝ. 2008. *Praktická supervize: průvodce supervizí pro začínající supervizory, manažery a příjemce supervize*. Praha: Galén, 213 s. ISBN 978-807-2625-321.

HAVRDOVÁ, Zuzana. 1999. *Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci*. Praha: Osmium, vydavatelství a nakladatelství, 167 s. ISBN 80-902-0818-5.

HAWKINS, Peter a Robin SHOHET. 2004. *Supervize v pomáhajících profesích*. Vyd. 1. Překlad Helena Hartlová. Praha: Portál, 202 s. ISBN 978-807-1787-150.

HAYES, Nicky. 2013. *Základy sociální psychologie*. Vyd. 7. Překlad Irena Štěpaníková. Praha: Portál, 166 s. ISBN 978-80-262-0534-0.

Historie. 2015. *Společnost sociálních pracovníků ČR* [online]. [cit. 2015-05-14]. Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/historie>.

JANEBOVÁ, Radka a Libor MUSIL. 2007. Mýty o roli sociálních pracovníků a pracovníc. *Sociální práce/Sociálna práca: Role sociálního pracovníka* [online]. (1): 72-87 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/1-2007_rolesocialnihopracovnika-120116134909.pdf.

KALINA, Kamil. 2004. *Supervize - kazuistiky*. Vyd. 1. V Praze: Triton, 171 s. ISBN 80-725-4496-9.

KERN, Hans. 1999. *Přehled psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 289 s. ISBN 80-717-8240-8.

KODYMOVÁ, Pavla. 2013. *Historie české sociální práce v letech 1918-1948*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 132 s. ISBN 978-802-4622-569.

KODYMOVÁ, Pavla, SUDA Radek a Libor MUSIL. 2012. Profesní zákon pro sociální práci – potřeba, nutnost, nebo nadbytečná regulace? *Sociální práce/Sociálna práca* [online]. (3): 49-52. [cit. 2015-05-10]. ISSN 1213-6204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/cas_vol12_iss3-141113102704.pdf.

Konfrontace: časopis pro psychoterapii. 2005. Hradec Králové: ATD (1). ISSN 0862-8971.

KOPECKÝ, Martin. 2004. *Sociální hnutí a vzdělávání dospělých: aktivní občanství jako cíl pro celoživotní učení*. Eurolex Bohemia. ISBN 80-864-3296-3.

KOPŘIVA, Karel. 2006. *Lidský vztah jako součást profese*. 5. vyd. Praha: Portál, 147 s. ISBN 80-736-7181-6.

KRAUS, Jiří. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. 2008. Vyd. 1. Praha: Academia, 879 s. ISBN 978-80-200-1415-3.

KUČEROVÁ, Stanislava. 2008. *Člověk, hodnoty, výchova: kapitoly z filosofie výchovy*. Vyd. 1. Prešov: ManaCon, 231 p. ISBN 80-856-6834-3.

LEVICKÁ, Jana. 2009. Náčrt dějin sociální práce. In: *My - sociální pracovníci* [online] [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://www.socialni-pracovnici.estranky.sk/clanky/dejiny-socialnej-prace/kniha---nacrt-dejin-socialnej-prace-_mgr_-jana-levicka_---4_-cast.html.

MAHROVÁ, Gabriela a Martina VENGLÁŘOVÁ. 2008. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. 1. vyd. Praha: Grada, 168 s. Sestra. ISBN 978-802-4721-385.

MAROON, Istifan, MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. 2007. *Vzdělávání studentů sociální práce v terénu: model pro supervizi*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 141 s. Učební texty (Univerzita Karlova). ISBN 978-802-4613-079.

MATOUŠEK, Oldřich. 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 570 s. ISBN 978-802-6203-667.

MATOUŠEK, Oldřich. 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 379 s. ISBN 80-717-8548-2.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2001. *Základy sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 309 s. ISBN 80-717-8473-7.

MATOUŠEK, Oldřich. KODYMOVÁ, Pavla A Jana KOLÁČKOVÁ. 2010. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 351 s. ISBN 978-807-3678-180.

MATULAYOVA, Tatiana a Libor MUSIL. 2013. *Social work, education and postmodernity: theory and studies in selected Czech, Slovak and Polish issues..* Liberec: Technická univerzita v Liberci, 144 s. ISBN 978-807-4940-323.

MCNAIR, Brian. 2004. *Sociologie žurnalistiky*. Vyd. 1. Překlad Hana Antonínová. Praha: Portál, 182 s. Sociální vědy. ISBN 80-717-8840-6.

MIKULÁŠTÍK, Milan. 2003. *Komunikační dovednosti v praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 361 s. ISBN 80-247-0650-4.

Minimální standard vzdělávání. *Minimální standard vzdělávání v sociální práci ASVSP*. 2014. Praha: ASVP. Dostupné také z: <http://www.asvsp.org/>.

MLČÁK, Zdeněk a Alice Kubicová. 2006. K pojetí klienta v sociální práci: manažerismus nebo humanistický přístup? Sborník z konference III. Hradecké dny sociální práce. In: Smutek, M., Kappl, M., (eds.) *Proměny klienta služeb sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus.

MPSV. 2014. Vláda podpořila zvýšení mezd zaměstnanců v sociálních službách. In: *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-podporila-zvyseni-mezd-zamestnancu-v-socialnich-sluzbach-121159/>.

MŠMT. 2007. Strategie celoživotního učení ČR. Praha: MŠMT. [online]. [cit. 03-03-2015]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/Zalezitosti_EU/strategie_2007_CZ_web_jednostrany.pdf.

MUNSON, Carlton E. 2001. *Handbook of clinical social work supervision*. 3rd ed. Binghamton, NY: Haworth Social Work Practice. ISBN 978-078-9010-780.

MUSIL, Libor. 2008. Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce“. *Sociální práce/Sociálna práca: Společenská zakázka a naše odpovědnost*. (2): 60-80. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2008-2-130102145614.pdf>.

MUSIL, Libor. 2007. Kvalifikovaný sociální pracovník je schopen s klientem samostatně pracovat. *Sociální práce/Sociálna práca* [online]. (1): 7-11 [cit. 2015-05-10]. ISSN 1213-6204. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/1-2007_rolsocialnihopracovnika-120116134909.pdf.

MUSIL, Libor. 2004. *"Ráda bych Vám pomohla, ale--": dilemata práce s klienty v organizacích*. Vyd. 1. Brno: Marek Zeman, 243 s. ISBN 80-903-0701-9.

MUŽÍK, Jaroslav. 2009. *Profesní vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Mowshe pro Katedru andragogiky a personálního řízení Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 94 s. Edice celoživotního vzdělávání. ISBN 978-80-904426-1-0.

NAKONEČNÝ, Milan. 2009. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.

NAVRÁTIL, Pavel a Libor MUSIL. 2005. Sociální práce s příslušníky menšinových skupin. In: *Sborník prací Fakulty sociálních studií brněnské univerzity: Sociální studia*. Brno: Fakulta sociálních studií, s. 105-141. Dostupné z:<http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080404095539.pdf>.

NAVRÁTIL, Pavel. 2001. *Teorie a metody sociální práce*. 1. knižní vyd. Brno: Marek Zeman. ISBN 978-809-0307-001.

NEČASOVÁ, Mirka. 2001. *Úvod do filozofie a etiky v sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 98 s. ISBN 80-210-2673-1.

NEČASOVÁ, M. 2002. Vztah sociální práce a klienta z pohledu profesní etiky. In: Hodovský, I. Dopita, M. *Etika a sociální deviace*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc s.r.o., s. 181-188. Bez ISBN.

PAUKNEROVÁ, Daniela. 2012. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 259 s. Management (Grada). ISBN 978-80-247-3809-3.

PAVLICA, Karel. 2000. *Sociální výzkum, podnik a management: průvodce manažera v oblasti výzkumu hospodářských organizací*. Vyd. 1. Praha: Ekopress, 161 s. ISBN 80-861-1925-4.

PLAMÍNEK, Jiří. 2010. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. 1. vyd. Praha: Grada, 318 s. ISBN 978-80-247-3235-0.

PRUDKÝ, Libor. 2009. *Studie o hodnotách*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 236 s. ISBN 978-80-7380-266-0.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ Eliška a Jiří MAREŠ. 2009. *Pedagogický slovník*. 6., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 395 s. ISBN 978-807-3676-476.

PŪRAS, Adomas. 2014. Robert Owen in the History of the Social Sciences: Three Presentist Views. *Journal of the History of the Behavioral Sciences* [online]. **50**(1): 58-78 [cit. 2015-05-14]. DOI: 10.1002/jhbs.21644. ISSN 00225061. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1002/jhbs.21644>.

PUSKAJLEROVÁ, Ingrid. 2013. Alice Masaryková, zakladatelka české sociální práce. In: *E-republika.cz* [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://e-republika.cz/article2331-Alice-Masarykova-zakladatelka-%C4%8Deske-socialni-prace>.

REICHEL, Jiří. 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 184 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

ŘEZÁČ, Jaroslav. 1998. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 268 p. ISBN 80-859-3148-6.

ŘEZÁČ, J. 1984. *Sociální psychologie pro posluchače učitelství 1. stupně ZŠ*. 1. vyd.. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 153 s. Bez ISBN.

ŘEZNÍČEK, Ivo. 1994. *Metody sociální práce: Podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*. Dotisk 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 80 s. ISBN 80-858-5000-1.

ŘÍČAN, Pavel. 2005. *Psychologie: příručka pro studenty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 286 s. ISBN 80-717-8923-2.

SAK, Petr a Jiří MAREŠ. 2007 *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál. 290 s. ISBN 978-80-7367-230-0.

SKALSKÁ Hana. 2009. *Aplikovaná statistika*. Přednášky a materiály k předmětu APSTA, 2009. Univerzita Hradec Králové. Bez ISBN.

SCHWARTZ, Shalom H. 1994. Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values? *Journal of Social Issues* [online]. **50**(4): 19-45 [cit. 2015-05-14]. DOI: 10.1111/j.1540-4560.1994.tb01196.x. ISSN 00224537. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1540-4560.1994.tb01196.x>.

SMÉKAL, Vladimír. 2009. *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadle vědomí a jednání*. 3., opr. vyd. Brno: Barrister, 523 s. Studium Barrister. ISBN 978-808-7029-626.

SMUTEK, Martin. 2005 Možnosti sociální práce na počátku 21. století. In: *Sborník příspěvků z minikonference*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, s. 1-182. Dostupné z: http://www.prohuman.sk/files/2005_sbornik_moznosti_socialni_prace_na_pocatku_21_stoleti.pdf.

Standardy kvality sociálních služeb: Příručka pro uživatele. Praha: MPSV, 2008. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/5965/skss_final_web.pdf.

STOCK, Christian. 2010. *Syndrom vyhoření a jak jej zvládnout*. 1. vyd. Praha: Grada, 103 s. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-3553-5.

STRNADOVÁ, Věra. 2006. Sociální vnímání (percepce). In: *Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás* [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/756.pdf.

STŘELKOVÁ, Monika. 2007. Úkolem sociálních pracovníků je pomáhat, nikoliv činit zázraky. *Sociální práce/Sociálna práca* [online]. (1): 17-20. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://socialniprace.cz/soubory/1-2007_rolesocialnihopracovnika-120116134909.pdf.

ŠIKLOVÁ, Jiřina. 2010. Medailón. *Sociální práce/Sociálna práca: Sociální práce s umírajícími* [online]. (2): 2-7 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/socprac0210komplet_web-100624191633-140219132801.pdf.

ŠPILÁČKOVÁ, Marie a Eva NEDOMOVÁ. 2013. *Metody sociální práce s jednotlivcem*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7464-434-4. Dostupné z: http://projekty.osu.cz/svp/opory/FSS_Spilackova_Nedomova_Metody.pdf.

ŠTIKAR, Jiří a kol. 2003. *Psychologie ve světě práce*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 461 p. ISBN 80-246-0448-5.

ŠVEŘEPA, Milan. 2005. Sociální práce a média. *Sociální práce/Sociálna práca: Sociální práce a média* [online]. (4): 1-8 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz/sverepa/doc/socialni-prace-a-media-sverepa.pdf>.

TEACH TEAM S.R.O., 2007. Osobní rozvoj a mezilidské vztahy. *Rovoj.Pedagoga.eu* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <http://rozvojpedagoga.eu/modules/index.html>.

TOMEŠ, Igor. 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Vyd. 1. Praha: Portál, 439 s. ISBN 978-807-3676-803.

TUČEK, Milan. 2013. Prestiž povolání - červen 2013. *Centrum pro výzkum veřejného mínění: Sociologický ústav AV ČR* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7054/f3/eu130903.pdf.

ÚLEHLA, Ivan. 1999. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. Vyd. 2., v Sociologickém nakl. vyd. 1. Praha: Sociologické nakl., 128 p. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 20. ISBN 80-858-5069-9.

URBAN, David a Alena KAJANOVÁ. 2008. Salesiánský výchovný systém jako metoda práce s romskou mládeží. *Sociální práce/Sociálna práca: Podniková sociální práce*. (3): 94-98. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/soubory/2008-3-130102145652.pdf>.

VÁGNEROVÁ, Marie. 2004. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 870 s. ISBN 80-717-8802-3.

VÁVRA, Martin. 2007. *Hodnotový portrét evropských zemí: srovnávací analýza s použitím přístupu Shaloma Schwartze*. 1. vyd. Praha : CESES FSV UK, 69 s. ISSN: 1801-1519. Dostupné z www: http://ceses.cuni.cz/CESES-20-version1-sesit_07_02.pdf.

Velký sociologický slovník: II. svazek P-Z. 1996. Vyd. 1. Praha: Karolinum, s.749-1627. ISBN 80-718-4310-5.

VOLDÁNOVÁ, Jana. Podpora sociálním pracovníkům - výstupy workshopu. In: *Projekt „Odborné vzdělávání sociálních pracovníků ÚSC s důrazem na sociální šetření“* [online]. 2011 [cit. 2015-05-17]. Dostupné z: <http://www.vcvscr.cz/soubory/projekty/380podpora-socialni-pracovnikum-vystupy-workshopu.pdf>.

VYCHOVÁ, Helena. 2008. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU.* 1. vyd. Praha: VÚPSV, 185, 10 s. ISBN 978-807-4160-172.

VÝROST, Jozef. 2008. *Sociální psychologie.* 2., přeprac. a rozš. vyd. Editor Ivan Slaměnik. Praha: Grada, 404 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4714-288.

WILDMANNOVÁ, Mirka. 2005. *Základy sociální politiky.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 128 s. Distanční studijní opora. ISBN 80-210-3652-4.

WINKLER, Jiří. 1999. *Problémy definování a prosazování veřejného zájmu: sborník referátů z teoretického semináře pořádaného Katedrou veřejné ekonomie ESF MU v Brně ve spolupráci s Asociací veřejné ekonomie.* Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 214 s. Spisy Ekonomicko-správní fakulty. ISBN 80-210-2236-1.

WINKLER, Jiří. 2010. *Nová sociální rizika na trhu práce a potřeby reformy české veřejné politiky.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 225 s. ISBN 978-802-1053-526.

ZAJACOVÁ, Melanie. 2014. Profesionální sociální pracovník v současné společnosti. *Sociální práce/Sociálna práca.* (3). ISSN 1213-6204.

Příloha 1

Vážená kolegyně, vážený kolego,

jmenuji se Denisa Kroupová a jsem studentkou 2. Ročníku navazujícího magisterského oboru Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který je součástí mé diplomové práce na téma Hodnota a postavení sociálních pracovníků z pohledu veřejnosti. Dotazník je zcela anonymní a informace v něm sdělené budou použity výhradně v rámci výzkumu k mé diplomové práci.

Děkuji Vám za vaši ochotu i věnovaný čas.

Bc. Denisa Kroupová

1. Jste: a) muž   b) žena

2. Kolik Vám je let?: _____

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) středoškolské s maturitou   b) vyšší odborné   c) vysokoškolské bakalářské
d) vysokoškolské magisterské

3.1 Absolvujete (případně jste v posledních 5 letech absolvoval(a) nějaké další vzdělání v rámci celoživotního vzdělávání (př. psychoterapeutický výcvik, různé kurzy)? *(Pozn. Započítává se i započaté nedokončené studiu.)*

- a) ano   b) ne

Pokud jste odpověděli „ano“, jaké další vzdělání v rámci celoživotního vzdělávání jste v posledních 5 letech absolvoval(a)?

---

4. Jaké faktory ovlivnily Vaše rozhodnutí stát se sociálním pracovníkem (sociální pracovníci)?

- a) osobní zkušenost se sociálním pracovníkem v blízkém okolí.
b) touha pomáhat druhým
c) chtěl(a) jsem studovat školu s humanitním zaměřením

d) na jinou vysokou školu jsem se nedostal(a)

e) rozhodnutí rodičů

f) jiné důvody

5. Jste spokojena se svou profesí sociálního pracovníka (sociální pracovnice)?

- a) velmi spokojen(a)   b) spokojen(a)   c) ani spokojen(a) ani
nespokojen(a)   d) nespokojen(a)   e) velmi nespokojen(a)

6. Jak byste odhodnotil(a) prestiž* profese sociálního pracovníka (sociální pracovnice)?

(V následující tabulce zaškrtněte křížkem, jak hodnotíte prestiž profese sociálního pracovníka (sociální pracovnice).

* prestiž = vážnost, významnost, hodnocení ostatními

Stupeň prestiže	1 Nejméně prestižní profese	2 Spíše neprestižní profese	3 Ani prestižní ani neprestižní profese	4 Spíše prestižní profese	5 Nejprestižnější profese
Sociální pracovník (sociální pracovnice)					

7. Srovnajte prestiž* profese sociálního pracovníka (sociální pracovnice) s jinými profesemi. *(Pozn. do kolonek pod uvedenými profesemi vypište, jak hodnotíte prestiž daného povolání od 1 do 5. Přičemž číslo 1 představuje nejnižší prestiž, číslo 5 nejvyšší prestiž.)*

* prestiž = vážnost, významnost, hodnocení ostatními

Vysokoškolský učitel	Právník	Lékař	Sociální pracovník	Ekonom

8. Činnost, kterou vykonáváte v rámci profese sociálního pracovníka (sociální pracovnice), je pro vás: *(Pozn. Můžete označit více odpovědí.)*

- a) koníček   b) nepříjemnost   c) nutnost   d) zdroj obživy   e) zdroj uspokojení
 f) radost   g) zklamání   h) pocit naplnění   i) poslání   j) jiné

9. Zajímáte se o názory veřejnosti na profesi sociálního pracovníka (sociální pracovnice)?

- a) ano   b) ne   c) nevím

10. Jaký si myslíte, že má veřejnost přístup k Vám jako k sociálnímu pracovníkovi (sociální pracovnici)?

- a) kladný   b) neutrální   c) záporný   d) žádný   e) jiný

11. Vypište prosím 3 vlastnosti, kterými by podle Vás měl disponovat sociální pracovník (sociální pracovnice):

---

12. Jak si myslíte, že jsou sociální pracovníci (sociální pracovnice) prezentována v médiích?

- a) pozitivně   b) negativně   c) neutrálně   d) jinak

13. Domníváte se, že kvalita vzdělání sociálního pracovníka (sociální pracovnice) souvisí s prestiží * profese sociálního pracovníka?

* Prestiž = vážnost, významnost, hodnocení ostatními

- A) ano   b) ne   c) nevím

Příloha 2

Vážená respondentko, vážený respondente,

jmenuji se Denisa Kroupová a jsem studentkou 2. Ročníku navazujícího magisterského oboru Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který je součástí mé diplomové práce na téma Hodnota a postavení sociálních pracovníků z pohledu veřejnosti. Dotazník je zcela anonymní a informace v něm sdělené budou použity výhradně v rámci výzkumu k mé diplomové práci.

Děkuji Vám za vaši ochotu i věnovaný čas.

Bc. Denisa Kroupová

1. Jste a) muž   b) žena
2. Kolik Vám je let? _____
3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
  - a) základní   b) učňovské   c) středoškolské bez maturity
  - d) středoškolské s maturitou   e) vyšší odborné   f) vysokoškolské
4. Setkali jste se někdy s profesí sociálního pracovníka (sociální pracovnice)?
  - a) ano, mám vlastní zkušenost   b) ano, mám zprostředkovanou zkušenost*
  - c) ne   d) nevím

*zprostředkovaná zkušenost = taková zkušenost, která Vám byla předána někým jiným

5. Byl(a) jste někdy v průběhu svého života klientem sociálního pracovníka (sociální pracovnice)?
  - a) ano   b) ne   c) nevím

5.1 Pokud jste na předchozí otázku odpověděl(a) „ano“, jaké byla Vaše zkušenost?

a) pozitivní   b) negativní   c) neutrální   d) jiná

6. Jaký máte postoj k sociálnímu pracovníkovi (sociální pracovníci)? *(Pozn. Můžete označit více odpovědí.)*

a) uznávající   b) obdivující   c) nevyhraněný   d) přehlíživý   e) odmítavý
f) nadřazený   g) jiný

7. Vypište, prosím, 3 vlastnosti, kterými by měl disponovat sociální pracovník (sociální pracovníce):

---

8. Je dle Vašeho názoru důležité vysokoškolské vzdělání sociálních pracovníků (sociálních pracovníc)?

a) ano   b) ne   c) nevím

9. Jak vnímáte postavení sociálních pracovníků (sociálních pracovníc) ve společnosti?

a) kladně   b) neutrálně   c) záporně   d) jinak

10. Jak jsou dle Vašeho názoru prezentováni sociální pracovníci (sociální pracovníce) v médiích?

a) pozitivně   b) negativně   c) neutrálně   d) jinak

11. Jak byste odhodnotil(a) prestiž** profese sociálního pracovníka (sociální pracovníce)?

(V následující tabulce zaškrtněte křížkem, jak hodnotíte prestiž profese sociálního pracovníka (sociální pracovníce))

* **prestiž = vážnost, významnost, hodnocení ostatními

Stupeň prestiže	1 Nejméně prestižní profese	2 Spíše neprestižní profese	3 Ani prestižní ani neprestižní profese	4 Spíše prestižní profese	5 Nejprestižnější profese
Sociální pracovník (sociální pracovnice)					

12. Srovnajte prestiž** profese sociálního pracovníka (sociální pracovnice) s jinými profesemi. (Pozn. do kolonek pod uvedenými profesemi vypište, jak hodnotíte prestiž daného povolání od 1 do 5. Přičemž číslo 1 představuje nejnižší prestiž, číslo 5 nejvyšší prestiž.)

** prestiž = vážnost, významnost, hodnocení ostatními

Vysokoškolský učitel	Právník	Lékař	Sociální pracovník	Ekonom